

Adi Shankaracharya

(průvodce filmem z roku 1983)

verze 1.0

březen 2026

sanskrt
&
CZE

Adi Shankaracharya 1983

Obsah

1. Indie v době Šankarova dětství (3:52).....31

Map point [1] ---> 3:52 The
Pūrṇā river - Kalady (Kerala)31

1.1 Védské náboženství (Bráhmaismus):
.....32

1.1.1 Mitra Súkta - Taittirīya Saṃhitā

3.4.11.5 (3:48) ***32

1.2 Šaktismus (uctívání Bohyně):.....34

1.2.1 Aparājitā Stuti (4:03) ***34

1.3 Džinismus.....35

1.3.1 Namokāra mantra (4:07) ***35

1.4 Buddhismus.....38

1.4.1 Tiratana Vandana (4:24) ***38

2. Šankarův domov.....41

2.1 Šankarův otec Śivaguru recituje
Gāyatrī mantru (4:38).....41

2.2 Šankarova matka nosí vodu z řeky Pūrṇā (4:57).....	44
Map point [2] ---> 6:47	
Šankarův rodný dům.....	45
2.3 Nambudiri recitace (5:55).....	45
2.3.1 Madhu Vátá mantra - Rig Veda	
1.90.6 ***	45
2.4 Medhá Súktam - (Modlitba za moudrost) (6:27) ***	49
2.5 Āśvalāyana gr̥hyasūtra 1.21.4 (6:27) ***	53

3. Poslední dny Šankarova otce 55

3.1 Bhagavad Gíta - Umění odcházení 8.12-16 (6:58) ***	55
3.1.1 Bhagavad Gíta 8.12 - jogická příprava ***	55
3.1.2 Bhagavad Gíta 8.14 - Snadná cesta skrze oddanost ***	56

3.1.3 <i>Bhagavad Gíta</i> 8.15 - Konec utrpení ***	57
3.1.4 <i>Bhagavad Gíta</i> 8.16 - Překonání všech světů ***	58
3.2 Rozhovor s přítelem a <i>Jaiminīya Sāmagāna</i> (7:44)	60
3.3 <i>Vedasāra Śiva Stotram</i> – sloka 5	63
3.3.1 Sloka 5a (8:11)	64
3.3.2 Sloka 5b (9:44)	66
3.4 <i>Íša Upaniṣad</i> – sloka 17a (10:11)	68
3.5 Otec si představuje Šankarův rituál <i>Upanayana</i> (10:48)	69
3.5.1 <i>Brahmopadéša</i> (poučení o <i>Brahman</i> - předání mantry)	70
3.5.2 <i>Jadžnopavíta</i> (Posvátná šňůra)	71
3.5.3 <i>Bhikšácarana</i> (Nácvik žebroty)	72
3.6 <i>Ākāśāt patitaṃ toyam</i> (12:55)	73

3.7 Otec umírá a Šankara se spřátelí se Smrtí (13:20).....	75
3.8 Předání stébel trávy Kuša (14:24).	76
4. Šankara se stává	
<i>Brahmačárinem (14:38).....</i>	78
4.1 <i>Bhāgavata Purāṇa (Śrīmad Bhāgavatam) 2.5.3 (15:14).....</i>	79
4.2 Šankara se spřátelí se Moudrostí (15:31).....	82
4.3 Moudrost a Smrt se přidávají k Šankarovi (17:47).....	82
4.4 Podobenství o dvou ptácích (18:41).....	83
4.5 Šankarova védská škola (19:33).....	86
4.5.1 <i>Raghavaṃśa - sloka 1.1 (19:33)</i>	87
4.5.2 <i>Raghavaṃśa - sloka 1.56 (19:55)</i>	88

4.5.3 Šakara přijde pozdě do školy a přivede s sebou Smrt a Moudrost (20:27).....	90
4.5.4 Smrt recituje sloku z <i>Bhagavad Gíty</i> (9.11) (21:19).....	91
4.6 Příběh o chudé ženě a plodu <i>amalaka</i> (21:27).....	92
4.6.1 <i>Bhāgavata Purāṇa</i> 1.1.3 - <i>Nigama-kalpa-taror</i> (21:27).....	93
4.6.2 <i>Kanakadhārā Stotram</i> (Hymnus zlatého deště) (22:32).....	98
4.6.3 <i>Bhāgavata Purāṇa</i> 2.5.3 <i>Karāmalakavad viśvaṃ</i> (23:30).....	102
4.6.4 Ochraňuj své Já odřikáním (<i>Íśá Upaniṣad</i> 1.) (24:16).....	105
4.7 Příhoda s krokodýlem (<i>Āpat-Sannyāsa</i>) (34:05).....	108
Map point [3] ---> 34:05 Příběh s krokodýlem.....	108

4.8 Divadlo <i>Kathakali</i> : Příběh Nachikety (38:52).....	109
4.8.1 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.7 (40:13)	110
4.8.2 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.9 (40:27)	112
4.8.3 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.10 (část) (40:45).....	114
4.8.4 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.13 (část) (40:54).....	116
4.8.5 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.20 (41:03)	118
4.8.6 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.25 (část) (41:18).....	120
4.8.7 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.21 (41:25)	123
4.8.8 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.22 (41:28)	124

4.8.9 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.23 (41:33)	127
4.8.10 <i>Katha Upanishad</i> 1.1.27 (41:51)	129
4.8.11 <i>Katha Upanishad</i> 1.2.9 (42:09)	131

5. Šankara se chce stát

sannjásinem (cesta za Guruem)

(42:28).....134

5.1 Úpadek víry a černé rituály (44:53)	134
---	-----

Map point [4] ---> 44:50

Hranice Karnátaky a Keraly 134

5.2 <i>Bhagavadgíta</i> 11.31 (45:44).....	136
--	-----

5.3 Ozvěny <i>buddhismu</i> a <i>džinismu</i> při Šankarově putování (46:14).....	139
--	-----

5.4 <i>Mantra Pushpam</i> (46:38).....	142
--	-----

Map point [5] ---> 47:11

Gokarṇa, severní Karnátaka

.....143

5.5 K Šankarovi se přidá kamarád z
dětství Višnu (50:56).....143

5.5.1 *Bhagavad Gíta* 2.48: (51:34)

(část).....144

5.5.2 *Saha Navavatu Mantra* (51:46)

.....147

5.5.3 *Rig Veda* 3.59.6 (53:18).....149

5.5.4 *Krama-mukti* a *Sadyo-mukti*

(53:38).....151

6. Šankarův *Guru Góvindapáda*

(53:25).....157

Map point [6] ---> 53:25

Narmada River Omkareshwar

.....157

6.1 Šankara krotí rozvodněnou řeku
Narmadu (54:30).....157

6.1.1 <i>Bhagavad Gītā</i> 11.38 (54:51)...	158
6.1.2 Konvička <i>kamandalu</i> (55:19).	161
6.2 <i>Ášram Gurua Góvindapády</i> (55:44)	
.....	163
Map point [7] ---> 55:44 Shri Govind Bhagwatpad Cave....	163
6.2.1 <i>Viveka Čúdámani</i> (<i>mangalačarana</i>) (56:41).....	163
6.3 Šankara se setkává se svým <i>Guruem</i> <i>Góvindapádou</i> (57:08).....	168
6.3.1 <i>Bgahavad Gíta</i> 2.16 (57:41).....	168
6.3.2 <i>Čhándógja Upanišad</i> (7.25.2 – část) (58:06).....	171
6.4 Šankara ve studovně <i>ášramu</i> (58:49)	
.....	175
6.4.1 Mniši recitují <i>Taittirīya</i> <i>Upanišad</i> (1.9.1) – Povinnosti hledajícího (část).....	175

6.5 Šankara slíbí Guruovi, že napíše komentáře k <i>advaitovým</i> spisům (1:00:00).....	182
6.5.1 Tři druhy komentářů k indickým spisům.....	183
6.5.2 <i>Prasthána trají</i> - tři pilíře <i>védanty</i>	186
6.5.3 Poznámka k chronologii filmu	190
6.6 Šankara čelí v kritice starších <i>Bráhmanů</i> (1:01:28).....	194
Map point [8] ---> 1:04:08	
Shree Siddhanath Temple...194	
6.6.1 <i>Čhándógja Upanišad</i> 6.1.4 (1:04:44).....	194
6.6.2 <i>Čhándógja Upanišad</i> 4.4.1-4.4.5 - Příběh Satyakámy (1:05:26).....	196

6.6.3 Mniši přijímají Šankaru jako
Āchāryu (hlavního učitele) (1:09:00)

.....203

7. Šankarova dobrodružství ve Váránasí (1:09:08).....204

Map point [9] ---> 1:09:08

Váránasí.....204

7.1 Setkání s gramatikem (1:09:18)...205

7.2 Vynoření Višnu z řeky (1:09:57)

.....206

7.3 Gramatik má k Šankarovi respekt
(1:11:09).....207

7.4 Giri a zrod Tótakáčárji –
Tōtakāṣṭakam (1:11:24).....208

7.4.1 Tōtakāṣṭakam – sloka 1.....208

7.4.2 Co je to metrum Tótaka?.....212

7.5 Bhaja Govindam (1:12:47).....214

7.5.1 Bhaja Govindam 1 (1:12:52)....214

7.5.2 <i>Bhaja Govindam</i> 16 (Sloka je připisována Hastámalakovi) (1:13:05).....	216
7.6 Odmítnutí krále z Váránasí (1:14:36).....	219
7.6.1 <i>Bhaja Govindam</i> 22 (Sloka připisovaná Nityanāthovi) (1:15:37)	220
7.7 Setkání s Čandálou (Šivou) a <i>Maniṣā Pañcakam</i> (1:17:46).....	223
7.7.1 <i>Maniṣā Pañcakam</i> sloka 2 (1:18:48).....	228
7.7.2 <i>Kashi Panchakam</i> sloka 4 (1:19:58).....	230
8. Zázračný chlapec Hastámalaka	234
8.1 Šankara pozoruje chování podivného mladíka.....	234

8.1.1 Ryby v řece: <i>džíva</i> se vrací ke zdroji (1:20:37).....	234
8.1.2 Hlína sama je jedinou pravdou - <i>Čhándogja Upanišad</i> 6.1.4 (1:22:07)	235
8.1.3 Kosmické oko (<i>Bṛhadāranyaka Upanišad</i> 2.2.2) (1.22.21).....	237
8.2 Mladík se stává žákem Hastāmalakou (1:23:09).....	241
8.2.1 <i>Hastāmalakīya Stotra</i> (sloka 11) (1:23:42).....	242
9. Setkání Šankary s Védou Vyásou (1:24:25).....	246
9.1 Kdo byl Védou Vyása (Šrí Kršna Dvaipájana Vyása).....	246
9.1.1 <i>Bhagavad Gíta</i> 2.69 (1:24:50)..	250
9.2 Vyása zkouší Šankaru.....	254
9.2.1 <i>Brahma sútra</i> 3.1.1 (Kapitola o duchovní praxi) (1:25:47).....	255

9.2.2 Čhandógja upanišad 5.3.3	
(1:26:36).....	258
9.2.3 Brahma sútra 3.1.2 (1:27:16). .	259

10. Šankara si získává Vjásu - Věda o 5 ohních.....263

10.1 Oheň I - Nebe (Svarga Lóka).....	265
10.1.1 Čhandógja upanišad 5.4.1	
(1:27:23).....	265
10.1.2 Čhandógja upanišad 5.4.2	
(1:27:41).....	268
10.2 Oheň II - Mraky (Parjanya).....	271
10.2.1 Čhandógja upanišad 5.5.1	
(1:27:53).....	271
10.2.2 Čhandógja upanišad 5.5.2	
(1:28:09).....	274
10.3 Oheň III - Země (Prithvi).....	277
10.3.1 Čhandógja upanišad 5.6.1	
(1:28:20).....	277

10.3.2 Čhandógja upanišad 5.6.2 (1:28:38).....	280
10.4 Oheň IV - Muž (<i>Purusha</i>).....	282
10.4.1 Čhandógja upanišad 5.7.1 (1:28:47).....	282
10.4.2 Čhandógja upanišad 5.7.2 (1:29:03).....	283
10.5 Oheň V - Žena (<i>Yoshā</i>).....	286
10.5.1 Čhandógja upanišad 5.8.1-2 (1:29:14).....	286
10.5.2 Čhandógja upanišad 5.9.1 (1:29:41).....	289
10.5.3 Čhandógja upanišad 5.9.2 (1:29:58).....	290
10.5.4 Vjásova metafora o třech druzích ovoce (1:30:11).....	292
11. Šankara a Kumārila Bhaṭṭa (1:30:56).....	297

Map point [10] ---> 1:30:56

Prajág - Trivéni Sangam.....297

11.1.1 *Rāma Bhujāᅅgaprayāta Stotram*
(1:35:15).....300

12. Šankara a Maᅅᅅana Miśra 305

12.1 Mahiřmatí, na břehu řeky

Narmady.....305

Map point [11] ---> 1:36:09

Māhiřmatī (Maheshwar).....305

12.1.1 *Mantra* k bohyni řeky

Narmady (1:36:09).....305

12.2 Debata v domě Maᅅᅅana Miśry 308

12.2.1 *Šuka-Šārikā Saᅅvāda*

(Rozprava papouřků a loskutáků)

(1:36:42).....308

12.2.2 Šankara vstupuje do domu

spolu s Moudrostí a se Smrtí.

(1:37:40).....311

12.2.3 Mandanův projev o rituálech (Jádro <i>Karma Mímámsy</i>).....	313
12.2.4 Mandana se Smrtí u Narmady	315
12.2.5 Tajemství černých kuliček (<i>Piṇḍa Dāna</i>).....	316
12.2.6 Ubhayabhāratī a <i>jantra</i> – past na Moudrost (1:40:15).....	319
12.2.7 Vjása provolává slávu Maṇḍanu Mišrovi (1:40:58).....	321
12.2.8 Šankara se Smrtí u Narmady (1:41:15).....	322
12.2.9 Metafora o papoušcích: pálivost vs. sladkost. (1:41:55).....	323
12.2.10 Spor mezi Mandanou a Šankarou: Musí i mudrc konat? (1:42:13).....	324
12.3 Šankara vítězí v debatě s Mandanou.....	326

12.3.1 Moudrost a papoušek (1:42:49).....	326
12.3.2 <i>Bṛhadāranyaka Upaniṣad</i> <i>Bhāṣya Vārttika</i> (1:44:27).....	330
12.3.3 Také Ubhajaháratí uzná Šankarovo vítězství (1:45:21).....	335
12.3.4 Ve filmu vynechaná legenda: Šankara a past umění lásky.....	336
13. Další putování.....	341
13.1 Tři zpěvy.....	341
13.1.1 <i>Mundaka Upanishad</i> 3.2.8 (1:46:10).....	341
13.1.2 <i>Nirvāṇa Ṣaṭkam</i> (Šestice veršů o osvobození) – sloka 4 (1:47:02)..	342
13.1.3 <i>Prapañcasāra Tantra</i> – úvodní <i>mantra</i> (1:49:11).....	344
13.2 <i>Muṇḍaka Upaniṣad</i> 3.2.6 (1:49:57)	349
13.3 Sringeri u řeky Tunga (1:51:32)	350

Map point [12] ---> 1:51:32

Sringeri at river Tunga.....350

13.4 Spor učedníků: Kdo napíše
várttiku? (1:54:56).....352

13.5 *Annapurna Stotram* (2:01:44).....355

13.5.1 Sloka 1.....355

13.5.2 Sloka 5.....356

13.5.3 Sloka 3.....358

13.5.4 Sloka 8.....359

13.5.5 Sloka 6.....360

13.6 Předzvěst založení čtyř klášterů
(*Math*) (2:06:12).....362

13.7 Ubhajabháratí jako bohyně
moudrosti (2:06:59).....363

14. Smrt matky.....364

14.1 Moudrost upozorní Šankaru, že ho
matka volá (2:07:20).....364

14.2 Setkání na zápraží jako srovnání
úctů:.....365

14.2.1	<i>Vedasara Shiva Stotram</i> (5. sloka) (2:09:41).....	366
14.3	Porušení tradice.....	369
14.4	<i>Vairāgya Diṇḍima</i> (Jāgrata Jāgrata) (2:12:13).....	370
15.	Z jihu na sever.....	377
	Map point [13] ---> 2:14:11	
	Kanjakumari.....	377
15.1	<i>Saundarya Lahari</i> (4. sloka) (2:14:11).....	377
15.2	<i>Mahānārāyaṇa Upanishad.</i> 12.14-16 (2:14:56) ***	379
15.3	Zasvěcení nového žáka (2:15:51) ***	385
15.3.1	<i>Rigvéda</i> 10.97.22 (<i>Oṣadhi Sūktam</i>) ***	387
15.3.2	<i>Saṅkṣepaśārīrakam</i> 3.295 (2:16:05) ***	389

15.4 Příběh o Jānaśrutim a Raikvovi (Čhándógja upanišad – část 4) (2:18:03)	393
15.5 Setkání s Kápálikou (<i>tantrikem</i>) (2:21:13)	399
Map point [14] ---> 2:21:13	
Srisailam	399
Map point [15] ---> 2:21:13	
Bhairava Sela	401
15.6 <i>Saundarya Lahari</i> (Vlna krásy) – verš 27 (2:23:21)	402
15.7 Sómnáth a Planoucí <i>Lingam</i> (<i>jvalaliṅgāya namaḥ</i>) (2:24:06)	405
Map point [16] ---> 2:24:06	
Shree Somnath Temple	405
15.7.1 <i>Liṅgārcana mantry</i> (<i>Mahánárājana Upaniśada – anuvāka</i> 16) ***	406

Map point [17] ---> 2:24:44

Marble Rocks - Narmada.....412

15.8 Prajág a Váránasí Uttarpradéš

(2:25:04).....412

Map point [18] ---> 2:25:04

Akbar Fort, Prayag.....412

Map point [19] ---> 2:25:30

Váránasí.....412

15.8.1 Taittirīya Upanišad 1.9.1 ***

.....412

16. Šankarova nemoc -

Dévaprajág, Himálaj (2:25:48) 418

Map point [20] ---> 2:25:48

Devaprayag - The Origin of

Ganga River.....420

16.1 Žáci u řeky perou hábity a

Šankarův je od krve.....420

16.2 Smrt se stará o Šankaru.....422

16.3 Šankara se jde vykoupat do Gangy	422
16.4 <i>Saundarja Laharí</i>	423
16.4.1 <i>Saundarja Laharí</i> (Verš 46)	
(2:30:24).....	427
16.4.2 <i>Saundarja Laharí</i> (Verš 75)	
(2:31:09).....	432
17. Povstaňte! Probud'te se!....	437
17.1 <i>Katha Upanišad</i> 1.3.14 (2:31:54)..	437
17.2 Svlékání pěti obalů (<i>Pañča Kóša</i>) -	
<i>Taittirīya Up.</i> 3.10.5 (2:32:13) ***	440
17.3 <i>Mantrapuṣpam</i> (úryvek z <i>Taittirīya</i>	
<i>Āraṇyaka</i> 1.22.1–7) (2:32:53) ***	444
17.4 <i>Bṛhadāraṇyaka Upanišad Bhāṣya</i>	
<i>Vārttika</i> (2:33:01).....	447
18. Na Nejvyšším Vrcholu.....	450
18.1 Rozhovor s Moudrostí (Šankara	
jako <i>Bódhisattva</i> hinduismu) (2:33:55)	
.....	450

18.1.1	Modlitba (2:34:08).....	451
18.1.2	Moudrost zpívá (<i>Avadúta Gíta</i> – 1. verš).....	452
18.2	Rozhovor se Smrtí (pro <i>Brahman</i> je smrt jen omáčkou k rýži)(2:35:08)....	454
18.2.1	<i>Katha Upanišad</i> 1.2.25.....	456
18.3	Šankara objímá Moudrost (2:35:36).....	458
18.4	Šankara objímá Smrt (2:36:09)..	458
18.5	Kédárnáth: Brána do Absolutna (2:36:26).....	460
	Map point [21] ---> 2:36:26	
	Shri Kedarnath Jyotirlinga Temple.....	460
18.6	Rekapitulace vnitřních hlasů (2:36:47).....	462
18.7	Šankarova odpověď (2:37:20)....	466
18.8	<i>Bhagavad Gíta</i> 18 – verše 51. 49, a 53 (2:37:32).....	470

18.8.1 <i>Bhagavad Gíta</i> 18.51 - Popisuje disciplínu mysli.....	471
18.8.2 <i>Bhagavad Gíta</i> 18.49 - Popisuje stav <i>Naiškarmja</i> (ne-činění).....	474
18.8.3 <i>Bhagavad Gíta</i> 18.53 - konečné rozpuštění ega.....	477

19. Velké sjednocení.....481

19.1 Šankarova poslední slova (2:38:31)	481
19.2 <i>ākāśāt patitaṃ toyam</i> (2:39:00)....	481
19.3 <i>Om pūrṇam adaḥ pūrṇam idaṃ</i> (2:39:35).....	485

20. O vzniku sanskrtských titulků k filmu a o vzniku tohoto průvodce.....490

20.1 Jak to vzniklo.....	490
20.2 Výstup:.....	495
20.3 Otevřenost projektu:.....	496

21. Odkazy.....	498
21.1 Kde si film pustit a stáhnout....	498
21.1.1 Pustit: YouTube.....	498
21.1.2 Stáhnout: Internet Archive	498
21.2 Kde stáhnout tohoto průvodce k filmu.....	499
21.3 Interaktivní mapa filmových lokací.....	499
21.4 Šankarův životopis.....	500
21.4.1 <i>Sankara-dig-vijaya</i> – základní životopis.....	500
21.4.2 <i>Shankara-Digvijayam-Sringeri</i>	500
21.4.3 Online zkrácený životopis.	501
21.4.4 Obrázkový životopis v jazyce Kannada.....	501
21.5 Cesty.....	502
21.6 Články o filmu.....	502

21.6.1 “Adi Shankaracharya” (1983)
– the first *Sanskrit* film ever (Ram
Abloh).....502

Body na mapě

Map point [1] ---> 3:52 The Pūrṇā river - Kalady (Kerala)	31
Map point [2] ---> 6:47 Šankarův rodný dům.....	45
Map point [3] ---> 34:05 Příběh s krokodýlem.....	108
Map point [4] ---> 44:50 Hranice Karnátaky a Kerala	134
Map point [5] ---> 47:11 Gokaṛṇa, severní Karnátaka	143
Map point [6] ---> 53:25 Narmada River Omkareshwar	157

Map point [7] ---> 55:44 Shri Govind Bhagwatpad Cave....	163
Map point [8] ---> 1:04:08 Shree Siddhanath Temple...	194
Map point [9] ---> 1:09:08 Váránasí.....	204
Map point [10] ---> 1:30:56 Prajág - Trivéni Sangam.....	297
Map point [11] ---> 1:36:09 Māhiṣmatī (Maheshwar)....	305
Map point [12] ---> 1:51:32 Sringeri at river Tunga.....	350
Map point [13] ---> 2:14:11 Kanjakumari.....	377
Map point [14] ---> 2:21:13 Srisailam.....	399
Map point [15] ---> 2:21:13 Bhairava Sela.....	401

Map point [16] ---> 2:24:06	
Shree Somnath Temple.....	405
Map point [17] ---> 2:24:44	
Marble Rocks - Narmada.....	412
Map point [18] ---> 2:25:04	
Akbar Fort, Prayag.....	412
Map point [19] ---> 2:25:30	
Váránasí.....	412
Map point [20] ---> 2:25:48	
Devaprayag - The Origin of Ganga River.....	420
Map point [21] ---> 2:36:26	
Shri Kedarnath Jyotirlinga Temple.....	460

1. Indie v době Šankarova dětství (3:52)

Map point [1] ---> 3:52 The Pūrṇā river - Kalady (Kerala)

Šankarovo rodiště: stát Kérala, jižní Indie, město Kalady - řeka Pūrṇā ("úplná" nebo "plná"; dnes Periyar).

V Šankarově době soupeřil s védským náboženstvím *džinismus*, *šaktismus* a *buddhismus*. Slyšíme směs různých zpěvů a *manter*, které se vzájemně prolínají.

G. V. Iyer tímto "babylónem" zvuků u řeky maluje obraz Indie, která je duchovně bohatá, ale naprosto roztržštěná.

1.1 Védské náboženství

(Bráhmanismus):

1.1.1 Mitra Súkta - Taittiriya Saṃhitā

3.4.11.5 (3:48) ***

mitrasya carṣaṇīdhṛtaḥ śravo
devasya sānasim | satyaṃ
citraśravastamam | mitro
janān yātayati prajānan mitro
dādhāra pṛthivīmuta dyām |
mitraḥ kṛṣṭīranimiṣābhi caṣṭe
satyāya havyaṃ
ghṛtavadvidhema

Věhlas boha Mitry, jenž
podpírá veškerý lid, je vítězný
a přináší dar. Je to Pravda, jež
v sobě nese nejúžasnější slávu.
Mitra, ten vše vědoucí,
sjednocuje lidi a vede je k
jejich dílu. Mitra drží zemi i

*nebe. Mitra na všechny tvory
shlíží svým nemrkajícím okem.
Obětujme pro tuto Pravdu
dary s přepuštěným máslem
(ghí)*

1. Hledání ztraceného středu:

Mniši křičí jeden přes druhého *mantry* buddhismu, džinismu a různých sekt. Každý má svou "pravdu". Do toho zaznívá tato *mantra* k Mitrovi. Mitra je v indické tradici bohem smluv, harmonie a sjednocení. Iyer nám tím říká: „Země je plná svatých mužů, ale chybí jim Mitra – princip, který by je spojil do jednoho celku.“ A tímto sjednocujícím principem bude právě Šankara.

2. Nemrkající oko (animiṣābhi caṣṭe):

Zatímco mniši se hádají a "mrkají" (jsou omezeni svým egoismem a sektářstvím), božské Vědomí (*Mitra/Brahman*) se dívá

neustále a bez přerušení. Je to symbol *Sákši* (Svědka), o kterém bude Šankara celý život mluvit. Pravda je stále přítomná, i když ji v tom křiku nikdo nevnímá.

3. Od rituálu k poznání:

Tím, že film začíná citací ze *Samhity* (rituální části *Véd*), ukazuje výchozí bod. Indie tehdy byla zaseknutá v rituálech (oběti *ghí*). Šankara se narodí do tohoto světa, aby vzal tuhle starou formu a naplnil ji hlubokým poznáním (*Džňána*). Oběť *ghí* do ohně se v jeho podání změní v oběť nevědomosti do ohně poznání.

1.2 Šaktismus (uctívání Bohyně):

1.2.1 *Aparājitā Stuti* (4:03) ***

(*yā devī sarvabhūteṣu...*)

namastasyai namastasyai

namastasyai namo namaḥ

Šaktismus (uctívání Bohyně). To, co slyšíš, je legendární *Aparádžita Stuti* z textu *Dévi Máhátmja* (také známého jako *Čandí Páth*). Je to jedna z nejslavnějších pasáží oslavujících ženský princip vesmíru.

- <https://vivekavani.com/aparajita-stuti/> (text)
- https://youtu.be/yNMeaTmtoFs?si=kwdEJxfnAXxWE_RM (zpěv)
- <https://youtu.be/0NlwLakuXvo?si=1gSDVLaksTXysYlG> (Pandit Jasraj)

1.3 Džinismus

1.3.1 *Namokāra mantra* (4:07) ***

*ṇamo arihantāṇaṃ ṇamo
siddhāṇaṃ ṇamo āyariyāṇaṃ
ṇamo uvajjhāyāṇaṃ ṇamo loe
savva sāhūṇaṃ*

Klaním se těm, kteří zvítězili
nad svými vnitřními nepřáteli
(Arihantům).

Klaním se osvobozeným duším
(Siddhům).

Klaním se duchovním mistrům
(Áčárjům).

Klaním se učitelům a učencům
(Upádhyájům).

Klaním se všem asketům a
hledajícím na celém světě
(Sádhuům).

Namōkāra Mantra (nebo také *Navkār Mantra*)
je nejdůležitější mantra džinismu, napsaná v
jazyce *prākrt* (konkrétně v dialektu
ardhamāgadhī).

Džinismus v 8. století:

V době Šankarova narození byl džinismus v
jižní Indii (zejména v Tamilnádu a
Karnátace) nesmírně vlivný. Nebyla to jen

okrajová sekta, ale hlavní konkurence pro upadající védské náboženství. Tím, že slyšíme tuto *mantru*, režisér Iyer ukazuje, že Šankara se narodil do světa, kde se o pravdu přely velmi silné a propracované systémy.

Ateistický vs. Teistický proud:

Zatímco védská *Mitra Súkta* uctívá božstvo (Mitru), tato *džinistická mantra* neuctívá žádného boha-stvořitele. Uctívá vlastnosti a lidské bytosti, které dosáhly dokonalosti. To je ten obrovský filozofický střet, který Šankara musel později ve svých debatách řešit.

Vizuální symbolika chaosu:

Ve filmu slyšíš tyto dvě *mantry* (védskou a džinistickou) přes sebe. *Védánta* (Šankara) říká, že vše je Jedno (*Brahman*). Ale realita, kterou vidíme na začátku u řeky, je

roztríštěná: mniši v bílém (*džinisté*), mniši v oranžovém (*védy*), každý zpívá své.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Namokar_Mantra

1.4 Buddhismus

1.4.1 *Tiratana Vandana* (4:24) ***

*buddhaṃ śaraṇaṃ gacchāmi
dharmaṃ śaraṇaṃ gacchāmi
saṅghaṃ śaraṇaṃ gacchāmi*

*Utíkám se k Buddhovi
(Osvícenému).*

Utíkám se k Dharmě (Učení).

*Utíkám se k Sangze (Obci
věřících).*

Tiratana Vandana je tradiční buddhistický chvalozpěv nebo uctívání Tří klenotů.

Tiratana

(páli: *ti-ratana*; sanskrt: *triratna*) označuje Tři klenoty (též Tři útočiště), které jsou naprostým základem *buddhismu*. Tento termín představuje tři pilíře, ke kterým se *buddhisté* obracejí pro vedení a ochranu:

- ◇ *Buddha*: Osvícený učitel, který dosáhl probuzení.
- ◇ *Dharma*: Buddhovo učení a univerzální zákon směřující k osvobození.
- ◇ *Sangha*: Duchovní společenství praktikujících (tradičně mnišský řád, v širším pojetí všichni následovníci)

Buddhismus jako vyzyvatel:

V době Šankary byl *buddhismus* v Indii sice na ústupu, ale stále velmi silný intelektuální protivník. Šankara později převzal některé *buddhistické* logické metody

(což mu vyneslo přezdívku „skrytý buddhista“ od jeho odpůrců), ale zároveň proti nim tvrdě argumentoval, aby obnovil autoritu *Véd*.

Jazykový babylon:

- ◇ **Sanskrt** (*Védská Mitra Súkta a Aparádžita Stuti*) – jazyk rituálu a bohů.
- ◇ **Prákrť/Ardhamágadhí** (*Džinistická Namōkāra Mantra*) – lidový, starobylý dialekt.
- ◇ **Páli** (*Buddhistická Tiratana*) – jazyk *Buddhových* rozprav.

Divák slyší nejen různé nauky, ale i různé jazyky. Je to zvukový obraz rozpadu jednoty.

Filosofický paradox:

- ◇ **Buddhisté** říkají: „Není žádné trvalé Já (*Anátman*).“

- ◇ **Šaktisté** zpívají: „Bohyně je ve všem (*Sarvabhūteṣu*).“
- ◇ **Védští** kněží recitují: „Bůh drží nebe i zemi (*Dādhāra pṛthivīm*).“
- ◇ **Džinisté** uctívají: „Ty, kteří zvítězili sami nad sebou (*Arihantūm*).“

Tento začátek je jako duchovní hádanka. Čtyři hlasy, čtyři cesty, čtyři jazyky. A pak se narodí Šankara, který jako první v historii dokáže říct: „Všichni máte pravdu, protože všechno, co zpíváte, jsou jen různé odlesky jediného *Brahman*.“

2. Šankarův domov

2.1 Šankarův otec Śivaguru recituje *Gāyatrī mantru* (4:38)

Šankarův otec, Śivaguru, recituje *Gāyatrī mantru* (z *Ṛgvédy* 3.62.10), která je

považována za matku všech Véd. Pro Šivagurua je recitace této mantry denní povinností.

ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं
भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः
प्रचोदयात् ॥

*Om bhūr bhuvaḥ svaḥ Tat
savitur vareṇyam
Bhargo devasya dhīmahi Dhiyo
yo naḥ pracodayāt ॥*

*"Meditujeme o vznešenosti
onoho Bytí, které zplodilo tento
vesmír; kéž probudí naše
poznání." (Swami
Vivekananda)*

Om = Prvotní zvuk
(*Brahman*); **Bhūr Bhuvaḥ**

Svaḥ = Tři světy (Zemský,
Vzdušný/Astrální,
Nebeský); **Tat** = To (ono);
Savitur = Slunce (Boha
stvořitele/oživovatele
Savitra); **Vareṇyam** =
Uctíváníhodné / Nejlepší /
Které bychom měli volit;
Bhargo = Záři / Světlo /
Slávu (která spaluje
nevědomost); **Devasya** =
Božské / Boha; **Dhīmaḥi** =
Meditujeme (o tom);
Dhiyaḥ = Myšlenky /
Intelekt / Rozum; **Yo** (Yaḥ)
= Který / Kdo (to Světlo);
Naḥ = Náš / Nám;
Pracodayāt = Kéž
inspiruje / Kéž vede / Kéž
pohání;

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc832206.html> (Text)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Gayatri_Mantra
- <https://youtu.be/yQjHSIHPIfw?si=PRBF-XNQKUa6Rdx7> (zpěv Deva Premal)
- [Gayatri Mantra 108 times Anuradha Paudwal](#) (zpěv Anuradha Paudwal)

2.2 Šankarova matka nosí vodu z řeky Pūrṇā (4:57)

Podle místní tradice změnil mladý Šankara tok řeky Pūrṇā svými modlitbami, aby jeho matka Āryāmbā nemusela chodit daleko k vodě pro rituální koupel. Řeka se prý stočila směrem k jeho domu (odtud název Kalady, což znamená "u nohou").

Map point [2] ---> 6:47 Šankarův
rodný dům

2.3 Nambudiri recitace (5:55)

2.3.1 Madhu Vátá mantra - Rig Veda

1.90.6 ***

मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति

सिन्धवः ।

माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः ॥

madhu vātā ṛtāyate madhu

kṣaranti sindhavaḥ ।

mādhvīrnaḥ santvoṣadhīḥ ॥

Kéž větry vanou sladce pro

toho, kdo žije v souladu s

Řádem (Rta).

Kéž řeky plynou a vylévají

sladkost.

*Kéž jsou pro nás byliny plné
sladkosti.*

Nambudiri bráhmani (vlastní komunita, do které se Šankara v Kérale narodil) si uchovali jednu z nejstarších a nejunikátnějších forem *védské* recitace na světě. Je to v podstatě "živoucí fosilie" *védské* kultury.

Čím je *Nambudiri* recitace výjimečná?

Většina indických *védských* škol (jako ty ve Váránasí nebo v Tamilnádu) používá standardizovanou intonaci se třemi tóny (*udātta*, *anudātta*, *svarita*). Ale *Nambudiri* styl (zvaný *Jaiminiya*) má zcela odlišný charakter:

Dramatický pohyb těla a hlavy:

Na rozdíl od jiných tradic, *Nambudiri bráhmani* při zpěvu používají velmi výrazné

pohyby hlavy a rukou (tzv. *mudry*), aby si zapamatovali správný tón. Je to skoro jako tanec s textem.

Drsnější a hlubší zvuk:

Jejich recitace je méně "lívivá" nebo "zpěvná" než moderní indické verze. Je v ní cítit syrovost a prastará síla. Používají unikátní nosové tóny a prodlužování samohlásek, které v jiných částech Indie neuslyšíš.

Nepřerušená linie:

Tato komunita žila v izolaci v Kérale po tisíce let, takže jejich styl se pravděpodobně nejvíce blíží tomu, jak se *Védy* recitovaly v době samotného Šankary (8. století).

Zvuková kulisa Šankarova dětství je tvořena unikátní recitací *nambudiriských bráhmanů*. Tento styl je zapsán na seznamu nehmotného dědictví UNESCO jako jeden z

nejstarších způsobů uchování ústní tradice lidstva. Právě tento rytmický, fyzicky náročný způsob recitace formoval Šankarovu mysl a jeho neuvěřitelnou paměť.

Když Iyer nechal ty chlapce zpívat právě takto, udělal dvě věci:

Okamžitě tím ukotvil scénu do Kéryaly. Zároveň tím ukázal, že Šankara nevzešel z nějakého abstraktního "indického učení", ale z velmi konkrétní, přísné a hluboce zakořeněné místní tradice. Ta "sladkost" (*Madhu*) *Rigvédy* v jejich podání není cukrkandlová, je to slavnostní a vážná síla domova.

Atmosféra "Madhu" (Sladkosti):

Slovo *Madhu* (sladký, medový) se v této *mantrě* opakuje jako refrén. Po tom intelektuálním hluku u řeky se ocitáme v prostoru, který je "sladký", čistý a

harmonický. Je to ideální prostředí pro zrození avatára.

Řád (Rta) vs. Chaos:

Mantra říká, že příroda je sladká pro toho, kdo jedná podle Rta (kosmického řádu). Šankara je tím, kdo tento řád v Indii znovu nastolí. Tato scéna ukazuje, že on se do tohoto řádu už narodil – v jeho domově se Védy nerecitují jako zbraň v debatě, ale jako přirozený dech života.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc829938.html>

2.4 Medhá Súktam - (Modlitba za moudrost) (6:27) ***

मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो
दधातु ।

मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र

इन्द्रियं दधातु ।

मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो

भ्राजो दधातु ॥

mayi medhāṃ mayi prajāṃ

mayyagnistejo dadhātu ।

mayi medhāṃ mayi prajāṃ

mayīndra indriyaṃ dadhātu ।

mayi medhāṃ mayi prajāṃ

mayi sūryo bhrājo dadhātu

Kéž do mě Agni (Oheň) vloží

bystrost (medhā), potomstvo

(prajā) a duchovní záři (tejas).

Kéž do mě Indra vloží bystrost,

potomstvo a sílu smyslů

(indriyam).

Kéž do mě Sūrya (Slunce) vloží

*bystrost, potomstvo a oslnivý
jas (bhrājas).“*

Tohle je *Medhá Súktam* – jedna z nejkrásnějších modliteb za osvětlení intelektu. Je to naprosto logické pokračování: po „sladkosti“ světa (*Madhu Vātā*) přichází prosba o schopnost tu pravdu pochopit.

Tato *mantra* pochází z *Mahānārāyaṇa Upaniṣady* (součást *Taittirīya Āraṇyaka*, 10.41.1). Je to modlitba k bohyni *Medhá* (ztělesnění intelektu a moudrosti).

Proč je tato pasáž v jiné části domu tak důležitá? G. V. Iyer nám skrze ni ukazuje „laboratoř“, ve které vzniká budoucí velký *Áčárja*.

Tři zdroje síly:

Zde se nežadá o peníze nebo slávu. Žádá se o tři specifické kvality od tří *védských* božstev:

- ◇ **Agni (Oheň):** Dodává *tejas* – vnitřní zápal, energii a schopnost transformace (vypálit nevědomost).
- ◇ **Indra (Vládce smyslů):** Dodává *indriyam* – kontrolu nad smysly a schopnost vnímat jemné pravdy.
- ◇ **Sūrya (Slunce):** Dodává *bhrājas* – vnější jas a autoritu, kterou Šankara později osvítl celou Indii.

Klíčové slovo Medhá:

Na rozdíl od pouhé inteligence (*buddhi*) je *medhá* schopnost uchovat poznání a hluboce mu porozumět. Šankara byl známý svou fenomenální pamětí (podle tradice slyšel text jednou a hned ho uměl). Tato

scéna nám dává spirituální vysvětlení jeho geniality – byla "vymodlená" a pěstovaná těmito *mantrami* od dětství.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Medha_S%C5%ABktam

2.5 *Āśvalāyana gr̥hyasūtra* 1.21.4

(6:27) ***

यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहं तेजस्वी

भूयासं यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं

वर्चस्वी भूयासं यत्ते अग्ने

हरस्तेनाहं हरस्वी भूयासम्

yatte agne tejastenāhaṃ

tejasvī bhūyāsaṃ yatte agne

varcastenāhaṃ varcasvī

bhūyāsaṃ yatte agne

harastenāhaṃ harasvī

bhūyāsam

*Ó Agni, onen jas (tejas), který
máš Ty, kéž skrze něj i já
získám jas.*

*Ó Agni, onen lesk (varcas),
který máš Ty, kéž skrze něj i já
získám lesk.*

*Ó Agni, onu energii/zář
(haras), kterou máš Ty, kéž
skrze ni i já získám zář.*

Tento text pochází z *Taittiríja Áranjaky* (součást *Černého Jadžurvédy*) a je to modlitba k *Agnimu* (posvátnému ohni).

V *nambudiriských* rodinách byl rituál u ohně srdcem domova. Tato mantra se recituje při přikládání dřívek (*Samidh*) do ohně. Každé dřívko představuje ochotu "zapálit" svůj vlastní život pro hledání Pravdy.

3. Poslední dny Šankarova otce

Šankarův otec cítí, že jeho dny jsou sečteny, ale ví, že vše, co měl vykonat, bylo dokončeno a připravuje se na vědomý odchod (*Ichá-mrityu*).

3.1 *Bhagavad Gíta* - Umění odcházení 8.12-16 (6:58) ***

Nyní zazní 4 sloky z *Gíty*, z kapitoly 8, která se jmenuje *Akṣara Brahma Yoga* a pojednává o tom, jak dosáhnout Nejvyššího v okamžiku smrti.

3.1.1 *Bhagavad Gíta* 8.12 - jogická příprava ***

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि
निरुध्य च ।

मूर्ध्याधायात्मनः प्राणमास्थितो

योगधारणाम् ॥ 12॥

(sarva-dvārāṇi sanyamya
mano hṛidi nirudhya cha)

mūrdhnyādhāyātmanah
prāṇam āsthito yoga-
dhāraṇām

*Když člověk uzavře všechny
brány svých smyslů, uvězní
mysl ve svém srdci, životní
dech (prāṇa) soustředí v
temeni hlavy a plně se ukotví v
yogovém soustředění...*

3.1.2 Bhagavad Gíta 8.14 - Snadná cesta skrze oddanost ***

अनन्यचेताः सततं यो मां स्मरति

नित्यशः ।

तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य

योगिनः ॥ 14॥

*ananya-chetāḥ satataṁ yo
māṁ smarati nityaśhaḥ
tasyāhaṁ sulabhaḥ pārtha
nitya-yuktasya yoginaḥ*

*Pro toho, kdo na Mne neustále
myslí s nerozdělenou myslí a je
Mi navždy oddán, pro
takového yogína jsem, ó
Arjuno, snadno dosažitelný.*

3.1.3 Bhagavad Gíta 8.15 - Konec utrpení

मामुपेत्य पुनर्जन्म

दुःखालयमशाश्वतम् ।

नाप्नुवन्ति महात्मानः संसिद्धिं परमां

गताः ॥ 15॥

*mām upetya punar janma
duḥkhālayam aśhāśhvataṃ*

*nāpnuvanti mahātmānaḥ
sansiddhiṃ paramām gatāḥ*

*Ti, kdo ke Mně dospěli a
dosáhli nejvyšší dokonalosti, se
již znovu nerodí v tomto
pomíjivém světě, který je jen
příbytkem utrpení
(duḥkhālayam).*

3.1.4 Bhagavad Gíta 8.16 - Překonání všech světů ***

आब्रह्मभुवनाल्लोकाः

पुनरावर्तिनोऽर्जुन ।

मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न
विद्यते ॥ 16॥

*ā-brahma-bhuvanāl lokāḥ
punar āvartino 'rjuna
mām upetya tu kaunteya
punar janma na vidyate*

*Všechny světy v tomto
stvoření, od světa Brahmova
dolů, podléhají neustálému
návratu (znovuzrození), ó
Arjuno. Ale ten, kdo dosáhne
Mne, synu Kuntí, ten už se
znovu nerodí.*

- [101. Bhagavad Gita | Chapter 8
Verses 11-14 | Swami
Sarvapriyananda \(YouTube\)](#)

- [102. Bhagavad Gita | Chapter 8](#)
[Verses 15-20 | Swami](#)
[Sarvapriyananda \(YouTube\)](#)

3.2 Rozhovor s přítelem a *Jaiminīya Sāmagāna* (7:44)

Šankarův otec Śivaguru se vrátil od řeky a baví se s přítelem o tom, že vše bylo vykonáno. V pozadí rozhovoru slyšíme vzácnou formu zpěvu *Sāmavédy* zvanou *Jaiminīya*. Tento styl je unikátní pro komunitu *nambudiriských bráhmanů* v Kérale a je považován za jednu z **nejstarších nepřerušovaných hudebních tradic lidstva.**

Použití tohoto specifického zpěvu podtrhuje autentičnost filmu – Šankara se narodil právě do tohoto zvukového prostředí. Zatímco dialog řeší odevzdání plodů života Bohu, *Jaiminīya Sāmagāna* svou

archaickou a meditační strukturou symbolizuje přechod z pozemského konání do stavu absolutního klidu a jednoty (*Brahman*).“

Co je to Jaiminīya Sāmagāna?

Sāmavéda je „Védou melodií“. Zatímco *Rigvéda* se recituje víceméně rytmicky s pár tóny, *Sāmavéda* je skutečný zpěv, který položil základy indické klasické hudbě.

Existují tři hlavní dochované větve (*śákhas*) *Sāmavédy*:

- ◇ *Kauthuma*: Nejrozšířenější (zejména v severní Indii a Tamilnádu).
- ◇ *Rāṇāyanīya*: Vyskytuje se v Maháráštre a Karnátace.
- ◇ *Jaiminīya*: Nejvzácnější a nejstarobylější. Přežívá téměř výhradně v úzkých komunitách *nambudiriských bráhmanů* v Kérale.

Extrémní vzácnost:

Styl *Jaiminīya* byl po staletí střežen jako tajné rodinné dědictví v Kérale. Je zvukově mnohem složitější, používá specifické nosové rezonance a vibrata, která zní téměř „mimozemsky“ ve srovnání s běžným indickým zpěvem.

Historická věrnost:

Jelikož se Šankara narodil jako *nambudiriský bráhman*, zvuk *Jaiminīya* zpěvu je přesně to, co by v jeho domě reálně znělo. Iyer nechtěl „nějakou“ hudbu, chtěl tu konkrétní vibraci, která Šankaru formovala.

Symbolika scény:

Sámavéda je v tradici spojována s *Ánandou* (blažeností) a s nejvyšším stavem vědomí. Zatímco otec mluví o tom, že „vše je hotovo“ a odevzdává se Bohu, v pozadí zní tento zpěv jako zvukový doprovod duše,

která se odpoutává od těla a splývá s vesmírem.

Znalci říkají, že *nambudiriská Jaiminīya* je tak náročná, že se ji *bráhmani* učí v temných místnostech, aby se plně soustředili na vibrace zvuku v těle, nikoliv na zrakové podněty. To, že to Iyer nechal v pozadí jako „nezřetelný“ zpěv, je geniální – působí to jako vibrace samotného prostoru domu, nikoliv jako puštěná deska.

3.3 *Vedasāra Śiva Stotram* – sloka 5

Vedasāra Śiva Stotram (Hymnus na Šivu, který je esencí *Véd*) - autorem je Šankara. Skládá se z 10 slok . Popisuje Šivu jako esenci (*sāra*) *Véd* – formu i beztvarou Absolutní Pravdu (*Brahman*).

To, že zaznívá právě teď, je symbolické – Šivaguru se modlí k Šivovi a jeho syn

Šankara je považován za inkarnaci Šivy, který přišel obnovit podstatu *Véd*.

Tato sloka je čistá *Advaita*. Šiva zde není popisován jako modrý bůh s trojzubcem, ale jako *Nirākāra* (Beztvarý princip) a *Parātmā* (Nejvyšší duše). Je to přesně to učení, které bude Šankara později šířit – že Bůh nemá formu, ale je čistým Vědomím.

Ve filmu zazní jen sloka 5, rozdělená na dvě části:

3.3.1 Sloka 5a (8:11)

परात्मानमेकं जगद्धीजमाद्यं

निरीहं निराकारमोङ्कारवेद्यम् ।

*Parātmānam ekaṃ jagad-
bījam ādyaṃ*

*Nirīhaṃ nirākāram oṃkāra-
vedyam |*

*Uctívám toho Pána, který je
jediným Nejvyšším Já,
prvotním semínkem celého
vesmíru,
bez tužeb a bez tvaru,
poznatelným pouze skrze Óm.*

Parātmānam = Nejvyšší Já /
Nejvyšší Duši (akuzativ);
Ekam = Jediné / Jedno (bez
druhého); **Jagad-bījam** =
Semínko světa (**Jagat** =
svět/vesmír, **Bījam** =
semeno/příčina); **Ādyam** =
Prvotní / Počáteční;
Nirīham = Bez touhy / Bez
pohnutek / Nečinné;
Nirākāram = Bez tvaru /
Beztvaré (**Nir** = bez, **Ākāra** =
forma); **Om̐kāra-vedyam** =
Poznatelné skrze slabiku

Óm (*Vedyam* = to, co má být poznáno); **Yato** (*Yataḥ*) = Z něhož / Odkud.

3.3.2 Sloka 5b (9:44)

यतो जायते पाल्यते येन विश्वं
तमीशं भजे लीयते यत्र विश्वम् ॥

५ ॥

*Yato jāyate pālyate yena
viśvaṃ
Tam īśaṃ bhaje līyate yatra
viśvam ||*

*Toho, z něhož se vesmír rodí,
Jímž je udržován, a v Němž se
nakonec opět rozplývá.“*

Jāyate = Se rodí / Vzniká;
Pālyate = Je udržováno /

Chráněno; **Yena** = Jímž /
Kým (instrumentál);
Viśvaṃ = Vesmír / Celý
svět; **Tam** = Toho (odkazuje
na *Īśam*); **Īśam** = Pána /
Vládce (*Īśa*); **Bhaje** =
Uctívám / Klaním se; **Līyate**
= Se rozplývá / Zaniká /
Vrací se zpět; **Yatra** = V
němž / Kde;

- <https://shlokam.org/shloka/vedasara-shiva-stava-88am.htm> (celý text)
- <https://www.youtube.com/watch?v=4cd20Ig5GWg> (zpěv)

3.4 Íša Upanišad – sloka 17a

(10:11)

Je to velmi silná mantra o smrti a pomíjivosti těla, kterou *bráhmíni* recitují, když se blíží konec života. Tento verš krásně ilustruje Šivaguruovo odevzdání se a pochopení, že smrt těla není koncem bytí.

वायुरनिलममृतमथेदं भस्मांतं

शरीरम् .

Vāyur anilam amṛtam

athedam bhasmāntaṃ śarīram

|

Kéž můj životní dech odejde do

všeprostupující a nesmrtelné

Prány,

a toto tělo nechť je spáleno na

popel.

Vāyuh / **Anilaḥ** = Vzduch /
Dech (životní síla - *Prána*);
Amṛtam = Nesmrtelný;
Atha = Nyní / Pak /
Vskutku; **Idam** = Toto;
Bhasmāntaṃ = Končící v
popelu (*Bhasma* = popel,
antaṃ = konec); **Śarīram** =
Tělo;

- [https://
scriptures.redzambala.com/
upanishad/isha-upanishad-
isopanishad-english-sanskrit.html#17](https://scriptures.redzambala.com/upanishad/isha-upanishad-isopanishad-english-sanskrit.html#17)

3.5 Otec si představuje Šankarův rituál *Upanayana* (10:48)

Upanayana je jeden z nejdůležitějších
rituálů v životě *bráhmana*. Slovo *Upanayana*
doslova znamená „vedení“ nebo

„přivedení blízko“ (k mistrovi, k poznání, k *Védám*).

Je to rituál přechodu, kterým chlapec (obvykle ve věku 7–8 let, u Šankary to bylo dříve, v 5 letech) opouští dětství a vstupuje do fáze *Brahmačárína* (studenta *Véd*). Tímto obřadem se stává *Dvidža* – „dvakrát zrozeným“. První zrození je fyzické (od matky), toto druhé je duchovní (skrze *Gáyatrí mantru* a učitele).

3 fáze rituálu:

3.5.1 *Brahmopadéša* (poučení o *Brahman* - předání mantry)

Otec (nebo Guru) šeptá chlapci do pravého ucha *Gáyatrí Mantru*. Je to poprvé v životě, kdy ji chlapec slyší a smí ji vyslovit.

Otec zde předává duchovní oheň synovi a stává se jeho prvním *Guruem*. Od této chvíle

je chlapec oprávněn recitovat *Védy* a provádět rituály.

Symbolika ve filmu: To, že si to Šivaguru jen představuje, ukazuje jeho největší životní bolest – ví, že jako otec nesplní svou nejdůležitější povinnost (iniciovat syna).

3.5.2 *Jadžnopavíta (Posvátná šňůra)*

Součástí rituálu (to ve filmu není), je navlečení posvátné šňůry přes levé rameno pod pravou paži. Skládá se ze tří vláken, která symbolizují:

- ◇ Tři dluhy (bohům, předkům, učitelům).
- ◇ Tři *guny* (*satva*, *radžas*, *tamas*).
- ◇ Tři stavy vědomí (bdění, snění, hluboký spánek).

3.5.3 *Bhikšácharana (Nácvik žebroty)*

Ihned po zasvěcení se z chlapce stává žebrák (*Bhikšu*). Jeho ego musí být zlomeno. Už nevlastní nic, ani jídlo. Je závislý na společnosti, která ho živí, aby on mohl studovat a udržovat moudrost.

Tradice velí, že o první almužnu musí chlapec požádat svou vlastní matku:

Bhavati bhikšám déhi.

Paní, prosím, dej mi almužnu.

Je to symbolické – matka mu dává jídlo s láskou a bez odmítnutí, čímž začíná jeho cestu spoléhání se na svět. Pro matku je to těžký moment – její malý syn jí najednou říká „Paní“ (*Bhavati*) a stojí před ní jako mnich, ne jako dítě.

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Upanayana>

3.6 *Ākāśāt patitaṃ toyam* (12:55)

Tento citát je součástí *Mahā-subhāṣita-saṃgraha*, což je kompendium sanskrtských aforismů (*subhāṣita*) shromážděných z různých zdrojů. *Subhāṣita* je žánr sanskrtské literatury, který odhaluje rozsáhlé a bohaté kulturní dědictví starověké Indie. Tento aforismus má pořadové číslo 4289:

आकाशात् पतितं तोयं यथा

गच्छति सागरम् ।

सर्वदेवनमस्कारः केशवं

प्रतिगच्छति ॥

ākāśāt patitaṃ toyam yathā

gacchati sāgaram |

sarva deva namaskāraḥ

keśavam pratigacchati ||

*Jako voda, která padá z nebes a
vtéká do moří,
tak uctívání všech Bohů
dospěje k Nejvyššímu
(keśavam)*

ākāśāt – z nebe/vesmíru;

patitaṃ – padlý/spadlý;

toyaṃ – voda; **yathā** –

stejně jako; **gacchati** –

jde/dosahuje; **sāgaram** – do

oceánu; **sarva** – všichni;

deva – bohové/božstva;

namaskāraḥ –

pozdravy/poklony;

keśavam –

Keshava/Krishna/Vishnu;

pratigacchati –

dosahuje/směřuje.

Tento text učí otec malého Šankaru těsně před svou smrtí. Je to klíč k celému filmu. Tato mantra zazní ve filmu několikrát. Film tím říká: Celý život je jen cesta vody (duše) zpět do oceánu (Boha).

- https://archive.org/details/MahaasubhaasitasamgrahaVol1-8/Mahaasubhaasitasamgraha_Vol_3/page/n27/mode/1up
- <https://shlokam.org/akasatpatitam/>
- <https://www.wisdomlib.org/sanskrit/quote/mss/subhashita-4289>

3.7 Otec umírá a Šankara se spřátelí se Smrtí (13:20)

Šankarův otec zemřel. Smrt (*Mṛtyu*) přichází jako chlapec (což je v indické

mytologii časté zobrazení, např. v příběhu o Načikétovi), aby Šankaru zbavila strachu.

Podle legendy měli Šaňkarovi rodiče na výběr: buď hloupého syna, který bude žít dlouho, nebo geniálního syna, který zemře mladý. Vybrali si génia. Proto "Smrt" kráčí s Šaňkarou od dětství – ví, že má málo času (podle tradice měl zemřít v 8, pak v 16, nakonec žil do 32 let).

3.8 Předání stébel trávy Kuša (14:24)

Tráva Kuša (*Darbha*) je speciální druh trávy (*Desmostachya bipinnata*), která je v hinduismu považována za posvátnou a očišťující. Věří se, že:

- ◇ Vede duchovní energii (používá se jako "vodič").

- ◇ Chrání před negativními vlivy během rituálů.
- ◇ Je nezbytná při všech obřadech týkajících se bohů (*Dévů*) a předků (*Pitrů*).

Co znamená "Předání autority"? V okamžiku smrti otce přechází role Hlavy rodiny (duchovní i materiální) na nejstaršího syna. V sanskrtu se tomu říká *Adhikára* (oprávnění/kvalifikace).

- ◇ Role *Karty* (Vykonavatele): Syn se tímto aktem stává *Kartou* – hlavním vykonavatelem pohřebních rituálů (*Antyesti*). Bez syna by duše otce nemohla klidně odejít do světa předků.
- ◇ Přijetí závazku (*Sankalpa*): Přijetím trávy *Kuša* do ruky Šankara rituálně slibuje: "Beru na sebe tíhu této

povinnosti. Postarám se o otcovu duši a o rodinu."

Šankara je ještě malý chlapec. Běžně by takto náročné rituály (spojené se smrtí a nečistotou) dělat neměl. Tráva *Kuša* zde funguje jako ochranný štít a rituální "zmocnění". Když ji drží, je rituálně čistý a silný jako dospělý muž, aby mohl zapálit pohřební hranici a vést obřady. Je to moment, kdy mu "končí dětství" a začíná dospělá zodpovědnost vůči předkům (*Pitru Rina*).

4. Šankara se stává *Brahmačárinem* (14:38)

Hoří pohřební hranice a Šankara odchází v doprovodu *Gurua* na obřad *Upanayana* (zasvěcení do *Brahmačárji*).

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Brahmacharya>

4.1 *Bhāgavata Purāṇa* (Śrīmad *Bhāgavatam*) 2.5.3 (15:14)

सर्वं ह्येतद्भवान्वेद

भूतभव्यभवत्प्रभुः ।

करामलकवद्विश्वं विज्ञानावसितं

तव ॥ ३ ॥

sarvaṁ hy etad bhavān veda

bhūta-bhavya-bhavat-

prabhuḥ

karāmalaka-vad viśvaṁ

vijñānāvasitaṁ tava

Ty vskutku znáš vše, co jest

ó Vládče minulosti,

přítomnosti i budoucnosti

Vesmír leží na tvé dlani jako

malý plod amalaka
tvým poznáním dokonale
objatý

sarvam — all and everything; **hi** — certainly; **etat** — this; **bhavān** — your good self; **veda** — know; **bhūta** — all that is created or born; **bhavya** — all that will be created or born; **bhavat** — all that is being created; **prabhuḥ** — you, the master of everything; **kara-āmalaka-vat** — just like a walnut within your grip; **viśvam** — the universe; **vijñāna-avasitam** — within your knowledge scientifically; **tava** — your.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/bhagavata-purana-sanskrit/d/doc1241139.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Bhagavata_Purana

Spojení *karāmalaka* (*amalaka* v ruce) je slavný sanskrtský idiom. Znamená to mít nad něčím absolutní kontrolu a dokonalý přehled.

Když držíš malou kuličku angreštu na otevřené dlani, vidíš ji celou, ze všech stran, nic není skryto a můžeš ji kdykoliv sevřít. Přesně tak text vyjadřuje, že „svět spočívá na Jeho ramenu“ – tedy že celý vesmír je pro Něj malichernou, snadno uchopitelnou a zcela poznanou věcí.

4.2 Šankara se spřátelí se Moudrostí (15:31)

K Šankarovi přichází Moudrost v podobě malého chlapce, který se při obřadu posadí poblíž Šankary a sleduje jeho zasvěcení. *Guru* (nyní *doopravdy*) učí Šankaru recitovat *Gájatří Mantru*.

Šankara byl *eka-śruta-dhara* (ten, kdo si pamatuje vše po jediném slyšení). Moudrost je jeho přirozeností a od této chvíle je ve filmu (spolu se Smrtí) jeho trvalým soputníkem.

4.3 Moudrost a Smrt se přidávají k Šankarovi (17:47)

Tato scéna je symbolická. Šankara zve do svého života Moudrost - *Prajñānaśarmā* (studium *Véd*) i Smrt - *Mṛtyu* (asketismus, popření ega, konečnost těla), představuje je

matce jako své kamarády, kteří s ním budou bydlet. Pro jeho matku je to těžké – vidí v tom jen další "kamarády", ale ve skutečnosti si Šankara do domu zve síly, které ho nakonec odvedou od rodinného života k mnišství.

4.4 Podobenství o dvou ptácích (18:41)

Mundaka Upanišad (3.1.1) (a také Rgvéd (1.164.20) a Švétašvatara Upanišad (4.6)):

द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं

वृक्षं परिषस्वजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं

स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभिचाकशीति

॥ १ ॥

*dvā suparṇā sayujā sakhāyā
samānaṃ vṛkṣaṃ
pariṣasvajāte*

*tayor anyah pippalaṃ svādv
atty anaśnann anyo
abhicākaśīti.*

*„Dva ptáci, nerozluční přátelé,
prodlévají na stejném stromě.
Jeden z nich jí sladké plody
(fíky), zatímco druhý nejí a
pouze tiše přihlíží.“*

Strom: Představuje tělo nebo materiální svět (*prakṛti*).

Pták, který jí: Symbolizuje individuální duši (*Jiva*), která prožívá radosti a strasti světa.

Pták, který přihlíží: Představuje Nejvyšší Duši či čisté vědomí (*Atman / Paramatman*), které zůstává nestranným pozorovatelem.

Swami Sarvapriyananda:

- [What Do the Two Birds in the Upanishads Really Symbolize?](#)
- [Mundaka Upanishad | Mantras 3.1.1 – 2](#) (celé video)
- <https://cdn.vivekavani.com/wp-content/uploads/2021/05/Mundaka-Upanishad-3.1.1.m4a> (jen část, jen audio)

Shankarův komentář:

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/mundaka-upanishad-shankara-bhashya/d/doc145122.html>

Další:

- <https://vivekavani.com/muu3c1v1/>
- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc830763.html>

- <https://youtu.be/LwLxFAPqyd4?si=rYR0GI-WEeAkl7aM>

4.5 Šankarova védská škola (19:33)

Scéna: Védská škola (*gurukulam*), učitel recituje a žáci po něm opakují. Ve védských školách se tradičně začíná výukou *Raghuvamša*.

Raghuvamša (v překladu „Rod Raghua“) je slavný sanskrtský epos (*mahakavya*), jehož autorem je nejvýznamnější staroindický básník a dramatik Kálidása. Dílo pravděpodobně vzniklo v 5. století n. l. a je považováno za jeden z pěti nejvýznamnějších eposů sanskrtské literatury.

- <https://en.wikipedia.org/wiki/Raghuva%E1%B9%83%C5%9Ba>

To, co slyšíme, jsou dva různé verše z prvního zpěvu tohoto díla.

4.5.1 *Raghuvamśa* - sloka 1.1 ([19:33](#))

Modlitba k Šivovi a Párvatí:

वागर्थाविव संपृक्तौ

वागर्थप्रतिपत्तये।

जगतः पितरौ वन्दे

पार्वतीपरमेश्वरौ ॥ १-१

vāgarthāviva samprktau

vāgarthapratipattaye |

jagataḥ pitarau vande

pārvatīparameśvarau || 1-1

"Klaním se Párvatí a

Paramešvarovi (Šivovi),

rodičům vesmíru, kteří jsou

neoddělitelně spojeni jako

*slovo (vāk) a jeho význam
(artha), abych dosáhl
správného pochopení slova a
jeho významu*

4.5.2 Raghuvamśa - sloka 1.56 (19:55)

Setkání krále s mudrcem Vasišthou a jeho ženou Arundhatí. Verš popisuje krále Dilípu, jak po vykonání večerních rituálů přichází do ášramu za mudrcem Vasišthou:

विधेः सायन्तनस्यान्ते स ददर्श

तपोनिधिम्।

अन्वासितमरुन्धत्या स्वाहयेव

हविर्भुजम् ॥ १-५६

vidheḥ sāyantanasyānte sa

dadarśa taponidhim |

anvāsitam arundhatyā

svāhayeva havirbhujam || 1-56

Vidheḥ sāyantanasyānte: Na

konci (ānte) večerních

(sāyantanasyā)

rituálů/předpisů (vidheḥ).

sa dadarśa taponidhim: On

[král Dilípa] spatřil (dadarśa)

pokladnici askeze (taponidhim

— označení pro mudrce

Vasiṣṭhu).

anvāsitam arundhatyā:

Sedícího po boku Arundhatí

(své manželky).

svāhayeva havirbhujam:

Jako bůh ohně (havirbhujam

— "požírač obětí"),

doprovázený Svāhou

(manželkou boha ohně).

Ve škole recitují tento druhý verš proto, že Vasištha a Arundhatí jsou mytologickým předobrazem dokonalého páru učitelů. Studenti se tak učí úctě k *Guruovi*.

Poznámka: V pozadí žák cvičí *Pozdrav Slunci*.

- https://sanskritdocuments.org/sites/giirvaani/giirvaani/rv/sargas/01_rv.htm

4.5.3 Šankara přijde pozdě do školy a přivede s sebou Smrt a Moudrost (20:27)

Šankara s Moudrostí a Smrtí příběhnou pozdě do školy a klaní se učiteli. Šankara mu představuje svoje kamaráfy Moudrost a Smrt. Tato scéna je skvělá v tom, že ukazuje kontrast mezi běžným vnímáním světa (Učitel) a tím mystickým (Šankara). Učitel si myslí, že jde o chlapce s divnými jmény, zatímco Šankara (a oni sami) ví, že jsou to skutečné principy.

4.5.4 Smṛt recituje sloku z Bhagavad Gīty
(9.11) (21:19)

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं
तनुमाश्रितम् ।
परं भावमजानन्तो मम
भूतमहेश्वरम् ॥ 11 ॥

*avajānanti māṃ mūḍhā
mānuṣīm tanumāśritam
paraṃ bhāvamajānanto
mama bhūtamahēśvaram*

*Fools disregard Me when I
dwell in human form;
they know not My Higher
being as the Great Lord of all
beings.*

avajānanti—disregard;
mām—Me; ***mūḍhāḥ***—dim-

witted; *mānuṣhīm*—human;
tanum—form; *āśhritam*—
take on; *param*—divine;
bhāvam—personality;
ajānantaḥ—not knowing;
mama—My; *bhūta*—all
beings; *mahā-iśhvaram*—
the Supreme Lord

- [108. Bhagavad Gita | Chapter 9 Verses 9-13 | Swami Sarvapriyananda](#) (promluva)
- <https://vivekavani.com/b9vii/> (text)
- [Audio](#) (recitace)

4.6 Příběh o chudé ženě a plodu *amalaka* (21:27)

Scéna: dům chudé ženy, kam za chvíli přijde
Šankara žádat o almužnu.

4.6.1 Bhāgavata Purāṇa 1.1.3 - Nigama-
kalpa-taror (21:27)

निगमकल्पतरोर्गलितं फलं ।

शुकमुखाद् अमृतद्रवसंयुतम् ।

पिबत भागवतं रसमालयं ।

मुहुरहो रसिका भुवि भावुकाः ॥ ३

॥

nigamakalpatarorgalitaṃ

phalaṃ |

śukamukhād

amṛtadravasamyutam |

pibata bhāgavataṃ

rasamālayaṃ |

muhuraho rasikā bhuvi

bhāvukāḥ || 3 ||

Ó vy, kdo máte cit a vkus, vy

znalci duchovních chutí, pijte

*neustále tento Bhágavatam.
Je to zralé ovoce stromu přání
veškerého védského poznání.
Sklouzlo dolů a zsládl
dotekem úst Šukadévy
Gósvámího.*

*Ačkoliv je jeho nektarová šťáva
již sama o sobě dokonalá, i
osvobozené duše ji touží stále
znovu vychutnávat.*

V tomto verši autor (Vjásadéva) přirovnává Šrímad Bhágavatam (Bhāgavata Purāṇu) ke zralému, šťavnatému ovoci. Zde jsou čtyři klíčové body:

Nigama-kalpa-taru (Strom přání Véd)

Védy jsou přirovnávány ke stromu přání (kalpataru), protože obsahují návody pro všechny aspekty života – od hmotného blahobytu přes morální povinnosti až po osvobození.

- ◇ Strom se však skládá z mnoha částí: kořenů, kůry, větví a listí. Tyto části mohou být suché nebo těžko stravitelné (složitá rituální pravidla, oběti, askeze).
- ◇ *Bhágavatam* je označen za ovoce (*phalam*). To znamená, že je to esence, to nejlepší a nejchutnější, co strom nabízí. Nemusíte jíst "kůru" (složitá pravidla), stačí přijmout sladkou podstatu.

Galitam Phalam (Plně dozrálé ovoce)

Slovo *galitam* naznačuje, že ovoce je tak zralé, že samo přirozeně spadlo na zem. Není to nezralé ovoce, které byste museli násilím trhat. Je plné šťávy (*rasa*) a nemá žádnou tvrdou slupku ani pecky – je to čistá duchovní podstata připravená k okamžité konzumaci.

Šuka Mukhát (Z úst papouška / Šukadévy)

Zde je nádherná slovní hříčka. Šuka v sanskrtu znamená papoušek, ale je to také jméno světce Šukadévy Gósvámího, syna Vjásadévy a vypravěče *Šrímad Bhágavatam*.

- ◇ Přírodní metafora: O papoušcích je známo, že klovou jen do toho nejsladšího ovoce na stromě. Pokud najdete ovoce naklované od papouška, máte jistotu, že je sladké. Dotekem jeho zobáku ovoce ještě více zesládne.
- ◇ Duchovní význam: *Védské* poznání je samo o sobě dokonalé. Když je však předneseno (dotčeno ústy) čistým oddaným a realizovaným mistrem, jako je Šukadéva, stává se pro posluchače ještě sladším a přístupnějším než pouhé suché studium.

Muhur Aho Rasiká (Výzva pro znalce)

Autor oslovuje posluchače jako raisiky – ty, kteří rozumí rasáim (emocím, chutím).

- ◇ Text není určen pro ty, kdo hledají jen suchou logiku, ale pro ty, kdo chtějí prožít hluboký citový vztah s Absolutnem.
- ◇ Výzva zní „pijte“ (*pibata*), nikoliv „čtěte“ nebo „studujte“. To naznačuje, že tento proces má být požitkem, nikoliv pracnou povinností.

Tato sloka nám říká, že Šrímad Bhágavatam není jen kniha zákonů nebo historie. Je to destilovaná esence tisíciletého poznání, která se zaměřuje na lásku a oddanost (*bhakti*), a je tak sladká, že ji chtějí „pít“ i ti, kteří už dosáhli osvobození a nic hmotného nepotřebují.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/bhagavata-purana-sanskrit/d/doc1240157.html>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Shuka>

4.6.2 *Kanakadhārā Stotram* (Hymnus zlatého deště) (22:32)

Kanakadhārā Stotram je jeden z nejpůsobivějších a nejznámějších hymnů, které Ádi Šankaráčárja složil. Je věnován bohyni Lakšmí, bohyni hojnosti a prosperity.

Traduje se, že mladý Šankara jako chudý student (*brahmačárí*) šel žádat o almužnu do domu jedné velmi chudé ženy.

Chudoba té ženy není způsobena leností, ale tím, že její manžel přehnaně dodržoval zásadu *Aparigraha* (nehromadění majetku). Žena neměla nic, co by mu mohla dát,

kromě jednoho jediného plodu *amalaka* (indický angrešt). Přestože byla v hluboké bídě, s láskou mu tento poslední kus jídla věnovala.

Šankara byl pohnut její oddaností a začal spontánně skládat tento hymnus k bohyni Lakšmí. Bohyně se mu zjevila, ale zpočátku odmítla ženě pomoci s tím, že její osud je v tomto životě určen minulou *karmou* chudoby. Šankara však argumentoval, že její současný čin – darování posledního jídla – smazal veškerou negativní *karmu*. Lakšmí pak na dům oné ženy seslala déšť zlatých plodů *amalaka*. Odtud pochází název: *Kanaka* (zlato) a *Dhārā* (proud/déšť).

Ve filmu zazní jen Verš 1:

अङ्गं हरेः पुलकभूषणमाश्रयन्ती

भृङ्गाङ्गनेव मुकुलाभरणं तमालम् ।

अङ्गीकृताखिलविभूतिरपाङ्गलीला

माङ्गल्यदास्तु मम मङ्गलदेवतायाः

॥ १ ॥

aṅgaṃ hareḥ

pulakabhūṣaṇam āśrayantī

bhṛṅgāṅganeva

mukulābharaṇaṃ tamālam |

aṅgīkṛtākhila-vibhūtir

apāṅgalīlā māṅgalyadāstu

mama maṅgala-devatāyāḥ || 1

||

„Jako se včelka usazuje na

poupatech stromu Tamāla, tak

i pohled bohyně Lakšmí

spočívá na těle Hariho

(Višnua), které se chvěje

blažeností.

Nechť tento její letmý pohled,

jenž v sobě nese veškerou

*nádheru a bohatství světa,
přinese štěstí a blaho i mně,
neboť ona je ztělesněním
veškerého dobra.“*

- ◇ ***Aṅgaṃ hareḥ***: Tělo Hariho (Višnua). Lakšmí a Višnu jsou nerozlučný pár, ona je jeho energií (šakti).
- ◇ ***Bhṛṅgāṅganeva***: Jako „samička včely“. Je to metafora pro její těkající, milující oči, které hledají krásu.
- ◇ ***Tamālam***: Strom *Tamāla* má tmavou kůru, což symbolizuje tmavou pleť Pána Višnua (Krišny). Kontrast mezi tmavým stromem a „zlatou“ bohyní (včelkou) je klasickým obrazem indické poezie.
- ◇ ***Maṅgala-devatāyāḥ***: Bohyně štěstí. Šankara zde nepoužívá jen jméno

Lakšmí, ale zdůrazňuje její vlastnost jako dárkyně všeho příznivého (*maṅgala*).

- https://youtu.be/LXyr_0BswXA?si=-U-OwW4uLHIIZI73 (Celý text)
- <https://youtu.be/3Y1JGvieOBk?si=lgA-C8r5omhl7BVH> (Krásný zpěv - Madhvi Madhukar)

4.6.3 *Bhāgavata Purāṇa* 2.5.3

Karāmalakavad viśvaṁ (23:30)

Zní zpěv z *Bhāgavata Purāṇy* (*Śrīmad Bhāgavatam*) 2.5.3, ale trochu pozměněný. Poslední řádek tvoří základní jméno z *Vishnu Sahasranama* (shloka 1).

*Vijñāna-bhāsitāṁ sarvaṁ
paśyaty antara-cakṣuṣā
Karāmalakavad viśvaṁ*

*Bhūta-bhavya-bhavat-
prabhuḥ*

Vijñāna-bhāsitam sarvaṃ:

*Vše (sarvaṃ) je prozářeno a
zjeveno skrze nejvyšší
transcendentální moudrost
(vijñāna).*

Paśyaty antara-cakṣuṣā: Pán

*na vše hledí svým „vnitřním
okem“ (antara-cakṣuṣā), tedy
zrakem, který vidí podstatu,
nikoliv jen vnější formu.*

Karāmalakavad viśvaṃ: Celý

*vesmír (viśvaṃ) je pro něj tak
jasný a snadno uchopitelný,
jako by držel plod amly v dlani
(tradiční metafora pro
naprostou zřejmost).*

Bhūta-bhavya-bhavat-

prabhuḥ: *On je svrchovaným pánem (Prabhu) všeho, co bylo, co je a co teprve nastane.*

Metafora "Amalaka v dlani" (Karatala-Amalaka): Představuje přímé poznání (*aparókṣa-džňána*), které je stejně snadné, jasné a bezprostřední, jako držet plod *amalaka* (indický angrešt) na dlani.

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/bhagavata-purana-sanskrit/d/doc1241139.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Vishnu_Sahasranama
- https://www.swami-krishnananda.org/vishnu/vishnu_1.html

4.6.4 Ochraňuj své Já odříkáním (Íśá Upaniśad 1.) (24:16)

Teď přijde Šankara k domu, kde je dlouhá fronta mnichů kteří dostávají almužnu od bohatého muže a jeho ženy. Šankara si od něj odmítne vzít almužnu se slovy: „Tam, odkud jdu, se hromadění jídla považuje za krádež.“ Přijal filozofii chudé ženy z předchozí scény, že mít víc, než potřebuji, je krádež (na přírodě/ostatních).

Mužem to otřese a rozhodne se rozdat jídlo chudým. Jeho ústy zazní citát (*tena tyaktena bhuñjīthā* - Ochraňuj své Já odříkáním)- část prvního verše z *Íśá Upaniśady*:

ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च

जगत्यां जगत् ।

तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्य

स्विद्धनम् ॥ १ ॥

īśāvāsyamidam sarvaṃ
yatkiñca jagatyāṃ jagat |
tena tyaktena bhuñjīthā mā
ṛdhaḥ kasya sviddhanam || 1
||

„Vše toto – cokoliv se hýbe v
tomto pohyblivém vesmíru –
by mělo být obýváno
(zahaleno) Pánem.
Skrze toto odříkání uživej
(nebo: ochraňuj své Já).
Nelačni po majetku nikoho
jiného.“

īśā – Pánem (Vládcem);
vāsyam – k obývání (k
zahalení); **idam** – toto;
sarvam – vše; **yat kiñca** –
cokoliv; **jagat** – svět
(individuální vesmír
pohybu); **jagatyāṃ** – ve

vesmírném dění (v pohybu světa); **tena** – tím; **tyaktena** – zřeknutím se (odříkáním); **bhuñjīthāḥ** – užívej (nebo podle Šankary: ochraňuj); **mā** – ne; **grdhaḥ** – lačni (nebuď chamtivý); **kasyasvit** – kohokoliv (ničí); **dhanam** – majetek

Tento překlad vychází přímo z klasického výkladu Ádi Šankary. Šankara totiž sloveso *bhuñjīthāḥ* (které běžně znamená "užívej") vykládá ve svém komentáři jako "*pālayethāḥ*" (ochraňuj). Logika je taková: Ochraňuj svou duši (Já) před *samsárou* tím, že nebudeš lpět na věcech.

- <https://vivekavani.com/isu1/>

4.7 Příhoda s krokodýlem (*Āpat-Sannyāsa*) (34:05)

Map point [3] ----> [34:05 Příběh s krokodýlem](#)

Śaṅkara se koupe v řece a chytí ho krokodýl. Křičí na matku, že zemře, pokud mu nedovolí stát se mnichem (*Sannyāsin*).

Vysvětlení: Matka nechtěla, aby se stal mnichem, protože by zůstala sama.

Klíčka v právu: Existuje koncept *Āpat-Sannyāsa* (nouzové zasvěcení). Pokud člověk umírá, může se v mysli vzdát světa, aby zemřel jako svatý muž a dosáhl osvobození. Matka, v hrůze, že syna sežere krokodýl, mu dává svolení ("Ať se stane mnichem, hlavně ať žije").

Metafora: Jakmile matka pustí svou připoutanost ("Můj syn"), krokodýl (symbol *Māyi* - světského sevření) Šaňkaru pustí také. Šaňkara vylézá z vody jako mnich, znovuzrozený pro duchovní život.

4.8 Divadlo *Kathakali*: Příběh Nachikety (38:52)

Tradiční tanec z Kéraly, zobrazující příběh z *Katha Upanišady* o chlapci jménem Naciketā.

Nachiketa si od Smrti (Yama) vyžádal tři dary. Třetím bylo poznání tajemství smrti. Popis příběhu zde:

- <https://upanishads.org.in/stories/a-dialogue-with-the-god-of-death>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Nachiketa>
- [The Story of Nachiketa – Swami Vivekananda](#)

Šaṅkara tento příběh sleduje a vidí v něm svůj vlastní osud – musí čelit smrti a pochopit ji, aby překonal strach.

Celá *Katha Upanishad* je zde:

- <https://vivekavani.com/kau/>. (Jsou tu také komentáře Svámí Vivékánandy).
- <https://shlokam.org/texts/Katha-1-1-8/> (Jsou tu také komentáře od Šankary).

Ve filmu je použito pár veršů:

4.8.1 *Katha Upanishad* 1.1.7 (40:13)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v7/>

vaiśvānaraḥ

praviśatyatithirbrāhmaṇo

gṛhān .

tasyaitāṃ śāntiṃ kurvanti

hara vaivasvatodakam .. 7..

*Vpravdě jako oheň vstupuje
bráhmanský host do domu;
hospodář ho usmiřuje tím, že
mu nabídne vodu a místo k
sezení. Přines mu tedy vodu, ó
králi smrti!*

Tato pasáž se vztahuje k příběhu mladého Načikétase, který přišel do příbytku boha smrti (Jamy). Jama však nebyl doma a Načikétas na něj čekal tři dny bez jídla a vody. Když se Jama vrátí, jeho sluhové (nebo manželka) ho tímto veršem varují. Nezdvořilost k *bráhmanskému* hostu (jehož vnitřní askeze a síla pálí jako oheň) by mohla zničit štěstí a zásluhy celého domu, proto je nutné ho okamžitě "usmířit" tradičním rituálem pohoštění (omytím nohou a nabídkou vody).

4.8.2 *Katha Upanishad* 1.1.9 (40:27)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v9/>

*tisro rātrīryadavātsīrgr̥he me-
'naśnan*

brahmannatithirnamasyaḥ .

namaste'stu brahman svasti

me'stu

tasmātprati

trīnvarānvṛṇīṣva .. 9..

*Jama pravil: „Ó bráhmane,
bud' pozdraven! Jsi ctěný host,
a přesto jsi v mém domě dlel
tři noci bez jídla.*

*Proto si nyní, ó bráhmane, zvol
tři dary – za každou noc jeden.*

*Nechť se mi vše v dobré
obrádí!“*

Tento verš je naprosto klíčový pro celou strukturu *Katha Upanišady*. *Jama* (bůh

smrti) se zde upřímně omlouvá za závažné porušení *dharmy* (povinnosti pohostinnosti). Zvolání "Nechť se mi vše v dobré obrátí!" je v podstatě prosba, aby na něj nedopadla špatná *karma* za to, že nechal vznešeného hosta hladovět.

Jako odškodné nabízí Načikétasovi tři dary (přání) – jeden za každou noc čekání. Zatímco první dva dary jsou spíše osobní a rituální (Načikétas chce usmířit svého otce a poznat posvátný oheň vedoucí do nebe), třetí dar je ten, na kterém stojí celá filozofie tohoto textu i samotného filmu: Načikétas se zeptá na to, co se stane s člověkem po smrti, čímž Jamu donutí odhalit tajemství *Átmanu*.

4.8.3 *Katha Upanishad* 1.1.10 (část)

(40:45)

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v10/>

śāntasaṃkalpaḥ sumanā

yathā syād

vītamanyurgautamo mā'bhi

mṛtyo .

tvatprasṛṣṭaṃ

mā'bhivadetpratīta

etat trayāṇāṃ prathamam

varam vṛṇe .. 10..

Načikéetas pravil: „Ó Smrti,

kéž je můj otec Gautama

klidné mysli, vlídný a

zbavený hněvu vůči mně!

Kéž mě pozná a radostně

přivítá, až mě propustíš zpět

*domů! To volím jako první ze
svých tří darů.“*

Tento verš krásně ukazuje Načikétasův čistý charakter. Důvodem, proč se vůbec ocitl v říši mrtvých, byl záchvat hněvu jeho otce (Gautamy/Vádžašravasy). Otec pořádal velkou oběť, při které rozdával svůj majetek, ale daroval jen staré a neplodné krávy. Když ho na to bystrý Načikétas upozornil a ptal se: „Komu daruješ mě?“, otec v afektu vyhrkl: „Tebe daruji Smrti!“

Načikétasova první myšlenka u Jamy tedy nepatří jemu samotnému, ale směřuje k usmíření s otcem a jeho klidu v duši. Tím, že si přeje otcův vnitřní mír a odpuštění, prokazuje obrovskou zralost, úctu (*dharma*) a připravenost na hlubší duchovní učení, které bude následovat.

4.8.4 Katha Upanishad 1.1.13 (část)

(40:54)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v12/>

***sa tvamagniṁ
svargyamadhyeṣi mṛtyo
prabrūhi tvaṁ
śraddadhānāya mahyam .
svargalokā amṛtatvaṁ
bhajanta
etad dvitīyena vṛṇe vareṇa ..
13..***

***„Ó Smrti, ty znáš posvátný
oheň, jenž vede do nebeských
světů. Vyjev mi jej, neboť
jsem plný víry.***

***Ti, kdož dlejí v nebeském světě,
dosahují nesmrtelnosti. To
volím jako svůj druhý dar.“***

Tímto veršem si Načikéetas žádá poznání konkrétního ohňového rituálu (*Agni vidjá*). Je tu ale jeden nesmírně důležitý filozofický háček, který je pro *Advaita Védántu* (a tedy i pro samotného Šankaru) naprosto zásadní:

"Nesmrtelnost" (*amrtatvam*), o které se mluví v tomto verši, a "nebeský svět" (*svarga*), nejsou konečným osvobozením (*mókšou*). Z *védánského* pohledu je pobyt v nebi sice blažený a trvá nepředstavitelně dlouho (proto se mu říká "nesmrtelnost"), ale jakmile se vyčerpá dobrá *karma*, duše se musí znovu narodit.

Vidíme Načikéetasův postupný duchovní vývoj. Nejdříve myslel na usmíření s otcem (1. dar), pak na blažený život v nebi (2. dar), ale to mu stále nebude stačit. To právě, absolutní poznání za hranicemi života a smrti – poznání *Átmanu* a *Brahmanu* – si vyžádá až v onom slavném třetím daru,

který položí základ celé upanišadové filozofii.

(Mimoходом, Jama bude tímto druhým přáním tak potěšen, že tento posvátný oheň pojmenuje po něm – Načikétasův oheň.)

4.8.5 *Katha Upanishad* 1.1.20 (41:03)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v20/>

yeyaṃ prete vicikitsā

manuṣye-

‘stītyeke nāyamastīti caike .

Etadvidyāmanuśiṣṭastvayā’ha

ṃ

varāṇāmeṣa varastrīyaḥ .. 20..

Načikétas pravil: „Když člověk

zemře, vystává tato

pochybnost: jedni říkají, že

nadále jest, a jiní zase, že již

není.

*Rád bych to poznal, poučen
tebou samotným. To volím
jako svůj třetí dar.“*

Tento verš je absolutním těžištěm celé *Katha Upanišady* a vlastně základním kamenem *védánské* filozofie. Načikéatas se ptá na to nejhlubší tajemství existence – na povahu samotného Já (*Átmanu*) po zániku fyzického těla.

Bůh smrti Jama se však lekne a začne Načikétase od tohoto třetího přání zrazovat. Nabízí mu nezměrné bohatství, dlouhověkost, moc, koně i krásné ženy – jen aby mu toto tajemství nemusel prozradit. Dělá to proto, aby Načikétase otestoval.

Mladý *bráhman* však všechny tyto světské i nebeské svody odmítne s tím, že jsou pomíjivé. Tím prokáže dvě naprosto

zásadní kvality každého duchovního hledajícího: *vivéku* (schopnost rozlišovat mezi věčným a pomíjivým) a *vairágju* (odpoutanost od světských potěšení). Právě tyto dvě vlastnosti Ádi Šankara o staletí později ustanoví jako nezbytný základ pro každého, kdo chce studovat *Advaita Védántu*.

4.8.6 *Katha Upanishad 1.1.25 (část)* **(41:18)**

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v25/>

ye ye kāmā durlabhā

martyaloke

sarvān kāmāṃśchandataḥ

prārthayasva .

imā rāmāḥ sarathāḥ satūryā

na hīdṛśā lambhanīyā

manuṣyaiḥ .
ābhirmatprattābhiḥ
paricārayasva
naciketo maraṇam
mā'nuprākṣiḥ .. 25..

*Jakákoliv přání, jichž je ve
světě smrtelníků jen stěží
dosaženo, vyžádej si podle své
libosti.*

*Zde jsou krásné panny s vozy a
hudebními nástroji – takové
vpravdě nemohou lidé nikdy
získat.*

*Nech se jimi obsluhovat, já ti je
daruji. Ó Načikétasi, jen se
mě již nevyptávej na smrt!*

Jama nabízí Načikétasovi to, po čem touží
drtivá většina lidstva – neomezené
smyslové požitky, krásu, bohatství a moc, a
to v takové míře, jaká je běžným

smrtníkům naprosto nedostupná.

Záměrně se ho snaží oslnit a odvést jeho pozornost od otázky po podstatě bytí (od onoho třetího přání).

Pro Šankaru a jeho *Advaita Védántu* má tato pasáž obrovský význam. Šankara ve svých komentářích zdůrazňuje, že dokud je lidská mysl připoutána k těmto vnějším lákadlům (*kámám*), není schopna pochopit jemnou a skrytou povahu *Átmanu*. Načikéetas však v následujících verších všechny tyto dary chladnokrevně odmítne se slovy, že všechny tyto věci do zítřka pominou a jen vyčerpávají sílu smyslů. Tím prokazuje absolutní odpoutanost (*vairágja*) a stává se ideálním, plně kvalifikovaným žákem, jemuž může být svěřeno to nejvyšší poznání.

4.8.7 *Katha Upanishad* 1.1.21 (41:25)

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v21/>

*devairatrāpi vicikitsitaṃ purā
na hi suvijñeyamaṇuṣa
dharmah .*

***anyaṃ varam naciketo
vrñiṣva***

*mā moparotsīrati mā srjainam
.. 21..*

*Jama pravil: „O této věci měli
kdysi pochybnosti i sami
bohové. Není snadné to
pochopit, neboť povaha
Átmanu je nesmírně jemná.
Zvol si jiný dar, ó Načikétasi!
Nenaléhej na mě a zprosti mě
tohoto slibu.“*

Tato Jamova výmluva je geniální. Říká: „Je to tak složité, že tomu nerozumí ani bohové v nebesích, tak jak bys to mohl pochopit ty, malý chlapče?“

Znamená to, že pravé Já (*Átman*) nelze uchopit běžnými smysly ani hrubým, logickým uvažováním. Naše mysl je zvyklá analyzovat objekty (věci, které vidíme a hmatáme), ale *Átman* je samotný Subjekt – ten, kdo se dívá. K jeho poznání je potřeba extrémně vytríbený, utišený a soustředěný intelekt.

4.8.8 *Katha Upanishad* 1.1.22 ([41:28](#))

(jen tučně vyznačená část, zbytek ponechán kvůli kontextu)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v22/>

*devairatrāpi vicikitsitaṃ kila
tvaṃ ca mṛtyo yanna*

sujñeyamāttha .

*vaktā cāsya tvāḍṛganyo na
labhyo*

nānyo varastulya etasya

kaścit .. 22..

*Načikéetas pravil: „Ó Smrti,
jestliže i sami bohové měli o
této věci pochybnosti a ty jsi
prohlásil, že není snadné ji
pochopit, pak nelze nalézt
jiného učitele, jenž by se ti
vyrovnal. A vpravdě se
tomuto daru nemůže měřit
žádný jiný.“*

Tento verš v sobě ukrývá jeden z
nejdůležitějších konceptů celé indické
duchovní tradice a Advaita Védanty –
absolutní nezbytnost pravého,
kvalifikovaného *guru*a. Načikéetas uvažuje
neuvěřitelně logicky: Pokud je tajemství

Átmanu tak hluboké a skryté, že z něj jsou zmatení i samotní bohové, nemá smysl ptát se kohokoliv jiného než toho nejvyššího odborníka na pomezí bytí a nebytí – samotného Jamy.

Pro Ádi Šankaru je tento moment stěžejní. Ve svých komentářích k *Upanišadám* Šankara neustále opakuje, že poznání *Brahmanu* (nejvyšší reality) nelze dosáhnout pouhým samostatným studiem textů nebo logickou dedukcí. Je k tomu zapotřebí učitel, který tuto pravdu plně realizoval. Načikéetas zde navíc projevuje *mumukšutvu* – spalující, nezlomnou touhu po osvobození. Uvědomuje si, že propásnout jedinečnou šanci učit se od takového mistra by byla nenapravitelná chyba, a proto všechny ostatní "dary" odsouvá na vedlejší kolej.

4.8.9 *Katha Upanishad* 1.1.23 (41:33)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v23/>

śatāyusaḥ
putrapautrānvṛṇīṣvā
bahūnpaśūn
hastihiraṇyamaśvān .
bhūmermahadāyatanaṃ
vṛṇīṣva
svayaṃ ca jīva śarado
yāvadicchasi .. 23..

Jama pravil: „Zvol si syny a vnuky, již se dožijí sta let; zvol si slony, koně, stáda dobytka a zlato.

Zvol si rozlehlé panství na zemi a žij zde tak dlouho, jak si jen budeš přát.“

Poté, co selhala snaha odradit Načikétase tvrzením, že je učení příliš složité, nasazuje

Jama ty nejtěžší kalibry světských tužeb. Nabízí rodinu (syny a vnuky), obrovské bohatství (slony, zlato, dobytek), obrovskou moc (území) a dokonce i částečnou nadvládu nad samotným časem (dlouhověkost).

V kontextu Advaita Védanty jde o dokonalou ukázkou toho, co Upanišady později nazývají *Préjas* (to, co je příjemné a lákavé), na rozdíl od *Šréjas* (to, co je skutečně dobré a vede k osvobození). Pro Šankaru je nesmírně důležité ukázat, že ať už je světský život jakkoliv dlouhý, bohatý a úspěšný, je ze své podstaty vždy konečný, a proto nemůže přinést trvalé štěstí. Ten, kdo hledá poznání *Brahmanu*, musí prohlédnout iluzi (*máju*) těchto darů a uvědomit si, že kdesi na konci té stovky let beztak znovu čeká smrt.

4.8.10 Katha Upanishad 1.1.27 (41:51)

- <https://vivekavani.com/kau1c1v27/>

*na vittena tarpaṇīyo manuṣyo
lapsyāmahe vittamadrākṣma
cettvā .*

*jīviṣyāmo yāvadīśiṣyasi tvaṃ
varastu me varaṇīyaḥ sa eva ..
27..*

*Načikéetas pravil: „Člověk
nemůže být nikdy nasycen
bohatstvím. Získáme snad
bohatství, když už jsme
pohlédli do tvé tváře?
A žít budeme beztak jen tak
dlouho, dokud ty budeš
vládnout. Proto mým
zvoleným darem zůstává
jedině ten.“*

Tento verš je absolutním vrcholem Načikéťasovy odříkavosti (*vairágja*) a ukazuje jeho brilantní, chladnokrevnou logiku. Načikéťas Jamovi de facto říká: „Proč mi nabízíš majetek a dlouhý život? Vždyť jakmile se člověk setká se Smrtí (tedy s tebou), veškeré bohatství ztrácí smysl, protože si ho nemůže vzít s sebou. A dlouhý život? Ten je stejně jen v tvých rukou a dříve či později ho ukončíš.“

Tato pasáž definuje pravou povahu světských tužeb: hmota nikdy nemůže uspokojit ducha. Šankara učí, že touha po bohatství je jako oheň – čím více do něj přikládáš, tím více hoří. Nikdy nedojde k nasycení (*tarpaníja*). Načikéťas si uvědomuje, že vše, co má počátek a konec (bohatství, potěšení, dlouhověkost), patří do sféry iluze (*máji*). Jediné, co má skutečnou hodnotu, je věčné, neměnné

poznání *Átmanu*. Proto trvá na svém třetím přání.

Tímto Načikéetas složil tu nejtěžší zkoušku. Jama konečně vidí, že má před sebou dokonalého žáka, a svolí k tomu, že mu tajemství smrti a *Átmanu* vyjeví.

4.8.11 *Katha Upanishad* 1.2.9 (42:09)

- <https://vivekavani.com/kau1c2v9/>

*naiṣā tarkeṇa matirāpaneyā
proktānyenaiva sujñānāya
preṣṭha .*

*yāṃ tvamāpaḥ
satyadhṛtirbatāsi
tvāḍṛṇino bhūyānnaciketaḥ
praṣṭā .. 9..*

*„Toto poznání, ó nejmilejší,
nelze dosáhnout pouhým
logickým uvažováním. K*

*pravému porozumění vede jen
tehdy, je-li předáno jiným
(skutečným učitelem). Ty jsi k
němu dospěl, neboť tvé
odhodlání v pravdě je vsutku
pevné. Kéž bychom měli vždy
takové tazatele, jako jsi ty, ó
Načikétasi!“*

Tento verš je triumfálním okamžikem příběhu. Bůh smrti Jama je naprosto dojat a nadšen Načikétasovým charakterem. Skládá mu tu nejvyšší poklonu, když říká: "Kéž bych měl víc takových žáků, jako jsi ty!"

Z hlediska filozofie *Advaita Védánty* zde zaznívají dva naprosto klíčové principy, na kterých Ádi Šankara staví celé své učení:

- ◇ Omezenost rozumu (*tarka*): Jama jasně říká, že k nejvyšší pravdě se

nedá "dopočítat" ani "domyslet".
Logika a intelekt pracují s vjemy z
tohoto světa, ale *Átman* je za
hranicemi myšlenek. Proto pouhé
čtení knih nebo filozofování nestačí.

- ◇ Nezbytnost učitele (*guru*): Poznání
musí být předáno "jiným"
(kvalifikovaným mistrem). Aby
plamínek poznání přeskočil, je
potřeba živý kontakt mezi
realizovaným učitelem a
připraveným, pevným žákem
(*satjadhrti*).

Jama tímto veršem oficiálně přijímá
Načikétase za svého žáka a otevírá mu
bránu k pochopení toho, co se děje s duší
po smrti.

5. Šankara se chce stát *sannjásinem* (cesta za Guruem) ([42:28](#))

Šankara se rozhodne odejít od matky a vyhledat gurma Govindapādu. Matka se bojí, že zůstane sama a nikdo ji nepohřbí. Šankara slibuje: "Vrátím se vykonat obřady."

5.1 Úpadek víry a černé rituály ([44:53](#))

Map point [4] ----> [44:50 Hranice
Karnátaky a Keraly](#)

Tato scéna má ukázat hrůzu slepé víry (pověry), kdy lidé z nějakého divokého kmene místo pomoci bližnímu raději vykonají rituál, protože se bojí hněvu božstva.

Jazyk použitý pro kmenové obyvatele záměrně odlišný od čistého *sanskrtu*, kterým mluví Šankara.

Zatímco Šankara mluví vznešeně („*Deva Vani*“ – jazyk bohů), tito lidé mluví dialektem (směsice *Apabhramšy*, zkomoleného *sanskrtu* a pravděpodobně *kannadských* slov – režisér byl z Karnátaky), aby se zdůraznila jejich nevzdělanost a pověrčivost.

Slova *Mara* (strom/smrt) a *Devara* (bůh) a *Kallu* (kámen) jsou jasně slyšitelná *drávidská* slova, což potvrzuje, že jde o „jazyk lesa“.

Film ukazuje stav Indie před Šaňkarou – chaos, pověry a zvrácené tantrické praktiky (lidské oběti), které se vydávaly za náboženství. Šaňkarova mise byla očistit hinduismus od těchto nánosů.

5.2 Bhagavadgíta 11.31 (45:44)

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ।
विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ॥

31॥

*ākhyāhi me ko bhavān ugra-
rūpo
namo 'stu te deva-vara prasīda
vijñātum ichchhāmi
bhavantam ādyaṁ
na hi prajānāmi tava
pravṛittim*

*Řekni mi, kdo jsi? Ty, jenž máš
tak hrozivou podobu.
Klaním se před tebou, ó
Nejvyšší sílo. Měj slitování!*

Toužím poznat tebe, jenž jsi
byl na počátku.
Neboť nevím, co zamýšlíš
učinit.

namaḥ astu — klaním se /
vzdávám úctu; **te** — tobě;
deva-vara — ó nejvyšší z
bohů / ó bože bohů;
prasīda — smiluj se / buď
milostiv; **vijñātum** —
poznat; **ichchhāmi** —
toužím / přeji si;
bhavantam — tebe; **ādyam**
— prapůvodního /
prvopočátečního; **na** — ne;
hi — neboť / vskutku;
prajānāmi — chápu /
rozumím; **tava** — tvé;
pravṛittim — konání /
záměr / působení

Tato scéna je z 11. kapitoly Bhagavadgíty, zvané *Višvarúpa daršana jóga* (Jóga vidění vesmírné podoby). Ardžuna před chvílí požádal Kršnu, aby mu ukázal svou skutečnou, božskou formu. Kršna mu vyhověl, ale to, co Ardžuna spatřil, ho naprosto vyděsilo. Nevidí už svého přítele a vozataje, ale vidí nekonečnou, oslepující a děsivou podobu samotného Času (*Kála*), který pohlcuje všechny světy a bytosti.

Ukazuje, že Brahman (nebo zde *Íšvara*) není jen stvořitelem a udržovatelem, ale i neúprosným ničitelem. Ardžunovo ego je tváří v tvář této absolutní a drtivé realitě naprosto roztrženo. Ze strachu a posvátné hrůzy padá na kolena a ptá se po smyslu tohoto děsivého vesmírného divadla. V dalším verši (11.32) mu Kršna odpoví onou slavnou větou: "Jsem Čas, velký ničitel světů..." (což je mimochodem ta samá věta,

kteřou citoval J. Robert Oppenheimer při testu atomové bomby).

- <https://vivekavani.com/b11v31/> (text)
- https://youtu.be/b60sR_F5wmA?si=13aZwnfBFfyXJrU3 (Svámí Sarvapriyánanda – přednáška)

5.3 Ozvěny *buddhismu* a *džinismu* při Šankarově putování (46:14)

Šankara putuje Indií v době, kdy byl velmi rozšířený *buddhismus* a *džinismus*. Nyní ve filmu zazní dva zpěvy:

První zpěv – *buddhismus*:

Buddham saraṇam gacchāmi. Jedná se o první verš tzv. Tří klenotů (*Trišarana*), což je základní buddhistická modlitba a slib útočiště. Celá zní:

Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi
Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi
Saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Utíkám se k Buddhovi
Utíkám se k Dharmě / učení
Utíkám se k Sangze /
společenství

Druhý zpěv – džinismus:

Hned vzápětí zaznívá *Namókára mantra* (nebo také *Navkár mantra*), což je vůbec nejdůležitější a nejposvátnější mantra džinismu. V jazyce *prákr* vzdává úctu pěti druhům duchovních mistrů:

Namo Arihantāṇaṃ

Namo Siddhāṇaṃ

Namo Ayariyanaṃ

*Klaním se těm, kteří zvítězili
nad vnitřními nepřáteli.*

Klaním se osvobozeným duším

(*Siddhūm*).

Klaním se učitelům

Tato zvuková koláž není ve filmu náhodou. Indie v době Šankary (8. století n. l.) procházela obrovským myšlenkovým kvasem. Na jedné straně stál upadající *védský* ritualismus a na straně druhé silná *šramanská* (ne-*védská*) hnutí – především *buddhismus* a *džinismus*. Tyto směry neuznávaly autoritu *Véd* ani kastovní systém.

Když Šankara putuje hledat svého *guru*a (Góvindapádu), prochází doslova "tržištěm idejí". Režisér nám zvukem říká: Podívejte, toto je svět, do kterého Šankara přichází a se kterým bude brzy filozoficky debatovat. Šankarovým historickým úkolem totiž nebylo jen oživit *Upanišady*, ale obhájit je v intelektuálních diskusích právě s

buddhistickými a džinistickými učenici, což nakonec vedlo k ústupu buddhismu z Indie.

5.4 *Mantra Pushpam* (46:38)

Yo 'pām āyatanam veda

āyatanavān bhavati

Ya evam veda

Kdo pozná, kde mají vody svůj

domov,

ten sám nalézá domov a oporu.

Tak se stane tomu, kdo toto ví.

Slavný védský hymnus zvaný *Mantra Pushpam*.

Pochází z *Taittiríja Áranjaky* (součást *Černé Jadžurvédy*). Je to hymnus, který se v Indii tradičně recituje na úplném konci obřadů, když se božstvu nabízejí květiny (*pušpa*).

Ačkoliv se jmenuje „Květinová mantra“, její text je hlubokou meditací o vodě (*Apah*) jakožto základu všeho stvoření.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Mantra_pushpam

Map point [5] ---> [47:11 Gokarna, severní Karnátaka](#)

5.5 K Šankarovi se přidá kamarád z dětství Višnu (50:56)

Šankara potká svého kamaráda z dětství Višnu, který se k němu přidá. Mluví s ním o *niškáma karmě* (jednání bez lpění na plodech) a cituje *Bhagavad Gítu*:

5.5.1 Bhagavad Gíta 2.48: (51:34) (část)

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा

धनञ्जय ।

सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं

योग उच्यते ॥

*yogasthaḥ kuru karmāṇi
saṅgaṃ tyaktvā dhanañjaya*

|

*siddhyasiddhyoḥ samo bhūtvā
samatvaṃ yoga ucyate ॥*

*Konej své povinnosti pevně
zakotven v józe, ó Dhaňandžajo
(Ardžuno), zřekni se
připoutanosti a zachovej si
rovnou mysl v úspěchu i
nezdaru. Právě tato
vyrovnanost mysli se nazývá
jóga.*

yogasthaḥ – established in
Yoga; **kuru** – perform;
karmāṇi – actions; **saṅgam**
– attachment; **tyaktvā** –
abandoning; **dhanañjaya** –
O Dhananjaya (Arjuna);
siddhi-asiddhyoḥ – in
success and failure; **samaḥ**
– even-minded; **bhūtvā** –
becoming; **samatvam** –
equanimity; **yogaḥ** – Yoga;
ucyate – is called.

Tento verš přináší jednu z nejdůležitějších a nejpraktičtějších definic jógy vůbec: Jóga je vyrovnanost (*samatvam*). Kršna zde učí Ardžunu (oslovovaného jako Dhañandžaja – "Dobývateľ bohatství") umění jednat ve světě, aniž by se do něj člověk *karmicky* zaplétal. Klíčem je *Karma jóga* – cesta nezištného činu. Znamená to vykonávat své

světské i duchovní povinnosti (*dharmu*) s maximálním nasazením, ale absolutně se odpoutat od lpění na výsledku (*sanga*). Ať už přijde drtivý úspěch, nebo naprosté selhání, mysl *jogína* zůstává klidná a neochvějná jako hladina jezera v bezvětří.

Ačkoli Šankara tvrdí, že konečného osvobození (*móksi*) lze dosáhnout výhradně poznáním (*džňánou*), uznává *Karma jógu* jako naprosto nezbytný první krok.

Vykonávání povinností bez touhy po osobním prospěchu očišťuje mysl (*antahkarana šuddhi*). Pouze takto očištěná, vyrovnaná a zklidněná mysl je pak schopna pochopit nesmírně jemnou pravdu o tom, že individuální duše a *Brahman* jsou jedno. Ve filmu je toto učení zásadní pro Šankarův postoj k běžnému světskému životu a rituálům – nezatrácuje je, ale ukazuje, jak je překonat.

- <https://youtu.be/zKKZ9jjoRK4?si=-nZyWcpgXXUodSF8> (Svámí Sarvapriyánanda – přednáška)
- <https://vivekavani.com/b2v48/> (text)

5.5.2 *Saha Navavatu Mantra* (51:46)

Nakonec Višnu zarecituje kousíček *mantry* „*Saha Navavatu*“, je to jedna z nejslavnějších *Šánti manter* (*Mantra míru*), kterou Višnu recituje na znamení, že přijímá Šankaru jako svého duchovního bratra a vůdce.

Tradičně ji recituje mistr (*Guru*) a žák společně před začátkem studia. Slouží k tomu, aby sladili své mysli, odstranili mezi sebou spory a aby jejich společná práce přinesla ovoce.

Celý text zní takto (Višnu ve filmu cituje jeden řádek):

ॐ सह नाववतु ।

सह नौ भुनक्तु ।

सह वीर्यं करवावहै ।

तेजस्वि नावधीतमस्तु मा

विद्विषावहै ।

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Om saha nāv avatu

Saha nau bhunaktu

Saha vīryaṃ karavāvahai

Tejasvi nāv adhītam astu

Mā vidviṣāvahai

Om Śānti, Śānti, Śānti.

Kéž [Bůh] chrání nás oba

[učitele i žáka] společně.

Kéž nás oba společně vyživuje

[plody tohoto poznání].

Kéž společně vyvineme velké

úsilí / energii.

*Kéž je naše studium zářivé /
plné světla.*

*Kéž mezi námi nikdy není
nenávist / spor.*

Mír, Mír, Mír.

- [https://youtu.be/rzY1d8OBcLk?
si=utxIm14qnxRpbG4M](https://youtu.be/rzY1d8OBcLk?si=utxIm14qnxRpbG4M)
- [https://greenmesg.org/stotras/
vedas/om_sahana_vavatu.php](https://greenmesg.org/stotras/vedas/om_sahana_vavatu.php)

5.5.3 Rig Veda 3.59.6 (53:18)

Zde zní trochu obměněný text z Rigvedy
3.59.6

*mitrasya carṣaṇīdhṛto 'vo
devasya sānasi |
dyumnaṃ (Satyaṃ)
citraśravastamam ||*

„Žádoucí pokrm a přeslavné
bohatství jsou dary božského
Mitry, opory lidstva.“

Dvě cesty životem:

- ◇ Višnu zde symbolizuje tradiční světskou cestu hospodáře (*Pravrtti márga*). Zajímají ho obyčejné lidské starosti – rodina, jídlo, zajištění, prosperita. Přesně pro tyto účely sloužila stará védská náboženská praxe (*Karma kánda*), která se obracela k bohům (jako je Mitra) s prosbami o materiální dary.
- ◇ Šankara naopak reprezentuje cestu odříkání (*Nivrtti márga*). On už nechce "žádoucí pokrm a přeslavné bohatství". Přerostl tyto touhy a hledá něco, co nepodléhá času – *Brahman*. Zatímco jeho přítel kráčí

světem, který tyto dary oslavuje,
Šankara jím prochází jako
nezúčastněný svědek, pevně
zakotvený ve svém vnitřním hledání.

Je úžasné, jak film pomocí jediné *mantry*
dokáže ukázat propastný rozdíl mezi
běžným náboženstvím (prosby o lepší
život) a nejvyšší filozofií (touha po
osvobození z iluze života).

- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/rig-veda-english-translation/d/doc832176.html>

5.5.4 *Krama-mukti* a *Sadyo-mukti* (53:38)

- ◇ Višnu, říká: "Tradice velí, že člověk je nejdříve studentem, poté hospodářem, Pak přichází praxe askeze, vedoucí nakonec k odříkání.

- ◇ Šankara mu oponuje: „I student může být mnichem. Dávám přednost tomuto přístupu.“

O co jde?

Jedním z pilířů indické tradice je systém čtyř životních stádií *Caturāśrama*.

I. *Brahmacharya* - Student – období učení, kázně a celibátu pod vedením *guru*a.

II. *Gṛhastha* - Hospodář – založení rodiny, práce, plnění rituálů a péče o společnost.

III. *Vānaprastha* - Poustevník – „odchod do lesa“, postupné stahování se z veřejného života a duchovní praxe.

IV. *Samnyāsa* - Odříkavý mnich – úplné přetrhání světských pout za účelem dosažení osvobození (*Mókša*)

Višnu zde Šankarovi připomíná „bezpečný“, tradiční řád světa, který má

zajistit, aby člověk do stavu odříkání vstoupil až zralý a po splnění všech dluhů vůči společnosti.

Višnu zastává názor Krama-mukti:

Tedy že člověk musí projít všemi stupni postupně jako po schodech. Nelze se stát mnichem, dokud člověk nebyl hospodářem. Tato cesta je určena pro hledající, kteří praktikují oddanost (*Bhakti*) nebo meditaci (*Upásaná*) na *Saguna Brahman* (*Brahman* s vlastnostmi, personifikovaný Bůh či Íšvara).

- ◇ Mechanismus: Aspirant nedosáhne plného neduálního poznání během života. Po smrti jeho duše (*Džíva*) putuje cestou bohů (*Dévajána*) do světa *Brahmy* (*Brahma-lóka*).
- ◇ Proces v *Brahma-lóce*: Zde duše přebývá v blízkosti tvůrce až do konce kosmického cyklu (*kalpy*). V tomto vyšším světě pak tito jedinci

obdrží konečné poznání neduality a při rozplynutí vesmíru (*Pralaja*) jsou osvobozeni spolu s *Brahmou*.

- ◇ Klíčový rys: Je to cesta „na splátky“. Vyžaduje čas a setrvání v nebeských sférách.

Šankara zastává názor Sadyo-muktí:

Tvrdí, že pokud člověk pocítí opravdové poznání a odpor k pomíjivosti světa (*vairágja*), může skočit přímo z prvního stadia (studenta) do posledního (mnicha).

Toto je „přímá cesta“, kterou Šankara považuje za nejvyšší. Je určena pro ty, kteří jsou schopni realizovat *Nirguna Brahman* (*Brahman* bez vlastností) přímo skrze poznání (*Džňána*).

- ◇ Mechanismus: Dochází k němu v momentě, kdy zmizí nevědomost (*Avidjá*). Jakmile jedinec pochopí

„*Aham Brahmásmi*“ (Já jsem *Brahman*), pouta *karmy* se rozpadnou.

- ◇ Stav po osvobození: Člověk se stává *Džívanmuktou* – osvobozeným ještě za života. Tělo nadále funguje jen díky setrvačnosti minulé *karmy* (*Prárabdha karma*), podobně jako se hrncířský kruh točí ještě chvíli poté, co hrncíř přestal dodávat energii.
- ◇ Klíčový rys: Neexistuje žádný odchod duše, žádné cestování do jiných světů. Osvobození je zde a teď.

Zajímavost: Šankara ve svých dílech často cituje verš: "V den, kdy pocítíš odpoutanost, v ten den se staň poutníkem (*sannyásinem*)."

Ve filmu Šankara Višnuovi odpovídá: „I student může být mnichem. Dávám přednost tomuto přístupu.“ Tato Šankarova

odpověď je naprostým jádrem jeho životního postoje a ve filmu (i v historii) tím obhajuje své rozhodnutí nepodřídít se společenskému očekávání. V *sanskrtu* tato myšlenka vychází z textu *Džábála Upanišad*, který Šankara velmi často citoval, aby podložil svou volbu.

Šankara tím říká, že duchovní zralost není otázkou věku, ale intenzity vnitřního poznání. Pokud člověk „procitne“ v osmi letech (jako on), nemá smysl, aby ztrácel čas padesát let jako hospodář, když už ví, že skutečná pravda leží jinde.

Ve filmu touto větou Šankara v podstatě „vítězí“ v diskusi nad Višnuem a dává mu najevo, že jeho cesta bude jiná než cesta běžného muže.

6. Šankarův Guru Góvindapáda (53:25)

Map point [6] ---> 53:25 Narmada
River Omkareshwar

6.1 Šankara krotí rozvodněnou řeku Narmadu (54:30)

Jsou u řeky Narmady, která se náhle rozvodnila a vypadá to, že Višnu se utopil (i když později se ukáže, že ne).

Ta „smrt“ Višnuova v dravé řece symbolizuje zánik ega a starého života. Višnu se později z řeky (z Gangy ve Varánasí) vynoří už ne jako pouhý přítel, ale jako oddaný následovník. Narmada je v Indii považována za řeku poznání – říká se, že zatímco při koupeli v Ganze se musíte

ponořit, Narmadu stačí jen spatřit, abyste byli očištěni.

6.1.1 *Bhagavad Gītā* 11.38 (54:51)

Setkání s nespoutaným živlem řeky Narmady a uvědomění si ztráty přítele je momentem, kde se láme čistá lidskost a hluboké duchovní poznání.

V 11. zpěvu *Bhagavad Gíty*, Ardžuna v posvátné hrůze a úžasu chválí Kršnovu vesmírnou podobu.

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराणस्त्वमस्य

विश्वस्य परं निधानम् ।

वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम त्वया

ततं विश्वमनन्तरूप ॥

tvamādidevaḥ puruṣaḥ

purāṇastvamasya viśvasya

paraṃ nidhānam |

*vettāsi vedyam ca param ca
dhāma tvayā tataṃ
viśvamanantarūpa ||*

*„Ty jsi prapůvodní Bůh,
pradávná Bytost, ty jsi
nejvyšším útočištěm tohoto
vesmíru.*

*Ty jsi ten, kdo poznává, i to, co
má být poznáno, a jsi tím
nejvyšším sídlem. Tebou je
prostoupen celý tento vesmír, ó
ty nekonečných podob!“*

tvam – You (are); **ādi-devaḥ**
– the Primal God; **puruṣaḥ**
purāṇaḥ – the Ancient
Person; **tvam** – You (are);
asya – of this; **viśvasya** –
universe; **param nidhānam**
– the supreme refuge; **vettā**
– the knower; **asi** – You are;

vedyam – the to-be-known;
ca – and; **param** – the
supreme; **ca** – and; **dhāma** –
abode; **tvayā** – by You;
tatam – pervaded; **viśvam** –
the universe; **ananta-rūpa**
– O Being of infinite forms.

Když se Šankara ocitá tváří v tvář běsnící rozvodněné Narmadě a zdánlivé smrti svého přítele Višnu, nepodléhá panice ani běžnému lidskému zoufalství. Naopak, zní tento majestátní verš. Proč právě on?

- ◇ Uznání jediné Reality: V tomto verši Ardžuna poznává, že Kršna (reprezentující zde nejvyšší *Brahman* / *Íšvaru*) je vším. Je Subjektem (tím, kdo poznává – *vettá*) i Objektem (tím, co je poznáváno – *védjam*). Pro Šankaru-Advaitistu to znamená, že ničující živel Narmady,

ztracený přítel i on sám, nejsou oddělené entity. Vše je jen projevem jediné, nekonečné a nedualistické reality, která prostupuje celým vesmírem (*tvajā tatam višvam*).

- ◇ Překonání smrti a iluze: Zatímco běžný člověk by tváří v tvář utonutí přítele vnímal jen zmar a konec, Šankara vidí, že Bůh/*Brahman* je „pradávnou bytostí a nejvyšším útočištěm“. Tělo může být zničeno vodou, ale podstata (*Átman*) se navrácí do tohoto nejvyššího útočiště.

6.1.2 Konvička *kamandalu* (55:19)

V tradičních životopisech (*Šankara Digvidžaja*) se traduje, že Šankara rozvodněnou Narmadu zkontroloval tím, že její vody spoutal do své malé konvičky

(*kamandalu*), aby ochránil jeskyni, kde zrovna v hlubokém *samádhi* meditoval jeho budoucí mistr, Góvindapáda. Předchozí verš z *Gíty* tedy podtrhuje Šankarovu realizaci – tím, že pochopil podstatu vesmíru a sjednotil se s ní, získal moc i nad jejími hrubými přírodními projevy.

- <https://vivekavani.com/b11v38/>
(text)
- <https://youtu.be/q3Eb5L-oTZs?si=HDBUk3jmgzfCs--p> (Svámí Sarvapriyánanda - přednáška)

6.2 Ášram Gurua Góvindapády

(55:44)

Map point [7] ----> [55:44 Shri Govind
Bhagwatpad Cave](#)

Šankara přichází do areálu ášramu Mistra Góvindapády. Mniši ho vítají jakožto přemožitele Narmady. Vedou Šankaru za Góvindapádou.

6.2.1 *Viveka Čúdámani (mangalačarana)* **(56:41)**

Zazní počáteční sloka (*mangalačarana* – úvodní modlitba) z Šankarova díla *Viveka Čúdámani* (*Klenot rozlišování*):

सर्ववेदान्तसिद्धान्तगोचरं
तमगोचरम् ।

गोविन्दं परमानन्दं सद्गुरुं

प्रणतोऽस्म्यहम् ॥ १ ॥

*Sarva-vedānta-siddhānta-
gocaram tam agocaram |
Govindam paramānandam
sadgurum praṇato'smy-aham
||*

*„Klaním se Góvindovi,
pravému guruovi (sadguru),
jenž je zosobněním nejvyšší
blaženosti. Ačkoliv je
nedosažitelný smysly a myslí,
lze jej poznat jakožto konečný
cíl veškerého učení Védánty.“*

**Sarva-vedānta-siddhānta-
gocaram:** Ten, který je
poznatelný skrze závěry
(siddhānta) všech Védánt

(filozofických spisů).

Tam agocaram: Ten, který
je jinak smysly
neuchopitelný
(nepoznatelný běžnou
cestou).

Govindam paramānandam:
Góvindu, jenž je
ztělesněním nejvyšší
blaženosti.

**Sadgurum praṇato'smy-
aham:** Skláním se před ním,
svým pravým učitelem
(*Sadguru*).

Když Šankara přichází do *ášramu* svého budoucího mistra, zaznívá tento konkrétní verš naprosto záměrně, protože v sobě ukrývá geniální filozofickou slovní hříčku (v *sanskrtu* zvanou *šléša*):

- ◇ Dvojí význam jména Góvinda: Šankara se zde klaní "Góvindovi". Tím je myšlen jednak Nejvyšší Bůh (*Kršna/Višnu*), ale zároveň tím Šankara vzdává hold svému konkrétnímu, fyzickému učiteli – mudrci jménem Góvindapáda. Pro *Advaita Védántu* to znamená naprosto zásadní věc: Pravý Guru a Nejvyšší *Brahman* jsou jedno a totéž. Učitel není jen ukazatelem cesty, on je samotným cílem ztělesněným v lidské podobě.
- ◇ Paradox poznání: Verš obsahuje krásný paradox. Říká, že Góvinda je *agóčaram* (za hranicemi smyslů, neviditelný, neuchopitelný), ale zároveň je *góčaram* (poznatelný) skrze studium *Védánty* (*Upanišad*). Znamená to, že absolutní realitu

nemůžeme vidět očima ani logicky vymyslet, ale můžeme se do ní "probudit" právě díky správnému vedení *guru*a a posvátných textů.

- ◇ Symbolika scény: Mniši vítají Šankaru jako přemožitele živlů, ale Šankara sám nepřichází jako dobyvatel. Přichází v naprosté pokoře padnout k nohám svého mistra (Góvindapády), protože ví, že veškeré jeho dosavadní pochopení a dokonce i *jogínské* schopnosti jsou ničím bez milosti a požehnání pravého *Sadguru*a.

Poznámka: Slovo „*Góčaram*“ znamená „dostupný“ nebo „v dosahu“ (doslova „kam až dojde kráva“), zatímco „*Agóčaram*“ je to, co nás přesahuje. Šankara tím říká, že jeho učitel je ztělesněním něčeho, co slova nemohou popsat.

- <https://shlokam.org/text/vivekachudamani-hWWt.htm>

6.3 Šankara se setkává se svým Guruem Góvindapádou (57:08)

Šankara se představuje Góvindapádovi a
cituje verš:

6.3.1 *Bgahavad Gíta 2.16 (57:41)*

नासतो विद्यते भावो नाभावो

विद्यते सतः ।

उभयोरपि

दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥

nāsato vidyate bhāvo

nābhāvo vidyate sataḥ |

ubhayorapi dṛṣṭo'ntas

tvanayostattvadarśibhiḥ ||

*Neskutečné nemá bytí a
skutečné nikdy nepřestává
existovat.*

*Konečnou pravdu o obojím
vpravdě spatřili ti, kdož vidí
samotnou podstatu.*

(Pozn.: První polovina, kterou Šankara cituje, se dá přeložit také jako: „To, co není, nemá bytí, a to, co jest, nemůže nebýt...“)

Šankara svému budoucímu *guruovi* okamžitě dokazuje svou naprostou duchovní zralost a genialitu. V tomto verši *Krišna* definuje základní princip rozlišování (*vivéka*), na kterém stojí celá Šankarova budoucí filozofie:

- ◇ *Asat* (Neskutečné / Pomíjivé): Vše, co má počátek a konec, a co podléhá změně – fyzické tělo, ego, myšlenky i celý hmotný svět. Tyto věci sice

smysly vnímáme, ale z absolutního hlediska nemají skutečné, trvalé "bytí", protože jednoho dne zaniknou.

- ◇ Sat (Skutečné / Věčné): Jediná neměnná realita, čisté vědomí (*Átman/Brahman*). To, co nepodléhá času, nestárne a neumírá. Nikdy to nemůže přestat existovat.

Tím, že Šankara cituje tento verš, Góvindapádovi vlastně říká: "Nejsem toto pomíjivé tělo, které sem přišlo, ani toto ego (*Asat*). Jsem to věčné a neměnné vědomí (*Sat*)." Dává tak najevo, že už prohlédl iluzi (*máju*) světské identity a je plně kvalifikovaným žákem připraveným na to nejvyšší tajné učení. Pro Góvindapádu je to jasný signál: před ním stojí ten, na koho čekal.

- <https://vivekavani.com/b2v16/>

6.3.2 Čhándógja Upanišad (7.25.2 – část)

(58:06)

Sledujeme zde Šankarovu formální iniciaci do stavu *sannjásy* (odřikání) a přijetí nejvyššího mnišského řádu – *Paramahamsa* (Nejvyšší labuť).

Zvolit jako podkres k této scéně zrovna tento majestátní verš z *Čhándógja Upanišady* je od režiséra další naprosto geniální tah.

*athāta ātmādeśa
evātmaivādhastādātmopariṣ
ṭādātmā paścādātmā
purastādātmā dakṣiṇata
ātmottarata ātmaivedaṃ
sarvamiti sa vā eṣa evaṃ
paśyannevaṃ manvāna
evaṃ
vijānannātmaratirātmakrīḍ
a ātmamithuna ātmānandaḥ*

**sa svarāḍbhavati tasya
sarveṣu lokeṣu kāmacāro
bhavati atha ye'nyathāto
viduranyarājānaste
kṣayyalokā bhavanti teṣāṃ
sarveṣu lokeṣvakāmacāro
bhavati || 7.25.2 ||**

**„Nyní tedy poučení o
Átmanu: Átman je vskutku
dole, Átman je nahoře,
Átman je vzadu, Átman je
vpředu, Átman je napravo,
Átman je nalevo. Átman je
vpravdě toto všechno.**

**Ten, kdo to takto vidí, takto o
tom přemýšlí a takto to
poznává, ten se raduje v
Átmanu, těší se v Átmanu,
prožívá jednotu s Átmanem
a nachází blaženost v**

*Átmanu. Ten se stává
svrchovaným pánem
(svarád). Ve všech světech
má naprostou svobodu.*

*Avšak ti, kteří to chápou jinak,
jsou podrobeni jiným a náležejí
pomíjivým světům. Ti nemají
ve všech světech žádnou
svobodu.“*

Spojení tohoto konkrétního obrazu a zvuku nese nesmírně hlubokou symboliku:

Symbolika znovuzrození a nahoty:

Šankara vychází z řeky nahý a s oholenou hlavou. Řeka zde symbolizuje nejen očištění, ale i smrt jeho staré identity.

Vstupem do mnišského stavu se vzdává své rodiny, kasty, jména i veškerého majetku.

Nahota (stav zvaný *digambara* - "oděný prostorem") vyjadřuje absolutní nevinnost a odhození posledních zbytků ega. Oblečení

do oranžového (okrového) roucha pak symbolizuje oheň poznání, který spaluje veškerou nevědomost.

Všudypřítomnost Átmanu:

Zatímco je Šankara oblékán do roucha, zní upanišadový zpěv, který deklaruje, že Átman (nejvyšší Já) je nahoře, dole, vpravo i vlevo. Pro Paramahamsu, realizovaného mistra, už neexistuje rozdíl mezi vnitřním a vnějším. Už se nepotřebuje vázat na konkrétní místo nebo rituál, protože kamkoliv se podívá, vidí jen nekonečné Vědomí.

Pravá svoboda (Svarád):

Verš říká, že realizovaný člověk se stává "svrchovaným pánem" a získává "absolutní svobodu". Není to politická moc, ale vnitřní suverenita. Tím, že Šankara obětoval celý svět, stal se pánem celého vesmíru. Už není otrokem svých tužeb, strachů ani

společenských povinností. Stal se svobodným ptákem (*Paramahamsou*).

Tato scéna je dokonalou definicí toho, co znamená stát se ztělesněním Advaita Védánty.

- <https://vivekavani.com/chu7c25v2/>

6.4 Šankara ve studovně ášramu (58:49)

6.4.1 Mniši recitují *Taittirīya Upaniṣad* (1.9.1) – Povinnosti hledajícího (část)

ऋतं च स्वाध्यायप्रवचने च । सत्यं

च स्वाध्यायप्रवचने च ।

तपश्च स्वाध्यायप्रवचने च । दमश्च

स्वाध्यायप्रवचने च ।

शमश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।

अग्नयश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
अग्निहोत्रं च स्वाध्यायप्रवचने च ।
अतिथयश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
मानुषं च स्वाध्यायप्रवचने च ।
प्रजा च स्वाध्यायप्रवचने च ।
प्रजनश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
प्रजातिश्च स्वाध्यायप्रवचने च ।
सत्यमिति सत्यवचा राथीतरः ।
तप इति तपोनित्यः पौरुशिष्टिः ।
स्वाध्यायप्रवचने एवेति नाको
मौद्गल्यः । तद्धि तपस्तद्धि तपः ॥

*ṛtaṃ ca svādhyāyappravacane
ca | satyaṃ ca
svādhyāyappravacane ca |
tapaśca svādhyāyappravacane*

ca | damaśca
svādhyāyappravacane ca |
śamaśca svādhyāyappravacane
ca | agnayaśca
svādhyāyappravacane ca |
agnihotraṃ ca
svādhyāyappravacane ca |
atithayaśca
svādhyāyappravacane ca |
mānuṣaṃ ca
svādhyāyappravacane ca |
prajā ca svādhyāyappravacane
ca | prajanaśca
svādhyāyappravacane ca |
prajātiśca
svādhyāyappravacane ca |
satyamiti satyavacā
rāthītarah | tapa iti
taponityah pauruśiṣṭih |
svādhyāyappravacane eveti

nāko maudgalyah | taddhi
tapastaddhi tapaḥ ||

Správné jednání (ṛtam) – a s
ním studium a předávání
poznání (svādhyāya-
pravacane).

Pravdomlupnost (satyam) – a s
ní studium a předávání
poznání.

Odříkání (tapas) – a s ním
studium a předávání poznání.

Vnější ovládání smyslů
(damas) – a s ním studium a
předávání poznání.

Vnitřní klid mysli (śamas) – a s
ním studium a předávání
poznání.

Udržování posvátných ohňů
(agnayas) – a s ním studium a
předávání poznání.

*Ohňové rituály (agnihotram) –
a s nimi studium a předávání
poznání.*

*Pohostinnost k hostům
(atithayas) i – a s nimi
studium a předávání poznání.*

*Společenské povinnosti
(mānuṣam) – a s nimi studium
a předávání poznání.*

*Potomstvo (zajištění rodu) – a s
ním studium a předávání
poznání.*

*Plození (samotný manželský
akt) – a s ním studium a
předávání poznání.*

*Vnoučata (zajištění
pokračování rodu do dalších
generací) – a s tím studium a
předávání poznání.*

*Mudrc Satyavacā z rodu
Rathītara tvrdí, že nejvyšší*

ctností je Pravda.

Mudrc Taponitya z rodu

Puraśiṣṭa tvrdí, že nejvyšší

ctností je Odříkání.

Ale mudrc Nāka z rodu

Mudgala prohlašuje, že

nejvyšší ctností je samotné

studium a předávání poznání

(svādhyāya-pravacane).

Neboť právě to je to nejvyšší

odříkání, to je to pravé

odříkání.“

Tato scéna je vizuální a zvukovou definicí *Brahmacharya* (období studia).

Studium jako nejvyšší askeze:

Zatímco někteří asketové se trýznili

tělesně, Šankarova tradice (*Advaita Védánta*)

říká, že studium a předávání vědění je samo

o sobě tím nejtvrdějším a nejúčinnějším

„cvičením“. Iyer tím ukazuje, že v tomto

ášramu se netrénují svaly, ale brousí se intelekt.

Propojení světského a duchovního:

V seznamu povinností vidíme vedle sebe askezi a vnitřní klid, ale i péči o hosty a plození dětí. *Upanišada* tím říká, že duchovní hledání není útěk ze světa, ale harmonické plnění všech rolí. To je důležité pro Šankaru, který později sice zvolí *sannyásu* (odchod ze světa), ale pro lidstvo vytvoří řád, který zahrnuje všechny.

Kolektivní vibrace:

Když to ti mniši recitují společně, vytvářejí rytmické pole. Slovo *svādhyāya* doslova znamená „vstoupit do vlastního já skrze text“. Divák má cítit, že v tomto ášramu se vědomosti netlačí do hlavy násilím, ale že se jimi v daném prostoru doslova dýchá.

6.5 Šankara slíbí Guruovi, že napíše komentáře k advaitovým spisům (1:00:00)

Góvindapáda ukazuje Šankarovi *Brahma Sútry* a další advaitové texty na palmových listech. Šankara říká, že jsou celé potrhané.

"Potrhané listy" symbolizují úpadek védského vědění v té době. Indie byla plná různých sekt a *buddhismu*, a čisté učení o jednotě (*Advaita*) bylo zapomenuto a texty fyzicky i duchovně chátraly.

Šankara se nabídne, že spisy opraví, edituje a napíše k nim komentáře. Tím vzniknou později slavné *Shankaracharya Bhashya*. Tyto texty systematicky vykládají nedualistickou filozofii, podle které je individuální já (*Átman*) totožné s nejvyšší realitou (*Brahman*).

6.5.1 Tři druhy komentářů k indickým spisům

V indické filozofické tradici totiž nestačí jen něco tvrdit; musíte své učení dokázat na základě posvátných textů. A protože původní texty (*Sútry* a *Upanišady*) jsou extrémně stručné, vznikla kolem nich celá hierarchie komentářů:

- ◇ **Bhāṣya**: Hlavní komentář. Toto je přesně to, co Šankara slíbil svému guruovi napsat, a čím se stal nesmrtelným. Původní *Sútry* (např. *Brahma sútry*) jsou jako zašifrovaný kód – jsou to extrémně krátké, úderné věty o pár slovech, které se nedají bez výkladu pochopit. *Bhášja* tento kód "rozbaluje". Autor *Bhášje* bere text slovo od slova, vysvětluje jeho gramatiku, odhaluje jeho hluboký filozofický význam, vyvrací

argumenty oponentů (např. *buddhistů*) a logicky dokazuje, že text podporuje právě jeho pohled na svět (v Šankarově případě *Advaita Védántu*).

- ◇ **Vārttika:** Kritický sub-komentář. Když je napsána *Bhášja*, občas v ní zůstanou místa, která potřebují hlubší rozbor. *Vārttika* je komentář ke komentáři (píše se na *Bhášju*). Tradiční definice říká, že *Vārttika* zkoumá tři věci: co bylo řečeno, co nebylo řečeno a co bylo řečeno nedokonale. Autor *Vārttiky* tedy původní komentář doplňuje, upřesňuje a občas i mírně koriguje. (V Šankarově tradici se mistrem *Vārttik* stal jeho přímý žák *Suréšvara*).

- ◇ **Tīkā:** Detailní vysvětlivka (glosa). Toto je třetí úroveň. *Tīká* je velmi podrobný sub-sub-komentář (psaný na *Bhášju* nebo na *Várttiku*). Často se zaměřuje na vyjasnění těžkých slovíček, rozpletení složitých logických argumentů nebo zjednodušení textu pro méně pokročilé studenty. Funguje vlastně jako takové "čtení s porozuměním" pro ty, kterým Šankarova brilantní, ale náročná *Bhášja* připadá příliš těžká.

Původní text (*Sútra*) je jako semínko. Šankarova *Bhášja* je jako mocný kmen stromu, který ze semínka vyrostl a dává mu jasný tvar. *Várttika* představuje silné větve, které ten kmen dále rozšiřují. A *Tīká* jsou listy, které celý ten strom zahušťují a dělají

ho přístupným a srozumitelným v každém detailu.

6.5.2 Prasthána trají - tři pilíře védánty

Pokud chtěl jakýkoliv mistr založit novou školu (nebo v Šankarově případě oživit tu původní, čistou *Advaita Védántu*), nemohl jen tak přijít a začít kázat své vlastní myšlenky. Musel dokázat, že jeho učení je v dokonalém souladu se třemi hlavními pilíři védské moudrosti.

Této trojici posvátných textů se souhrnně říká *Prasthána trají* (Tři výchozí body / Tři pilíře Védánty).

Zde je jejich přehled přesně tak, jak ho Šankara musel okomentovat (napsat na ně *Bhášju*):

Upanišady (Šruti prasthána – Pilíř zjevení)

Upanišady jsou samotným závěrem a filozofickým vrcholem *Véd* (proto se jim

říká *Védánta* = konec Véd). Jsou považovány za *šruti* (to, co bylo "uslyšeno" / zjeveno dávným *ršijům* v hluboké meditaci). Jsou to texty s tou nejvyšší, nezpochybnitelnou autoritou.

- ◇ **Šankarův úkol:** Šankara vybral a okomentoval deset hlavních (tzv. *Mukhja*) *Upanišad* (patří sem např. *Katha Upanišada*, dále *Čhándógja*, *Brhadáranjaka*, *Kéna*, *Íša* a další). Musel v komentářích dokázat, že všechny tyto zdánlivě různorodé texty ve skutečnosti učí jedno a to samé – nedualitu (*Átman* a *Brahman* jsou jedno).

Bhagavad Gíta (Smṛti prasthána – Pilíř tradice)

Gíta je součástí obřího eposu *Mahábhárata* a spadá do kategorie *smṛti* (to, co je "pamatováno" / tradováno lidmi). *Gíta*

funguje jako nesmírně praktický manuál. Brala vznešené a složité myšlenky *Upanišad* a ukázala, jak je žít v každodenním životě na bitevním poli světa.

- ◇ **Šankarův úkol:** Ve své slavné *Bhagavadgíta bhášji* musel Šankara vysvětlit, jak se do nedualistického učení integruje *Karma jóga* (jednání) a *Bhakti jóga* (oddanost). Vysvětloval zde (jak jsme viděli u verše 2.16 nebo 2.48), že nejvyšším cílem *Gíty* je poznání (*Džňána*), ke kterému ostatní cesty jen připravují půdu.

Brahma sútry (Njája prasthána – Pilíř logiky)

Autorem je legendární mudrc Vjása (Bádarájana). Tento text měl za úkol systematizovat a logicky uspořádat učení *Upanišad*, které často působilo roztržštěně nebo protichůdně. Jak už jsme si říkali,

sútry jsou extrémně stručné věty (často jen dvě nebo tři slova), které tvoří logický řetězec argumentů.

- ◇ **Šankarův úkol:** Napsat *Brahmasútra bhášju* byla ta vůbec nejtěžší intelektuální zkouška. Šankara zde musel pomocí přísné logiky (*njája* nebo *tarka*) rozbít argumenty oponentů (*buddhistů*, *džinistů*, *sánkhjů*) a dokázat, že *Advaita Védánta* je jediný logicky neprůstřelný výklad reality. **Tento jeho komentář je dodnes považován za jedno z největších filozofických děl lidské historie.**

Ve filmu je ten moment, kdy Šankara slibuje Góvindapádovi sepsání těchto komentářů, vlastně okamžikem, kdy přijímá své životní poslání. Není to jen akademický úkol. Tím, že Šankara napíše

komentáře k *Prasthána trají*, stane se formálně *Áčárjou* (mistrem zakladatelem). Je to jako obhajoba doktorské práce před celým tehdejším intelektuálním světem Indie. Kdyby selhal v jediném bodě (zjevení, tradice, nebo logika), jeho učení by nebylo přijato.

- https://en.wikipedia.org/wiki/Brahma_Sutras
- <https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/brahma-sutras-thibaut>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Vyasa>
- [Upanishads with Shankar Bhashya](#)

6.5.3 Poznámka k chronologii filmu

Existuje tradiční verš, který Šankarův život shrnuje do čtyř milníků:

*„V 8 letech ovládl čtyři Vědy,
ve 12 letech znal všechna
písma (šástry), v 16 letech
dokončil své komentáře
(bhášje) a ve 32 letech tento
svět opustil.“*

Co z toho plyne pro chronologii událostí ve filmu:

- ◇ Když Šankara zkrotl Narmadu a setkal se s Góvindapádou, bylo mu pouhých 8 let. Těsně předtím totiž zázračně přesvědčil svou matku, aby ho nechala odejít z domova a stát se sannjásinem (mnichem).
- ◇ U svého mistra v jeskyni na břehu řeky Narmady (v Ómkáréšvaru) strávil zhruba 3 až 4 roky. Během této neuvěřitelně krátké doby pod vedením Góvindapády mistrovsky

ovládl nejen filozofii *Advaita Védánty*, ale i nejpokročilejší techniky *jógy*.

- ◇ Když mu bylo 12 let, Góvindapáda usoudil, že jeho výcvik je kompletní. Požehnal mu, přikázal mu napsat ony slavné komentáře (*Bhášje*) k *Brahma sútrám* a *Upanišadám* a vyslal ho do svatého města *Káší* (*Váránasí*). *Káší* bylo tehdy intelektuálním a duchovním centrem celé Indie – pokud jste chtěli obhájit novou filozofii, museli jste to udělat tam.
- ◇ Jak dlouho psal komentáře? Psaní tohoto gigantického a nesmírně složitého díla mu trvalo přibližně 4 roky (tedy mezi jeho 12. a 16. rokem).
- ◇ Kde je psal: Podle tradice začal učit a tvořit v *Káší*, ale pro sepsání těch nejtěžších textů (zejména k *Brahma*

sútrám) odešel vysoko do ticha
Himálají, do Badrínáthu. V pouhých
16 letech měl toto životní,
monumentální dílo hotové.

Z filmového (a praktického) hlediska hraje Šankaru v těchto scénách už dospělý nebo dospívající herec (Sarvadaman D. Banerjee), protože obsáhnout tu nesmírnou hloubku replik a recitací by pro osmileté dítě bylo před kamerou téměř nemožné. Nicméně z hlediska tradice sledujeme kroky "zázračného dítěte". V době, kdy normální děti sotva chápou základy světa, Šankara dekonstruoval samotnou podstatu vesmíru a psal texty, které dodnes luští ti největší světoví učenci.

6.6 Šankara čelí v kritice starších Bráhmanů (1:01:28)

Ted' Šankara píše své komentáře k textům a někteří mniši ho chválí. Jiní ale jeho věrohodnost zpochybňují, nevěří mu kvůli jeho mládí. Začnou jeho komentáře znevažovat a kritizovat.

Map point [8] ----> [1:04:08 Shree Siddhanath Temple](#)

Mladý Šankara se musel potýkat s předsudky starší, ortodoxní generace, která hodnotila lidi podle věku a původu, a ne podle jejich skutečného poznání.

6.6.1 Čhándógja Upanišad 6.1.4 (1:04:44)

Šankara před chrámem sype na zem hlínu a říká:

mṛttika iti eva satyam,

Skutečná je pouze hlína.

Cituje část sloky z Čhándógja Upanišady

6.1.4:

यथा सोम्यैकेन मृत्पिण्डेन सर्वं
मृन्मयं विज्ञातं स्याद्वाचारम्भणं
विकारो नामधेयं मृत्तिकेत्येव
सत्यम् ॥ ६.१.४ ॥

*yathā somyaikena mṛtpiṇḍena
sarvaṃ mṛnmayam vijñātaṃ
syādvācārambhaṇam vikāro
nāmadheyam mṛttiketyeva
satyam || 6.1.4 ||*

*Ó Somyo, je to takto: Poznáním
jediné hroudy hlíny poznáš
všechny předměty z hlíny
vytvořené. Všechny proměny*

jsou pouhá slova, jen jména.

Hlína je však skutečnost.

Šankara reaguje na pochybnosti mnichů. Ukazuje, že svět je jako výrobky z hlíny – má různé tvary a jména, ale ve skutečnosti je to všechno jen Jedno (Brahman/Hlína).

- <https://vivekavani.com/chu6c1v4/>

6.6.2 Čhándógja Upanišad 4.4.1-4.4.5 - Příběh Satyakámy (1:05:26)

Šankara vypráví mnichům starý příběh z *Čhándógja Upanišady*.

Chlapec Satyakāma chtěl studovat, ale nevěděl, kdo je jeho otec. Jeho matka Jabālā (služebná) přiznala, že měla mnoho mužů a neví to. Satyakāma tuto "ostudu" upřímně řekl mistrovi.

Mistr ho přijal se slovy: "Takovou pravdu by neřekl nikdo jiný než *Bráhman*."

Śaṅkara tím dokazuje, že charakter (pravdomluvnost) je důležitější než rodokmen. Pravda (Satya) je důležitější než původ, věk nebo kasta.

*satyakāmo ha jābālo jabālāṃ
mātaramāmantrayāṃcakre
brahmacaryaṃ bhavati
vivatsyāmi kiṃgotro
nvahamasmīti || 4.4.1 ||*

*sā hainamuvāca
nāhametadveda tāta
yadgotrastvamasi bahvahaṃ
carantī paricāriṇī yauvane
tvāmalabhe sāhametanna
veda yadgotrastvamasi jabālā
tu nāmāhamasmi satyakāmo
nāma tvamasi sa satyakāma
eva jābālo bravīthā iti || 4.4.2 ||*

*sa ha hāridrumataṃ
gautamametyovāca*

brahmacaryaṃ bhagavati
vatsyāmyupeyāṃ
bhagavantamiti || 4.4.3 ||

taṃ hovāca kiṃgotro nu
somyāsīti sa hovāca
nāhametadveda bho
yadgotro'hamasmyapṛcchaṃ
mātaraṃ sā mā
pratyabravīdbahvahaṃ
carantī paricariṇī yauvane
tvāmalabhe sāhametanna
veda yadgotrastvamasi jābālā
tu nāmāhamasmi satyakāmo
nāma tvamasīti so'haṃ
satyakāmo jābālo'smi bho iti ||
4.4.4 ||

taṃ hovāca naitadabrāhmaṇo
vivaktumarhati samidhaṃ
somyāharopa tvā neṣye na
satyādagā iti tamupaniya

*kṛśānāmabalānām catuḥśatā
gā nirākṛtyovācemāḥ
somyānusaṃvrajeti tā
abhiprasthāpayannuvāca
nāsaahasreṇāvarteyeti sa ha
varṣagaṇaṃ provāsa tā yadā
sahasraṃ sampeduḥ || 4.4.5 ||*

*4.4.1: Satyakāma, syn Džabály,
se zeptal své matky: „Matko,
přeji si žít život duchovního
studenta (brahmačarja). K
jakému rodu (gótře) patřím?“*

*4.4.2: Ona mu odpověděla:
„Nevím, synu, k jakému rodu
patříš. V mládí, když jsem jako
služebná neustále putovala z
místa na místo, jsem tě počala.
Proto nevím, z jaké jsi gótry.
Jmenuji se Džabálá a ty se
jmenuješ Satyakāma.*

Představuj se tedy učitelům jako Satyakáma Džábála.“

4.4.3: Šel tedy ke Gautamovi, synu Háridrumatovu, a řekl: „Ctihodný pane, přeji si u tebe žít jako student. Smím k tobě přistoupit?“

4.4.4: Mistr se ho zeptal: „Můj milý, k jakému rodu patříš?“ On odpověděl: „Nevím, pane, k jakému rodu patřím. Zeptal jsem se matky a ta mi řekla, že mě počala v mládí, když jako služebná putovala z místa na místo, a proto můj rod nezná. Řekla, že ona je Džabála a já Satyakáma. Jsem tedy Satyakáma Džábála, pane.“

4.4.5: Gautama mu řekl:
„Nikdo, kdo není pravým
bráhmanem, by nedokázal
mluvit takto upřímně. Přines
palivové dříví, můj milý,
přijmu tě za žáka. Neodchýlil
ses od pravdy.“ Poté, co ho
přijal, vybral čtyři sta
vyhublých a slabých krav ze
stáda a řekl: „Můj milý, jdi a
starej se o ně.“ Když je
Satyakáma odváděl, řekl:
„Nevrátím se, dokud jich
nebude tisíc.“ Žil s nimi mnoho
let, dokud se jejich počet
nerozrostl na tisíc.

Když starší mniši zpochybňují Šankarovy komentáře, nedělají to primárně proto, že by v nich našli logickou chybu. Mají problém s jeho věkem a autoritou. Jak by

mohl šestnáctiletý chlapec sepsat ty nejhlubší pravdy o vesmíru, nad kterými oni sami bádali celý život?

Šankara jim odpovídá tímto příběhem z *Upanišad* s naprosto ostrou a brilantní pointou:

Pravda je nadřazena původu a věku: Satyakáma neznal svého otce a podle ortodoxních pravidel neměl právo studovat *Védy*. Ale mudrc Gautama poznal, že Satyakáмова absolutní, bezostyšná upřímnost a oddanost pravdě (*satja*) z něj dělá "pravého *bráhmana*" více než jakýkoliv rodokmen.

Kritika ritualismu: Šankara těmto starým mnichům říká: "Nehodnoťte mě podle toho, kolik mi je let, nebo podle vnějších pravidel. Hodnoťte mé dílo podle Pravdy, kterou obsahuje." Z hlediska *Advaita Védanty* je tělo (a tedy i jeho věk či kasta)

jen iluzí. Záleží pouze na čistotě poznání a upřímnosti hledání.

Je to scéna, kde mladý génius pomocí posvátných textů elegantně, ale naprosto drtivě usazuje do židlí staré akademiky. Zvládl to bez arogance, jen za pomoci čisté moudrosti samotných *Véd*.

6.6.3 Mniši přijímají Šankaru jako Āchāryu (hlavního učitele) (1:09:00)

Mniši se omlouvají za to, že ho soudili podle věku („je to jen chlapec“) a ne podle jeho moudrosti („je to vtělení Pravdy“). Tímto aktem ho přijímají jako svého Āchārya (hlavního učitele).

Teď má konečně jejich podporu.

- <https://vivekavani.com/chu4c4v1/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v2/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v3/>

- <https://vivekavani.com/chu4c4v4/>
- <https://vivekavani.com/chu4c4v5/>

7. Šankarova dobrodružství ve Váránasí (1:09:08)

Map point [9] ---> 1:09:08 Váránasí

Šankara připlouvá po řece Ganga na loďce do Váránasí (Káší), které je v Šankarově životopise absolutním zlomem. Zatímco u Narmady se učil, v Káší začíná sám reálně učit a jeho filozofie je zde podrobena těm nejtěžším zkouškám. Režisér G. V. Iyer sem zhustil ty nejslavnější legendy do jednoho plynulého toku.

7.1 Setkání s gramatikem

(1:09:18)

Starý učenec (který tradičně nemá konkrétní jméno, představuje archetyp) drtí se svými žáky nazpaměť Pániniho gramatiku, konkrétně slovní kořen „*Ḍukṛñ-kaṛaṇe*“ (pravidlo pro sloveso „dělat“).

Právě tento kořen zmiňuje Šankara později v *Bhaja Góvindam*: „*Ḍukṛñ-kaṛaṇe* tě v hodině smrti neochrání!“

Šankara zde vidí starce, který má smrt na jazyku, ale místo aby se připravoval na to nejdůležitější (osvobození duše), plýtvá posledním časem na suché intelektuální poučky.

Zvuk prázdné kovové konvičky (*kamandalu*), která skáče po kamenných schodech (*ghátech*), je vizuální a zvukovou metaforou režiséra. Znamená dvě věci: zaprvé

pomíjivost času (život utíká jako padající nádoba) a zadruhé prázdnotu onoho bezduchého memorování gramatiky, které vydává jen hlasitý, ale prázdňý zvuk.

7.2 Vynoření Višnu z řeky

(1:09:57)

Tím, že režisér nechává z Gangy vynořit Višnu (přítele z dětství, který zdánlivě utonul v rozvodněné Narmadě), uzavírá nádherný poetický kruh: Co dravá Narmada (iluze světa) vzala, to svatá Ganga (poznání) vrací zpět. Z filozofického hlediska *Advaita Védanty* to ukazuje, že v *Brahmanu* se nic nikdy neztrácí a smrt neexistuje.

V jiných verzích příběhu je toto: Když ho Šankara zavolal, on nehledal loďku ani most, prostě šel po vodě. Protože měl tak pevnou víru v Gurua, pod jeho nohama vykvetly lotosy, aby ho podepřely. Proto mu

Šankara dává jméno Padmapáda (Ten s lotosovými nohama).

7.3 Gramatik má k Šankarovi respekt ([1:11:09](#))

Nyní gramatik vede Šankaru do svého *ášramu* a zdvořile oceňuje, že je Šankara žákem velkého Góvindapády.

I když je Šankara jen mladíček (je mu kolem 12 let), starý učenec ho s úctou přijímá. To ukazuje, jak obrovskou váhu měla v Indii *guru-parampará* (linie učitelů). Šankara nepřichází jako bezejmenný chlapec, ale jako zástupce slavné linie Góvindapády a Gaudapády (*Guru Góvindapády*).

7.4 Giri a zrod Tótakáčárji –

Toṭakāṣṭakam (1:11:24)

Šankarův žák Giri byl ostatními (velmi vzdělanými) žáky považován za hlupáka, protože se neúčastnil filozofických debat. Místo toho Guruovi pral prádlo, vařil a masíroval nohy. Ostatní žáci byli na svůj intelekt pyšní. Šankara se proto rozhodl uštedřit jim lekci. Mentálně na něj přenesl veškeré poznání. Giri otevřel ústa a začal zpívat nádherný hymnus na svého mistra v nesmírně složitém a rytmickém metru zvaném *Tótaka*. Ve filmu zazní první sloka z osmi:

7.4.1 *Toṭakāṣṭakam* – sloka 1

विदिताखिलशास्त्रसुधाजलधे

महितोपनिषत् कथितार्थनिधे ।

हृदये कलये विमलं चरणं

भव शंकर देशिक मे शरणम् ॥

१ ॥

vi-di-tā khi-la-śā stra-su-
dhā ja-la-dhe
ma-hi-to pa-ni-ṣat ka-thi-
tār tha-ni-dhe .
hṛ-da-ye ka-la-ye vi-ma-
laṃ ca-ra-ṇaṃ
bha-va-śaṃ ka-ra-de śi-ka-
me śa-ra-ṇaṃ .. 1..

Ó oceáne nektaru všech
posvátných písém, ó
pokladnice hlubokých pravd
vyjevených ve vznešených
Upanišadách!
Ve svém srdci neustále chovám
tvé čisté (lotosové) nohy. Ó
mistře Šankaro, buď mým
jediným útočištěm.

विदित (*vidita*) – známý; अखिल
(*akhila*) – vše; शास्त्र (*śāstra*)
– písma; सुधा (*sudhā*) –
nektar; जलधे (*jaladhe*) –
oceán; महित (*mahita*) –
velký; उपनिषत् (*upaniṣat*) –
Upanishad; कथित (*kathita*) –
vysvětlený; अर्थ (*artha*) –
význam; निधे (*nidhe*) –
poklad; हृदये (*hṛdaye*) – v
srdci; कलये (*kalaye*) –
medituji; विमलम् (*vimalam*) –
čistý; चरणम् (*caraṇam*) –
nohy; भव (*bhava*) – stát se;
शंकर (*śaṅkara*) – Šankara;
देशिक (*deśika*) – učitel; मे
(*me*) – můj; शरणम् (*śaraṇam*)
– útočiště;

Zatímco Giri zpívá, jde za svým mistrem
Šankarou. Ten právě sedí spolu s tím

gramatikem a Giri se jim pokloní. Gramatik říká Šankarovi (komentuje Giriho zpěv):

“Pěkný verš, na to, že pochází od hlupáka. Samozřejmě díky vašemu požehnání.”

Šankara odpovídá:

“Madhuram idaṃ Tōtakam.”

Je to klíčová věta, kterou Šankara nejen chválí báseň ("Tvá poezie je sladká a dokonalá."), ale zároveň dává svému žákovi nové jméno Tótakáčárja a ukazuje, že čistá oddanost a nezištná služba (*bhakti* a *karma jóga*) otevírají brány k nejvyššímu poznání spolehlivěji než pouhé čtení knih. (Tótakáčárja se stal jedním ze čtyř hlavních Šankarových nástupců).

7.4.2 Co je to metrum *Tótaka*?

Sanskrt má neuvěřitelně propracovaný systém básnických meter (tzv. *čhandas*), který je založen na střídání krátkých a dlouhých slabik. Každé metrum má svá přísná matematická pravidla a vytváří úplně jinou náladu (některá jsou vážná, jiná bojovná, jiná radostná).

Metrum *Tótaka* je velmi specifické a náročné.

Struktura (Ta-ta-TUM): Každý ze čtyř řádků sloky se skládá přesně z 12 slabik. Tyto slabiky jsou rozděleny do čtyř skupin po třech (zvaných *sa-gaṇa*). Každá tato trojice má pevně daný rytmus: krátká – krátká – dlouhá.

Rytmus v praxi: Když si to zkusíš přečíst nahlas podle slabik, zní to jako cval koně nebo radostný, poskakující tanec:

vi-di-tā (ta-ta-TUM)

khi-la-sā (ta-ta-TUM)

stra-su-dhā (ta-ta-TUM)

ja-la-dhe (ta-ta-TUM)

Pamatuj, že ostatní žáci (včetně onoho pyšného gramatika) Giriho podceňovali. Považovali ho za hlupáka, který nerozumí ani základům složité *sanskrtské* gramatiky. A pak tento "hlupák" díky Guruově milosti zničehonic otevře ústa a začne spontánně zpívat. Nezpívá ale jen tak něco – zpívá v naprosto bezchybném, matematicky dokonalém a nesmírně obtížném metru *Tótaka*.

- <https://shlokam.org/totakastakam/>
(text + příběh o Tótakovi)
- <https://youtu.be/TlY0sJ-G1AU?si=t9u43eqJ0p24jzbz1> (Krásný zpěv + text!)

7.5 *Bhaja Govindam* (1:12:47)

Teď se Šankara pustí do gramatika. Reaguje na jeho hloupý komentář k Tótakovi: „Když je mysl nečistá, k čemu je dobrá vytríbená mluva?“ a připravuje si tak půdu pro to, aby zazpíval slavnou *Bhaja Govindam*.

7.5.1 *Bhaja Govindam 1* (1:12:52)

भज गोविन्दं भज गोविन्दं

गोविन्दं भज मूढमते ।

सम्प्राप्ते सन्निहिते काले

नहि नहि रक्षति डुक्रिङ्करणे ॥ १ ॥

bhaja govindaṃ bhaja

govindaṃ

govindaṃ bhaja mūḍhamate |

samprāpte sannihite kāle

nahi nahi rakṣati

ḍukriṅkaraṇe || 1 ||

Uctívej Góvindu, uctívej
Góvindu,
Góvindu uctívej, hlupáku.
nadejde čas, kdy (tě)
žádná gramatika nezachrání

भज (**bhaja**) – uctívání; गोविन्दं
(**govindam**) – Govinda; भज
(**bhaja**) – uctívání; गोविन्दं
(**govindam**) – Govinda; गोविन्दं
(**govindam**) – Govinda; भज
(**bhaja**) – uctívání; मूढमते
(**mūḍhamate**) – Ó hlupáku
(**mūḍha:hloupý** |
mate:mysl); सम्प्राप्ते
(**samprāpte**) – dorazil;
सन्निहिते (**sannihite**) –
přibližující se; काले (**kāle**) –
čas; नहि (**nahi**) – ne; नहि
(**nahi**) – ne; रक्षति (**rakṣati**) –
chrání; दुःक्रिडकरणे

(*ḍukriṅkaraṇe*) – pravidla
gramatiky;

7.5.2 *Bhaja Govindam* 16 (Sloka je připisována Hastámalakovi) ([1:13:05](#))

अङ्गं गलितं पलितं मुण्डं
दशन विहीनं जातं तुण्डम् ।
वृद्धो याति गृहीत्वा दण्डं
तदपि न मुञ्चत्याशा पिण्डम् ॥ 16

॥

*aṅgaṃ galitaṃ palitaṃ
muṇḍaṃ
daśana vihīnaṃ jātaṃ tuṇḍam
/
vṛddho yāti gṛhītvā daṇḍam
tadapi na muñcatyāśā piṇḍam
॥ 16 ॥*

Údy jsou ochablé, hlava šedivá
či holá,
ústa se stala bezzubými.
Stařec chodí opíraje se o hůl,
a přesto se nevzdává naděje ve
hmotné tělo.

अङ्गं (**aṅgam**) – tělo; गलितं
(**galitaṃ**) – oslabilo; पलितं
(**palitaṃ**) – zešedivěl; मुण्डं
(**muṇḍam**) – plešatý; दशन
(**daśana**) – zuby; विहीनं
(**vihīnam**) – zbavený; जातं
(**jātaṃ**) – stal se; तुण्डम्
(**tuṇḍam**) – ústa; वृद्धः
(**vṛddhaḥ**) – starý muž; याति
(**yāti**) – jde; गृहीत्वा (**grhītvā**) –
držet; दण्डं (**daṇḍam**) – hůl;
तदपि (**tadapi**) – i tak; न (**na**) –
ne; मुञ्चति (**muñcati**) – nechá

*jít; आशा (āśā) – naděje; पिण्डम्
(piṇḍam) – hmota*

Je nesmírně důležité pochopit, že Šankara zde neodsuzuje vzdělání ani intelekt. On sám byl přece mistrem logiky a sanskrt ovládal jako málokdo! Kritizuje zde ale duchovní slepotu. Starý gramatik má smrt na jazyku, ale místo aby svou mysl upřel k Bohu (Góvindovi) nebo k hledání nejvyšší pravdy, mechanicky driluje žáky ve skloňování a časování slovíček. Šankara mu tímto úderným veršem říká: "Probud' se! Až budeš umírat, poučky z Pániniho gramatiky ti nepomohou překonat strach ze smrti ani tě neosvobodí z koloběhu zrození."

- <https://shlokam.org/bhajagovindamall/> (text)

- <https://youtu.be/yAoD5iNDu1A?si=FdarFV4Igy2CDPyq> (zpěv Madhvi Madhukar)
- https://youtu.be/JbJ3Zc_2SFQ?si=J70-Dy6WQ6eiZEMM (zpěv + český překlad MV; verze 1)
- <https://youtu.be/OYuapNeIRko> (zpěv + český překlad MV; verze 2)
- https://samhita.cz/cetba/cetba.php#bhaja_govindam (český překlad LV; verze 2026)

7.6 Odmítnutí krále z Váránasí (1:14:36)

Káší bylo plné učenců, kteří se předháněli v tom, aby získali královský patronát a peníze. Šankara jako *Paramahansa* (zcela osvobozený mnich) ukazuje naprosté *vairágja* (zřeknutí se všeho).

**7.6.1 Bhaja Govindam 22 (Sloka
připisovaná Nityanāthovi) (1:15:37)**

पुनरपि जननं पुनरपि मरणं
पुनरपि जननी जठरे शयनम् ।
इह संसारे बहु दुस्तारे
कृपयाऽपारे पाहि मुरारे ॥ 22 ॥

*punarapi jananaṃ punarapi
maraṇaṃ
punarapi janani jaṭhare
śayanam |
iha saṃsāre bahu dustāre
kṛpayā'pāre pāhi murāre ॥ 22
॥*

*Zrození za zrozením, smrt za
smrtí,
zas a zas spočívát v matčině
lůně.
Zde, v koloběhu života a smrti,*

*tak obtížně překročitelném,
ochraňuj mě, prosím, svou
bezmeznou milostí, ó Murári!*

पुनरपि (**punarapi**) – znovu;
जननं (**jananam**) – narození;
पुनरपि (**punarapi**) – znovu;
मरणं (**maranam**) – smrt;
पुनरपि (**punarapi**) – znovu;
जननी (**janani**) – matka; जठरे
(**jaṭhare**) – v lůně; शयनम्
(**śayanam**) – odpočinek; इह
(**iha**) – zde; संसारे (**saṃsāre**) –
v cyklu zrození a smrti; बहु
(**bahu**) – mnoho; दुस्तारे
(**dustāre**) – těžko
překročitelný; कृपया
(**kṛpayā**) – milosrdenstvím;
अपारे (**apāre**) – neomezený;
पाहि (**pāhi**) – chránit; मुरारे
(**murāre**) – Ó Murari;

Když si tuto sloku spojíš s tou scénou ve filmu, dostane to úplně jiný rozměr. Král z Váránasí přichází za Šankarou a s veškerou pompou mu nabízí to, co by většina lidí považovala za vrchol úspěchu – bohatství, pohodlí a pobyt v královském paláci.

A co na to Šankara? Místo zdvořilých frází mu zazpívá tuto sloku.

Šankara králi připomíná, že i ten největší palác a největší moc jsou v kosmickém měřítku jen nicotnou epizodou. Král sice nyní vládne, ale pokud nedosáhne osvobození, nevyhne se tomu, že zemře a znovu se narodí, třeba do mnohem horších podmínek.

Nabídnout realizovanému *jogínovi* palác je jako nabídnout člověku v hořícím domě novou židli. Šankara vidí, že hlavním problémem lidstva je ono „*punarapi jananaṃ punarapi maraṇaṃ*“ – nekonečná,

úmorná smyčka rození a umírání. Jediné, na čem skutečně záleží, je hledání záchrany (*pāhi murāre*) z tohoto utrpení, ne hromadění majetku.

- <https://shlokam.org/shloka/bhaja-govindam-all-verses-L1tw.htm>

7.7 Setkání s Čandálou (Šivou) a *Maniṣā Pañcakam* ([1:17:46](#))

Šankara, který již intelektuálně pochopil jednotu všeho bytí (*Brahman*), je zde vystaven nejtěžší praktické zkoušce: musí překonat hluboce zakořeněné společenské návyky a vidět božství i tam, kde tradice vidí nečistotu.

Konflikt: Čistota versus Nečistota.

Šankara kráčí k posvátné řece Ganze, aby vykonal rituální koupel. Cestu mu však zkříží Čandála (příslušník nejnižší,

„nedotknutelné“ kasty), který je špinavý, oděný v hadrech a doprovázen čtyřmi psy. Šankara, reagující na základě kastovních zvyklostí a tělesné identifikace, instinktivně ustoupí a zvolá: „*Apasarata! Apasarata!*“ (Uhni! Uhni z cesty!)

Výzva: Kdo má uhnout?

Čandála neustoupí. Místo toho se na velkého učence podívá s klidem, který neodpovídá jeho společenskému postavení, a položí mu drtivou otázku, jež otřese základy Šankarova vnímání reality. Jeho slova míří přímo na podstatu advaity:

*„Ó, nejlepší z dvakrát
zrozených, koho posíláš pryč?
Chceš, aby se jedno tělo
vyrobené z jídla (annamaja)
oddělilo od jiného těla z jídla?
Nebo chceš oddělit Vědomí
(Čaitanja) od Vědomí?“*

Čandála pokračuje slavnou metaforou:

*„Je snad slunce, které se
zrcadlí ve vodách posvátné
Gangy, jiné než to, které se
odráží v kaluži v ulici
nedotknutelných? Je prostor
(ákáša) uvnitř zlatého džbánu
jiný než prostor uvnitř
hliněného hrnce?“*

Prozření: Rozplynutí Máji.

Tato otázka působí jako blesk. Šankara si okamžitě uvědomuje svou chybu. Kázal o tom, že vše je jedno (*Sarvam Khalvidam Brahma*), ale v praxi stále rozlišoval mezi „čistým mnichem“ a „nečistým vyvrhelem“. Uvědomuje si, že tělo je jen dočasný obal (*upádhi*) a že Já (*Átman*) v něm samotném je totožné s Já v Čandálovi.

V tomto momentě iluze formy mizí. Podle tradice (a filmové symboliky) se Čandála zjevuje jako samotný Šiva a čtyři psi jako čtyři Védy, které věrně následují Absolutno. Byla to zkouška – Šiva přišel otestovat, zda Šankara svou filosofii pouze hlásá, nebo ji skutečně žije.

Reakce: Maniṣā Pañcakam.

Šankara padá k nohám Čandály. Ne jako kasta kastě, ale jako žák mistrovi. V návalu pokory a extatického poznání pronáší pět veršů, známých jako *Maniṣā Pañcakam* (Pět veršů pevného přesvědčení).

Klíčové poselství těchto veršů zní:

*„Ten, kdo se naučil hledět na
jevy tohoto světa ve světle
neduality a uvědomuje si, že
celý vesmír je hrou jednoho*

*Vědomí – ať je to bráhman
nebo pojídač psů (Čandála) –
ten je mým Guruem. To je mé
pevné přesvědčení (manīṣā).“*

Tato událost je manifestací *Sama-daršana* (rovného vidění).

- ◇ **Překonání duality:** Advaita není intelektuální cvičení v knihovně. Je to schopnost vidět Boha ve všem a ve všech, bez ohledu na společenské nálepky.
- ◇ **Podstata vs. Forma:** Tělo a společenské postavení jsou jen masky. Podstatou je vědomí, které je neměnné a všudypřítomné.
- ◇ **Pokora:** I ten největší učenec se může učit od toho nejposlednějšího žebráka, pokud skrze něj promlouvá Pravda.

7.7.1 Maniṣā Pañcakam sloka 2 (1:18:48)

ब्रह्मैवाहमिदं जगच्च सकलं
चिन्मात्रविस्तारितं
सर्वं चैतदविद्यया त्रिगुणया शेषं
मया कल्पितम्।
इत्थं यस्य दृढा मतिः सुखतरे
नित्ये परे निर्मले
चाण्डालोऽस्तु स तु द्विजोऽस्तु
गुरुरित्येषा मनीषा मम।।2।।

*Brahmaivāhamidaṃ jagacca
sakalaṃ cinmātravistāritaṃ
Sarvaṃ caitadavidyayā
triguṇayā śeṣaṃ mayā
kalpitaṃ.*

*Itthaṃ yasya dṛḍhā matiḥ
sukhatare nitye pare nirmale*

*Cāṇḍālo'stu sa tu dvijo'stu
gururityeṣā maṇiṣā mama..2..*

*I am Brahman (pure
consciousness). It is pure
consciousness that appears as
this universe. All this is only
something conjured up by me
because of avidya (nescience)
which is composed of the three
gunas (sattva, rajas and
tamas).*

*One who has attained this
definite realization about
Brahman which is bliss itself,
eternal, supreme and pure, is
my Guru, whether he is an
outcaste or a Brahmana.*

- [https://shlokam.org/
manishapanchakam/](https://shlokam.org/manishapanchakam/) (Text +
překlad)

- https://youtu.be/lalm1FF800s?si=4AW2_CJcHcB1kATi (Zpěv + překlad)
- <https://youtu.be/m8ag0QlpKRg?si=uSIBEr8V-xHY3lJR> (přednáška *Pravrajika Divyanandaprana*)
- [Svámí Sarvapriyananda](#) (2019 July Vedanta Retreat – Manisha Panchakam – playlist – přednášek)

7.7.2 Kashi Panchakam sloka 4 ([1:19:58](#))

Tohle je naprostý vrchol této epizody ve Váránasí a režisér tu předvádí neuvěřitelný smysl pro filozofickou pointu! Poté, co Čandála (Šiva) Šankarovi uštědří tu největší lekci o nedualitě a zmizí, Šankara zpívá oslavný zpěv na samotné město Váránasí – *Káší Pañčakam*. Ale nemluví o městě z cihel a kamení.

काश्या हि काशत काशी काशी

सर्वप्रकाशिका

सा काशी विदिता येन तेन प्राप्ता हि

काशिका ॥ 4 ॥

kāśyā hi kāśata kāśī kāśī

sarvaprakāśikā

sā kāśī vīditā yēna tēna prāptā

hi kāśikā ॥ 4 ॥

Káší vskutku září oním

(vnitřním) světlem,

Káší je to, co ozařuje všechno.

Ten, kdo poznal toto (vnitřní)

Káší,

ten vpravdě dosáhl skutečného

Káší.

Proč Šankara zpívá zrovna toto, když před ním právě stál samotný Bůh a rozbil jeho bráhmanskou pýchu na kousky? Je v tom

ukryté jedno z nejkrásnějších tajemství
Advaita Védánty:

Skrytý význam jména Káší:

V sanskrtu pochází slovo *Káší* ze slovesného kořene *kāś*, což znamená „zářit, svítit nebo osvětlovat“. Šankara zde vysvětluje, že skutečné *Káší* není geografické místo na mapě, plné chrámů a schodů k řece Ganze. Skutečné *Káší* je čisté Vědomí (*Átman/Brahman*), tedy to vnitřní světlo, díky kterému vůbec můžeme vnímat svět („to, co ozařuje všechno“).

Konečná realizace po setkání s Čandálou:

Šiva v podobě nedotknutelného Šankarovi právě ukázal, že rozlišovat mezi tělem *bráhmana* a tělem pojídače psů je iluze. Šankara to pochopil a v této sloce to stvrzuje: Uvědomuje si, že pravá svatost nespočívá v tom, že fyzicky pobývá ve

svatém městě Váránasí a dodržuje vnější rituály čistoty. Svatost je realizace jednoty.

Kdo skutečně „dosáhl“ Káší?

Verš jasně říká: Lidé si myslí, že když přicestují do Váránasí, dosáhli duchovního cíle. Ale Šankara tvrdí, že jen ten, kdo obrátí pozornost dovnitř a pozná to světlo Vědomí, ten teprve vpravdě dosáhl skutečného Káší. Tímto momentem se Šankara definitivně přesouvá od vnějšího náboženství k absolutní nedualitě.

Spojení úderné lekce od Čandály a následného zpěvu této sloky je v podstatě Šankarovou maturitou z *Advaita Védánty*. Od této chvíle už to není jen brilantní učenec, ale plně probuzený mistr, který vidí *Brahman* naprosto ve všem.

- <https://shlokam.org/shloka/kashi-panchakam-pEZm.htm> (text)

- https://youtu.be/dw4vWlxy9Gc?si=0iD67_rCD0c_7Mlc (Zpěv)

8. Zázračný chlapec

Hastámalaka

Šankara se vydává se svými žáky šířit učení *Advaita Védánty* po celé Indii. Na svých cestách zažije mnoho pozoruhodných setkání. Tohle je jedno z nich.

8.1 Šankara pozoruje chování podivného mladíka

Šankara pozoruje zdánlivě bláznivé chování mladíka (budoucí slavný žák Hastámalaka).

8.1.1 Ryby v řece: *džíva se vrací ke zdroji* (1:20:37)

Mladík sedí na kameni v mělké řece a pozoruje rybky, které sebou mrskají na

břehu, dokud se jim nepodaří dostat zpátky do řeky. Pak vyskočí, vyběhne na břeh a vyleze na velký kámen a v extázi natáhne ruce k obloze.

Moment, kdy chlapec sleduje ryby vracející se do vody, je metaforou pro duši (*džíva*), která se vrací do zdroje (*Brahman*). Chlapec se nesměje rybám, on se směje svobodě, kterou cítí, když se věc vrátí tam, kam patří.

8.1.2 Hlína sama je jedinou pravdou - *Čhándogja Upanišad 6.1.4 (1:22:07)*

Mladík leží na zemi a bere do ruky hlínu (písek) a pouští ho na mezi prsty na zem a přitom se blaženě směje. Je to stejné gesto, které předtím udělal Šankara ve scéně s pochybujícími mnichy a Šankara začne

zpívat část stejného verše o hlíně z
Čhándogja Upanišady 6.1.4 jako tehdy:

यथा सोम्यैकेन मृत्पिण्डेन सर्वं
मृन्मयं विज्ञातं स्याद्वाचारम्भणं
विकारो नामधेयं मृत्तिकेत्येव
सत्यम् ॥ ६.१.४ ॥

*yathā somyaikena mṛtpiṇḍena
sarvaṃ mṛnmayam vijñātaṃ
syādvācārambhaṇam vikāro
nāmadheyam mṛttiketyeva
satyam || 6.1.4 ||*

*Ó Somyo, je to takto: Poznáním
jediné hroudy hlíny poznáš
všechny předměty z hlíny
vytvořené. Všechny proměny
jsou pouhá slova, jen jména,
hlína sama je však jedinou
pravdou.*

Šankara vidí, že chlapec si nehraje s „pískem“ jako s materiálem na stavbu hradů. On se raduje z podstaty. Pro něj není rozdíl mezi jeho rukou, pískem a vesmírem. Vše je jen jedna „látka“ (*Brahman*) v různých formách. To, že chlapec dělá stejné gesto jako Šankara předtím, potvrzuje, že oba vidí stejnou realitu.

- <https://vivekavani.com/chu6c1v4/>

8.1.3 Kosmické oko (*Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 2.2.2) (1.22.21)

Nyní hledí mladík upřeně do Slunce a zní sloka z 2.2.2 z *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad*. Je to popis „Vnitřního dítěte“ (*Prány*), které je střeženo sedmi božstvy skrze oko. Tento popis je jedním z nejpozoruhodnějších příkladů *védského* myšlení, které vidí v lidském těle (mikrokosmu) věrný obraz celého vesmíru (makrokosmu). *Upaniṣada*

zde nepopisuje oko jako biologický orgán,
ale jako bránu, ve které sídlí celý vesmír.

tametaḥ saptākṣitaya
upatiṣṭhante; tadyā imā akṣan
lohinyo rājayastābhirenaṃ
rudro'nvāyattaḥ, atha yā
akṣannāpastābhiḥ parjanyaḥ,
yā kanīnakā tayādityaḥ,
yatkrṣṇaṃ, tenāgniḥ,
yacchuklaṃ, tenendraḥ,
adharayainaṃ vartanyā
pṛthivyanvāyattā,
dyauruttarayā; nāsyānnaṃ
ksīyate ya evaṃ veda || 2 ||

*Těchto sedm nezničitelných sil
mu (vnitřnímu životu/práně)
slouží a uctívá jej:*

*Skrze **rudé žilky** v oku se k
němu pojí Rudra.*

*Skrze **vláhu** (slzy), která je v*

oku, bůh deště Pardžaňa.

*Skrze **zornici** sluneční bůh
Áditja.*

*Skrze to, co je v oku **černé**, bůh
ohně Agni.*

*Skrze to, co je v oku **bílé**,
vládce nebes Indra.*

*Skrze **dolní oční víčko** se k
němu pojí Země
a skrze **horní víčko** Nebe.*

*Tomu, kdo toto takto poznává,
nikdy neubude pokrmu
(životní síly).*

Okno jako oltář: Zatímco běžný člověk používá oko k tomu, aby viděl věci, které chce vlastnit nebo kterých se bojí, tento chlapec prožívá své oko jako místo setkání s božstvy. Když upřeně hledí do Slunce, není to nebezpečný experiment, ale sjednocení vnitřního Áditji (v zornici) s tím vnějším.

Vnitřní dítě (Prána): Předchozí verš (2.2.1) v této *Upanišadě* nazývá životní sílu „mládětem“ nebo „dítětem“ (*śíśu*). Chlapec se chová jako dítě, protože on je personifikovanou *pránou*. Je v tak těsném spojení se samotným životem, že mu nezbývá kapacita na to, aby hrál společenské role „normálního syna“.

Propojení Nebe a Země: *Upanišada* říká, že horní víčko je Nebe a dolní Země. Když chlapec mrká nebo zavírá oči, v jeho vnitřním prožívání se doslova dotýká Nebe a Země. To vysvětluje jeho extatické pohyby a smích – on žije v neustálém kontaktu s vesmírnými silami.

Hlína a pravda: Jeho hra s pískem a následná recitace *Mṛttiketyeva satyam* (Hlína je jedinou pravdou) potvrzuje, že chlapec už dávno dosáhl toho, o čem Šankara píše své tlusté knihy. Pro něj je písek mezi prsty

stejnou božskou substancí jako hvězdy na nebi.

- <https://vivekavani.com/bru2c2v2/>

8.2 Mladík se stává žákem

Hastāmalakou (1:23:09)

Rodiče jsou jsou ze syna nešťastní, protože ho považují za blázna, jenom Šankara chápe, že chlapec je ve skutečnosti osvícený a ptá se ho:

*„Kdo jsi? Čí jsi dítě? Kam jdeš?
Jak se jmenuješ? Odpověz mi,
mé dítě.“*

Chlapec, který do té doby nepromluvil ani slovo, náhle otevře ústa. Jeho odpověď však není dětská, nýbrž je krystalicky čistou deklarací absolutní pravdy. Recituje verše, které vešly do dějin jako *Hastāmalakīya Stotra* (tedy autorem je tento mladík,

kterému za chvíli dá Šankara jméno
Hastāmalaka)

8.2.1 Hastāmalakīya Stotra (sloka 11)

(1:23:42)

समस्तेषु वस्तुष्वनुस्यूतमेकं
समस्तानि वस्तूनि यन्न स्पृशन्ति ।
वियद्वत्सदा शुद्धमच्छस्वरूपं
स नित्योपलब्धिस्वरूपोऽहमात्मा

॥ ११ ॥

samasteṣu
vastuṣvanusyūtamekaṃ
samastāni vastūni yanna
sprśanti .
viyadvatsadā
śuddhamacchasvarūpaṃ
sa

*nityopalabdhisvarūpo'hamāt
mā .. 11..*

*Jsem oním jediným Átman,
které je jako nit provlečeno
skrze všechny věci a bytosti,
avšak žádná z těchto věcí se
mě nedotýká. Podobně jako
vesmírný prostor (ákáša)
zůstávám navždy čistý a
průzračný ve své přirozenosti.
Jsem ono Vědomí, které je
věčně přítomné.*

Mladík v této sloce vysvětluje, jak může být něco všudypřítomné, a přitom zůstat naprosto čisté. Dokazuje, že jeho „mlčení“ nebylo projevem hlouposti, ale důsledkem toho, že jeho vědomí bylo zaměřeno na podstatu, nikoliv na povrch věcí.

Tato sloka také vysvětluje chlapcovo podivné chování v předchozích scénách (hraní si v písku, hledění do slunce):

Metafora nitě (Anusyūtam):

Chlapec říká, že *Átman* je jako nit, na které jsou navlečeny korálky vesmíru. Bez nitě by korálky nedržely pohromadě, ale nit sama zůstává skrytá uvnitř. Chlapec viděl tu „nit“ (*Brahman*) v každém zrnku písku, a proto mu bylo jedno, jestli je to písek nebo zlato.

Metafora prostoru (Viyadvat):

Toto je nejsilnější argument *Advaita Védanty*. Představ si prostor v místnosti. V té místnosti může hořet oheň, může tam být špína nebo tam může vát voňavý vánek. Ale prostor sám nehoří, nešpiní se a nevoní. Zůstává nedotčen (*na sprśanti*).

Chlapec mohl sedět v bahně nebo na kameni, ale jeho vnitřní Já (*Átman*)

zůstávalo stejně čisté jako sluneční svit. To je důvod, proč se tak blaženě usmíval – nic ze světa mu nemohlo ublížit ani ho znečistit.

Věčná přítomnost (Nityopalabdi):

Chlapec neříká „poznal jsem *Átman*“, ale říká, že *Átman* je „věčně poznané“.

Znamená to, že osvícení není něco, co musíme pracně získat, ale je to naše základní přirozenost, kterou jen překrýváme nánosem zmatených myšlenek.

V tomto momentě Šankara vidí, že před ním stojí „živý komentář“ k jeho vlastním spisům. Chlapec je ztělesněním toho, co Šankara učí – že svět je jen jméno a tvar (*náma-rúpa*), zatímco podstata je neměnná. Rodiče chlapce chtěli „vyléčit“, ale Šankara v něm vidí svého budoucího nástupce.

Jméno *Hastāmalaka* mu Šankara dal právě proto, že jeho poznání bylo tak jasné, jako by držel plod indického angreštu (*amalaka*) přímo na dlani (*hasta*). Žádná teorie, žádné knihy – jen čistá, přímá zkušenost.

- [Ramana's Translation of Hastamalaka Stotra](#)
- <https://shlokam.org/hastamalakiyam/>
- [Swami Sarvapriyananda – question & answers](#)

9. Setkání Šankary s Védou Vyásou (1:24:25)

9.1 Kdo byl Védou Vyása (Šrí Kršna Dvaipájana Vyása)

Vidíme Šankaru, jak dokončuje své mistrovské dílo – komentář k *Brahma*

sútrám. V tu chvíli se objeví starý, sešlý bráhman, ve skutečnosti je to sám Věda Vjása.

Vjása není jen "další mudrc" – v indické tradici je to naprostý gigant, bez kterého by hinduismus, jak ho známe, v podstatě neexistoval.

- ◇ **Sjednotitel Véd:** Jeho jméno „Vjása“ doslova znamená „Ten, kdo rozdělil/uspořádal“. Podle tradice to byl on, kdo vzal původní jednotné védské vědění a rozdělil ho do čtyř sbírek (*Rgvéd, Sámavéd, Jadžurvéd a Atharvavéd*), aby bylo pro lidi v našem věku (*Kali-juga*) srozumitelnější.
- ◇ **Autor Mahábháraty:** Je považován za autora **nejdelšího eposu světa**, *Mahábháraty*, jejíž součástí je i slavná *Bhagavadgíta*.

- ◇ ***Tvůrce Purán:*** Tradice mu připisuje sepsání 18 hlavních *Purán* (sbírek mýtů a legend), čímž zpřístupnil hlubokou filozofii širokým masám skrze příběhy.
- ◇ ***Autor Brahma súter:*** Pro Šankaru je nejdůležitější to, že Vjása napsal *Brahma sútry* – onen extrémně stručný, logický kód, ke kterému Šankara napsal svůj slavný komentář (*Bhášju*).

Proč přichází za Šankarou v přestrojení?

Ve filmu (i v legendách) se Vjása zjeví jako starý, hádavý *bráhman*. Má to hluboký význam:

Zkouška ohněm:

Vjása je autorem původního textu. Přichází, aby osobně prověřil, zda Šankara ve svém komentáři správně pochopil jeho záměr. Je

to jako kdyby za autorem diplomové práce přišel inkognito největší světový expert na dané téma a začal ho „drtit“ otázkami.

Zápas o logiku:

Jejich debata trvá podle legend osm dní a nocí. Vjása napadá Šankarovy interpretace a Šankara musí obhájit každé slovo. Teprve když Vjása vidí, že Šankarova logika je neprůstřelná a v souladu s Pravdou, odhalí svou pravou identitu.

Požehnání a prodloužení života:

Toto setkání končí zásadním zvratem. Šankara měl podle svého osudu zemřít v 16 letech (kdy dokončil své dílo). **Vjása mu však po této debatě daruje dalších 16 let života, aby mohl své učení šířit po celé Indii.**

Poznámka: V Indii se svátek *Guru Púrnimá* (úplněk zasvěcený učitelům) nazývá také

Vjása Púrnimá. Vjása je totiž považován za „Gurua všech Guruů“.

9.1.1 Bhagavad Gíta 2.69 (1:24:50)

Když do temné místnosti, kde Šankara ve sporém světle lampy tiše pracuje na svém komentáři, Vjása vstupuje, mumlá si nejprve verš z Bhagavadgíty.

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति
संयमी ।

यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा
पश्यतो मुनेः ॥ 69 ॥

*yā niśhā sarva-bhūtānām
tasyām jāgarti sanyamī
yasyām jāgrati bhūtāni sā
niśhā paśhyato muneḥ*

*To, co je pro všechny bytosti
nocí, v tom bdí sebekázněný*

(mudrc).

*To, v čem ostatní bytosti bdí, je
nocí pro vidoucího mudrce.*

yā—který; **niśhā**—noc;
sarva-bhūtānām—všech
živých bytostí; **tasyām**—v
tom; **jāgarti**—je vzhůru;
sanyamī—sebeovládající;
yasyām—v němž; **jāgrati**—
jsou vzhůru; **bhūtāni**—
bytosti; **sā**—to; **niśhā** —
noc; **paśhyataḥ** — vidět;
muneḥ — mudrc

To je naprosto geniální filmový obraz!
Režisér zde využívá fyzickou tmou místnosti
a sporé světlo lampy jako přímou vizuální
metaforu pro jeden z nejhlubších veršů celé
Gíty. Tím, že si Vjása tento verš mumlá pod
fousy při vstupu k Šankarovi, vlastně hned

na začátku „testuje“, zda Šankara skutečně žije to, co píše.

Tento verš popisuje naprosté převrácení hodnot, ke kterému dochází při osvětlení.

- ◇ ***Dvě různé reality:*** Světští lidé Jsou „vzhůru“ a plní energie, když jde o smyslové požitky, peníze, hádky a ego. Ale pro duchovní pravdu (Átman) jsou „slepí“ – je to pro ně „noc“, o kterou se nezajímají.
- ◇ ***Sanjamí*** (sebekázněný/mudrc): Pro něj jsou světská lákadla nezajímavá, jako by spal (je to pro něj „noc“). Ale je plně „vzhůru“ v oblasti čistého Vědomí, kterou ostatní vůbec nevnímají.
- ◇ ***Symbolika světla a tmy ve filmu:*** Šankara sedí v temné místnosti u malé lampy. Pro okolní svět je v té

tmě „ztracený“, „neviditelný“ a v podstatě „spí“ (protože se neúčastní běžného života). Ale Vjása vidí, že právě v této izolaci a tichu je Šankara jediný skutečně bdělý, protože pracuje na poznání, které ozařuje vesmír. Ta lampička není jen zdroj světla na psaní, je to symbol jeho vnitřního vhledu.

- ◇ **Vjásova provokace:** Vjása tímto veršem Šankaru v podstatě zdraví jako sobě rovného. Říká tím: „Vidím tě. Vidím, že zatímco zbytek světa spí v iluzi (*Máji*), ty jsi vzhůru v *Brahmanu*.“ Zároveň je to ale i výzva k souboji – Vjása přichází prověřit, jestli je Šankarovo „bdění“ skutečné, nebo jen intelektuální.
- <https://vivekavani.com/b2v69/>
(text)

- <https://youtu.be/-1MlCoSiXwU?si=f9oustvW7Vip0DlF> (Svámi Sarvapriyánanda - promluva)

9.2 Vjása zkouší Šankaru

Vjása říká:

„Slyšel jsem, že jsi sepsal komentář k Brahma sútrám. Ale skutečně jim rozumíš? Vylož význam kteréhokoli verše. Uvidíme!“

Co začíná jako nevinná diskuse o interpretaci textu, se mění v intelektuální souboj, který trvá několik dní. Starý muž neúprosně napadá Šankarovu logiku a nutí ho obhajovat každý detail jeho non-dualistické doktríny.

9.2.1 *Brahma sūtra* 3.1.1 (Kapitola o duchovní praxi) (1:25:47)

Vjása nejprve vyžaduje, aby Šankara řekl, kterou sūtru z 3. kapitoly (Kapitola o duchovní praxi - *Sādhana adhjāja*) považuje za nejdůležitější. Šankara řekne, že je to hned ta pevná (3.1.1) a začne ji z paměti recitovat:

तदन्तरप्रतिपत्तौ रंहति

संपरिष्वक्तः, प्रश्ननिरूपणाभ्याम् ॥

१ ॥

tadantarapratipattau raṅhati

saṃpariṣvaktāḥ,

praśnanirūpaṇābhyām || 1 ||

Při přechodu do jiného (těla)

[duše] odchází obklopena

(jemnými prvky), jak vyplývá z

*otázky a odpovědi (v
Upanišadách).*

tadantarapratipattau — s

cílem získat nové tělo;

raṁhati — jde;

saṁpariṣvaktāḥ —

obklopen (jemnými částmi
prvků);

praśnanirūpaṇābhyām —

(tak je to známo) z otázky a
odpovědi.

Šankara logicky odpovídá touto sútrou,
protože:

- ◇ **Mechanismus reinkarnace:** Tato sútra vysvětluje, co se děje s člověkem po smrti. Říká, že individuální duše (džíva) neodchází „nahá“ nebo čistá. Odchází „obklopena“ (saṁpariṣvaktāḥ) jemnými prvky,

které si nese s sebou – jsou to otisky našich činů, tužeb a *karmy*.

- ◇ **Důkaz o poutech:** Pro Šankaru je toto klíčové. Pokud bychom po smrti byli okamžitě svobodní, nepotřebovali bychom žádnou *sádhanu* (praxi). Ale protože si s sebou neseme toto „balení“ (jemné tělo), jsme nuceni se znovu narodit.
- ◇ **Odkaz na „Pětiohňovou nauku“:** Výraz *praśna-nirūpaṇābhyām* odkazuje na slavný dialog v *Čhándógja Upanišadě (Pancha-Agni Vidya)*, který přijde hned vzápětí.

Tím, že vybral tuto *sútru*, Šankara říká: „Nejdůležitějším bodem praxe je pochopit, jak jsme spoutáni. Dokud nepochopíme, jak se duše zaplétá do koloběhu zrození a smrti (*samsáry*), nebudeme mít skutečnou motivaci hledat osvobození (*Mókšu*).“

- <https://vivekavani.com/bs3c1v1/>
(text)

9.2.2 Čhandógja upanišad 5.3.3 (1:26:36)

Vjása naléhá, aby Šankara šel do hloubky, a Šankara začíná vysvětlovat základní tezi a dále cituje sloku z Čhandógja upanišady:

वेत्थ यथासौ लोको न सम्पूर्यत३

इति न भगव इति वेत्थ यथा

पञ्चम्यामाहुतावापः पुरुषवचसो

भवन्तीति नैव भगव इति ॥ ५.३.३

॥

vettha yathāsau loko na

sampūryata3 iti na bhagava iti

vettha yathā

pañcamyāmāhutāvāpaḥ

puruṣavacaso bhavantīti naiva

bhagava iti || 5.3.3 ||

*Víš, jak se při páté oběti stávají
vody lidským hlasem?*

Jde o klíčovou otázku, kterou položil král Praváhana Džaivali mladému bráhmanovi Švétaketuovi v rámci učení o pěti ohních (*Pañčágni vidjá*). Toto učení vysvětluje proces reinkarnace a koloběh duše.

- <https://vivekavani.com/chu5c3v3/>
(text)

9.2.3 Brahma sútra 3.1.2 (1:27:16)

Vjása vyžaduje důkladnější vysvětlení a Šankara poukazuje na další sútru:

त्र्यात्मकत्वात्तु भूयस्त्वात् ॥ २ ॥

*tryātmakatvāttu bhūyastvāt ||
2 ||*

*„Avšak (voda) se skládá ze tří
(živlů); (a voda je v textech*

zmiňována jen) kvůli své převaze.“

tryātmakatvāt—On account of (water) consisting of three elements; **tu**—but; **bhūyastvāt**—on account of the preponderance (of water).

Vzhledem k tomu, že se (voda) skládá ze tří prvků, odchází duše zahalena všemi těmito prvky, nikoliv pouze vodou. V posvátném textu je však zmiňována pouze voda kvůli její převaze (v lidském těle).

Vyvstává námitka, že text (*Upanišad*) zmiňuje pouze vodu, a nikoliv ostatní prvky doprovázející duši při reinkarnaci. Tato *sútra* však říká, že ve vodě jsou obsaženy i ostatní dva prvky (oheň a země), a to v souladu s principem trojčlenného stvoření

(*Trivṛtkaraṇa*) hrubých prvků. Proto duši doprovázejí všechny tři prvky. Zmínka o vodě je pouze orientační a zahrnuje v sobě všechny prvky. Z pouhé vody by totiž nebylo možné vytvořit žádné (fyzické) tělo. Ale protože vodní složka v těle převažuje, texty uvádějí pouze vodu.

Tato scéna ukazuje Šankarovu schopnost logické syntézy. Režisér zde demonstruje, že Šankara není jen náboženský horlivec, ale precizní vědec starověku:

Teorie prvků (Trivṛtkaraṇa):

Podle *Véd* nejsou hrubé prvky (země, voda, oheň) v přírodě v čisté formě. Každý z nich v sobě obsahuje podíly ostatních. Když tedy *Upanišady* říkají, že duše odchází v „obalu vody“, Šankara logicky dovozuje, že ten obal obsahuje i ostatní stavební kameny těla.

Mistrovství interpretace:

Vyāsa se ho ptá: „Pokud *Upanišady* píšou jen o vodě, jak můžeš tvrdit, že tam jsou i ostatní prvky? Nepřidáváš si do písma něco, co tam není?“ Šankara odpovídá: „Ne, používám princip převahy (*bhūyastvāt*). Když mluvíme o armádě, říkáme, že 'přijel král', i když s ním přijely tisíce vojáků. Král je jen nejviditelnější částí celku. Stejně tak voda je v těle nejviditelnější, proto zastupuje všechny živly.“

Právě po této logické brilanci začíná Vyāsa (stále v přestrojení) Šankaru vnitřně uznávat. Šankara totiž dokázal, že *Brahma sūtry* (které napsal právě Vyāsa!) nejsou v rozporu s *Upanišadami*. Vyāsa testoval, zda Šankara při psaní komentářů jen neklouzal po povrchu.

- <https://vivekavani.com/bs3c1v2/>

10. Šankara si získává Vjásu - Věda o 5 ohnících

Šankara nyní recituje tzv. *Pañčágni vidjá* (Vědu o pěti ohnících) z *Čhándógja Upanišady* (5.4.1–5.9.1).

Jdev o metaforický popis cesty duše, která se vrací z nebeských sfér zpět do nového těla na Zemi. Šankara tím Vjásovi dokazuje, že do detailu rozumí mechanismu *karmy* a reinkarnace.

Upanišada popisuje vesmír jako sérii obětních oltářů. Duše (ve formě jemné energie zvané *šraddhá*) sestupuje skrze pět fází, než se znovu narodí jako člověk:

Poř Oheň (Oltář)	Obětina	Výsledek (v co se promění)
1. Nebesa (<i>Dyuloka</i>)	Víra (<i>Šraddhá</i>)	Král <i>Sóma</i> (měsíční nektar)
2. Bůh deště (<i>Parjaňa</i>)	Král <i>Sóma</i>	Děšť

3.	Země (<i>Prthivī</i>)	Děšť	Potrava (obilí, rýže)
4.	Muž (<i>Puruša</i>)	Potrava	Životní síla (sperma)
5.	Žena (<i>Jošá</i>)	Životní síla	Plod (nový člověk)

- ◇ **Vesmír jako jedna velká oběť:** Šankara těmito verši ukazuje, že celý život je posvátný proces. Každý krok – od deště, který padá na pole, až po jídlo, které jíme – je součástí kosmického rituálu. Nic není náhoda; vše je propojeno v jeden velký cyklus.
- ◇ **Proč to Šankara říká Vjásovi?** Vjása ho zkoušel ze znalosti „cesty duše“. Šankara touto recitací říká: „Vím přesně, jak se duše zaplétá do hmoty. Vím, že k tomu, aby vznikl člověk, musí vesmír spolupracovat na pěti úrovních.“ Je to důkaz, že jeho filozofie *Advaita* není odtržená od

reality, ale že dokonale zná i „technické“ fungování světa.

- ◇ **Tajemství šesté složky:** Po pátém ohni (narození) se duše stává člověkem, který žije, a když zemře, je on sám položen na poslední oheň – ten pohřební. Tím se kruh uzavírá a proces začíná nanovo, dokud člověk nedosáhne osvobození (*Mókša*), o kterém Šankara učí.

10.1 Oheň I - Nebe (*Svarga Lóka*)

Duše, která vyčerpala své zásluhy, „padá“ jako déšť (*Soma*) do nebeského ohně.

10.1.1 Čhandógja upanišad 5.4.1 (1:27:23)

- <https://vivekavani.com/chu5c4v1/>

asau vāva loko
gautamāgnistasyāditya eva
samidraśmayo
dhūmo'hararciścandramā
aṅgārā nakṣatrāṇi
visphuliṅgāḥ || 5.4.1 ||

„Ó Gautamo, onen (nebeský)
svět je vskutku ohněm. Slunce
je jeho palivem, paprsky jsou
jeho kouřem, den je jeho
plamenem, měsíc je jeho
řeřavým uhlím a hvězdy jsou
jeho jiskrami.“

Toto učení předává král (kšatrija)
Praváhaṇa Jaivali starému bráhmanovi
jménem Gautama (Uddálaka Áruni). Je to
jedna z mála vzácných chvil v Upanišadách,
kdy král učí kněze. Ukazuje to, že toto tajné
vědění o reinkarnaci nebylo původně

bráhmanským tajemstvím, ale vlastnili ho králové.

Metafora obětního ohně (Jadžňa):

Upanišada bere obyčejný pozemský oheň, který kněží zapalovali každý den, a promítá ho na celou oblohu.

- ◇ **Oheň:** Celý nebeský prostor (*Dyuloka*).
- ◇ **Palivo (Slunce):** Slunce je to, co nebesům dodává energii a světlo, stejně jako dřevo živí oheň.
- ◇ **Kouř (Paprsky):** Paprsky stoupají ze Slunce a rozpínají se do prostoru, podobně jako se kouř šíří z paliva.
- ◇ **Plamen (Den):** Den je jasný a zářící, přesně jako šlehající plamen ohně.
- ◇ **Řeřavé uhlí (Měsíc):** Když plamen (den) pohasne, zůstanou v noci na

nebi žhnout uhlíky – a tím největším uhlíkem je Měsíc.

- ◇ **Jiskry (Hvězdy):** Kolem řeřavého uhlí poletují drobné, blikající jiskry – miliony hvězd roztroušených po noční obloze.

10.1.2 Čhandógja upanišad 5.4.2 (1:27:41)

- <https://vivekavani.com/chu5c4v2/>

*Tasminn etasminn agnau
devāḥ śraddhāṃ juhvati tasyā
ahuteḥ somo rājā saṃbhavati
|| 5.4.2 ||*

*Do tohoto samého (nebeského)
ohně bohové obětují jako
obětinu śraddhá (víru/jemné
vody). Z této oběti se rodí
(vzniká) zářící král Sóma.*

Co je to „Šraddhá“ (Víra / Jemná voda)?

Běžně se *šraddhá* překládá jako „víra“ nebo „oddanost“. Ale sám Šankara ve svém komentáři vysvětluje (a proto to Vjásovi recituje!), že v tomto konkrétním kontextu *šraddhá* představuje jemnou esenci tekutin (vody, mléka, přepuštěného másla), které člověk za života obětoval při rituálech, nebo šířeji – jemnou *karmu* jeho dobrých skutků.

Když člověk zemře a jeho tělo shoří na pohřební hranici, jeho duše stoupá do nebes zabalena právě do této neviditelné „vodní“ esence (*šraddhá*).

Kdo jsou „Bohové“ (Dévové), kteří obětují?

Upanišady učí, že „bohové“ jsou zde symbolem pro lidské smysly a životní síly (*prány*) člověka, nebo pro kněze, kteří rituál provádějí v makrokosmickém měřítku. Oni

odevzdávají tuto jemnou duši do nebeského prostoru.

Zrození „Krále Sómy“ (Měsíční tělo):

Když tato obětina (duše zabalená ve své karmě) vstoupí do nebeského ohně, nezanikne. Naopak se přetaví do nové podoby – stane se z ní *Sómo rājā* (král Sóma). Sóma zde symbolizuje nádherné, zářivé a blažené „měsíční“ tělo. Duše v nebi získá toto snové, zářivé tělo, aby si tam mohla užívat plody svých dobrých pozemských činů.

Skryté propojení v debatě s Vjásou:

Tady režisér geniálně propojuje texty. Pamatuješ na tu předchozí složitou *sútru* (3.1.2), kde Šankara tvrdil, že duše odchází „zabalena do vody“? Vjása ho zkoušel, jestli si to nevymyslel. A Šankara mu teď cituje tento prastarý text *Upanišady*, který dokazuje, že první obětinou do nebes je

šraddhá (voda/víra), ze které vzniká nebeské tělo (Sóma). Šankara tím říká: "Vidíš, autorito? I staré *Upanišady* potvrzují to, co jsem napsal do komentáře k tvým *sútrám!*"

Duše (nyní jako král Sóma) pobude v nebi, dokud nevyčerpá svou dobrou *karmu*. A pak... musí spadnout dolů do druhého ohně (Bůh deště – Pardžanja).

10.2 Oheň II - Mraky (*Parjanya*)

Z nebes přechází do mraků a padá na zemi jako déšť.

10.2.1 Čhandógja upanišad 5.5.1 (1:27:53)

- <https://vivekavani.com/chu5c5v1/>

parjanyo vāva

gautamāgnistasya vāyureva

samidabhraṃ dhūmo

vidyudarciraśaniraṅgārāhrād
anayo visphuliṅgāḥ || 5.5.1 ||

Ó Gautamo, bůh dešť
(Pardžanja) je vskutku oním
(druhým) ohněm. Vítr je jeho
palivem, mlha (mrak) je jeho
kouřem, blesk je jeho
plamenem, úder hromu je jeho
řeřavým uhlím a dunění bouře
jsou jeho jiskry.

Oltář v oblacích:

Místo klidného nebe z prvního ohně se dějiště přesouvá do nižších vrstev atmosféry. Pardžanja (bůh deště nebo samotný bouřkový mrak) funguje jako druhý obrovský oheň.

- ◇ **Vítr (palivo):** Vítr žene mraky a dává bouři sílu, stejně jako vzduch rozdmýchává oheň.

- ◇ ***Mlha/Mrak (kouř):*** Temná mračna stoupající z bouře připomínají hustý dým nad obětištěm.
- ◇ ***Blesk (plamen):*** Ostrý záblesk, který rozřízne oblohu, je přesným ekvivalentem šlehajícího plamene.
- ◇ ***Úder hromu/hromoklín (řeřavé uhlí):*** Koncentrovaná, zničující energie, která udeří do země.
- ◇ ***Dunění (jiskry):*** Rachot rozléhající se po obloze se tříští a rozpadá do všech stran, přesně jako jiskry vylétající z ohně.

Duchovní pád (Konec nebeské odměny):

Pro pochopení příběhu je zásadní kontext. Duše si v prvním ohni (v nebi) užívala blaženost jako zářící „král Sóma“. Ale v indické filozofii nebe není věčné. Jakmile duše vyčerpá svou dobrou *karmu* (své

zásluhy), ztrácí své nebeské tělo. Začíná její sestup zpět na zem.

Proč Šankara recituje právě toto?

Šankara tímto navazuje na svou debatu s Vjásou. Vjása se ptal, jak se duše dostane zpět do hmotného těla. Šankara recitací této sloky ukazuje naprosto přesný, mechanický proces: Duše nepadá jen tak náhodně z nebe. Musí projít „transformační stanicí“ – musí vstoupit do sféry mraků a deště, aby získala hrubší, materiálnější obal. Bez vody (deště) není na zemi život, a proto je to první nutný krok k získání nového fyzického těla.

10.2.2 Čhandógja upanišad 5.5.2 (1:28:09)

- <https://vivekavani.com/chu5c5v2/>

*tasminnetasminnagnau devāḥ
somaṃ rājānaṃ juhvati tasyā*

āhutervarṣam saṁbhavati ||

5.5.2 ||

*„Do tohoto samého ohně
(bouřkového mraku) bohové
obětují krále Sómu. Z této
oběti vzniká dešť.“*

Konec nebeské iluze (Král Sóma je obětován):

Duše, která si v nebi užívala v zářivém těle jako „král Sóma“, vyčerpala svou dobrou karmu. Bohové (kosmické síly/přírodní zákony) neznají slitování – jakmile ti dojde „kredit“ dobrých skutků, tvé nebeské tělo je vzato a vhozeno jako obětina do druhého ohně (bouře). Znamená to zánik nebeské identity.

Zrození deště (Varṣa):

Když se jemná esence duše spojí s bouřkovým mrakem (Pardžanjou),

kondenzuje a mění se ve fyzický déšť. Duše doslova padá z nebe v kapkách vody.

Šankarův triumf v debatě s Vjásou:

Přesně pro tento moment Šankara tuto *Upanišadu* recituje! Vzpomeň si na *Brahma sútru* 3.1.2. Vjása se ptal, jak víme, že duše odchází a přichází zabalená ve vodě.

Šankara mu předkládá tento prastarý text jako nevyvratitelný důkaz: „Podívej, samotná *Upanišada* říká, že duše (*Sóma*) se stává deštěm (vodou), aby mohla vstoupit na zem!“ Šankara tím dokazuje, že jeho komentáře k *Brahma sútrám* jsou v dokonalém souladu s prastarými *Védami*.

Filozofie odříkání (*Vairágja*):

Režisér nám tímto dává nahlédnout do Šankarovy mysli. Proč by se Šankara nechal zlákat světským úspěchem, když vidí, že i ta nejvyšší nebeská odměna („král *Sóma*“) končí tím, že jsi rozpuštěn a spadneš na

zem jako obyčejná dešťová kapka? Je to dokonalá lekce o pomíjivosti.

10.3 Oheň III - Země (Prithví)

Déšť je vstřebán zemí a mění se v potravu (obilí, rostliny).

10.3.1 Čhandógja upanišad 5.6.1 (1:28:20)

- <https://vivekavani.com/chu5c6v1/>

ṛṥhivī vāva

gautamāgnistasyāḥ

saṃvatsara eva samidākāśo

dhūmo rātrirarcirdiśo'ngārā

avāntaradiśo visphulingāḥ ||

5.6.1 ||

„Ó Gautamo, Země (Prthiví) je

vskutku oním (třetím) ohněm.

Rok (čas) je jejím palivem,

vesmírný prostor je jejím

*kouřem, noc je jejím
plamenem, hlavní světové
strany jsou jejím řeřavým
uhlím a vedlejší světové strany
jsou jejími jiskrami.“*

Čas jako palivo (Rok / Saṃvatsara):

Co dává Zemi sílu, aby vůbec něco plodila? Je to cyklus ročních období. Čas (rok) působí na Zemi jako palivo, které ji zahřívá a probouzí k životu, přesně jako dříví udržuje oheň. Duše, která se sem snáší, se tímto dostává do přímého područí pozemského času.

Prostor a Noc:

- ◇ **Prostor** (Ákáša - kouř): Když se podíváš ze země vzhůru, vidíš nekonečný prostor, který ze země zdánlivě stoupá jako sloup kouře.

- ◇ **Noc** (plamen): Zatímco v prvním ohni (nebesích) byl plamenem jasný Den, pro Zemi je charakteristická Noc. Noc zemi pohlcuje a zahaluje ji, čímž jí poskytuje čas na regeneraci a růst toho, co z deště vzejde.

Síť světových stran (Uhlíky a jiskry):

- ◇ **Hlavní směry** (Sever, Jih, Východ, Západ): Leží pevně ukotvené kolem nás jako žhnoucí uhlíky ohniště.
- ◇ **Vedlejší směry** (Severovýchod atd.): Rozlétají se do prostoru jako drobné jiskry. Celá tato metafora ukazuje, že jakmile se duše dotkne Země, je lapena v souřadnicovém systému prostoru a času (směry a roční období).

Kontext v Šankarově debatě:

Vjása pozorně naslouchá. Šankara mu tímto vysvětluje: "Aby duše mohla získat

hrubé tělo, musí vstoupit do hrubého světa. Vstoupila do sféry, kde vládne čas (rok) a prostor (směry)." Je to dokonalý popis toho, jak duchovní esence tvrdě naráží na limity materiálního světa.

10.3.2 Čhandógja upanišad 5.6.2 (1:28:38)

- <https://vivekavani.com/chu5c6v2/>

tasminnetasminnagnau devā

varṣaṃ juhvati tasyā

āhuterannaṃ saṃbhavati ||

5.6.2 ||

Do tohoto samého ohně (Země)

bohové obětují déšť. Z této

oběti vzniká potrava (obilí,

rýže, plodiny).

V této fázi se „vesmírná voda“ mění v pevnou hmotu.

Zázrak růstu jako rituál:

Upanišada nás učí vidět v zemědělství a přírodních cyklech posvátný děj. Když déšť (ve kterém je „schovaná“ klesající duše) dopadne na úrodnou zemi, není to jen chemická reakce. Je to oběť. Země „přijímá“ déšť a výsledkem tohoto spojení je *anna* (potrava). Tímto termínem se v *sanskrtu* myslí především obiloviny jako rýže nebo ječmen.

Duše se stává „jedlou“:

Tady začíná být cesta duše velmi konkrétní. Duše, která kdysi zářila v nebi, je nyní vázána v zrnku obilí nebo v plodu. Čeká na okamžik, kdy bude pozřena. Toto je kritická fáze – duše je nyní naprosto pasivní a odevzdaná do rukou osudu (*karmy*), který určí, kdo tuto potravu sní.

Šankarova logika v debatě:

Šankara tímto Vjásovi ukazuje, že rozumí tomu, jak se duchovní stává materiálním. Vjása ho zkouší ze souvislostí a Šankara odpovídá: „Aby se duše stala člověkem, musí se nejprve stát jeho potravou.“ Tímto potvrzuje teorii, že naše fyzické tělo je v podstatě „nahromaděná potrava“ (*annamaja kóša* – obal z jídla).

10.4 Oheň IV - Muž (*Purusha*)

Potravu sní muž a ta se v jeho těle transformuje v sémě (*Retas*).

10.4.1 Čhandógja upanišad 5.7.1 (1:28:47)

- <https://vivekavani.com/chu5c7v1/>

puruṣo vāva

gautamāgnistasya vāgeva

samitprāṇo dhūmo

*jihvārciścakṣuraṅgārāḥ
śrotram viśphulingāḥ || 5.7.1 ||*

*Ó Gautamo, muž (Puruša) je
vskutku oním (čtvrtým)
ohněm. Řeč je jeho palivem,
dech (Prána) je jeho kouřem,
jazyk je jeho plamenem, oči
jsou jeho řeřavým uhlím a
sluch jsou jeho jiskrami.*

Duše, která byla v předchozím kroku (5.6.2) vázána v potravě (obilí), byla mužem snědena. Nyní se nachází uvnitř jeho těla. Už to není „vnější svět“, už je to součást živého organismu. To je pro Šankaru nesmírně důležité – ukazuje to, že naše individuální já je doslova „poskládáno“ z prvků vesmíru.

10.4.2 Čhandógja upanišad 5.7.2 (1:29:03)

- <https://vivekavani.com/chu5c7v2/>

*tasminnetasminnagnau devā
annam juhvati tasyā āhute
retaḥ sambhavati || 5.7.2 ||*

*„Do tohoto samého ohně
(muže) bohové obětují potravu.
Z této oběti vzniká sémě
(retaḥ).“*

Potrava jako palivo pro život

Upanišady říkají, že jídlo, které jíme, není jen hmota pro zasyčení. Je to obětina.

„Bohové“ (v tomto případě naše trávicí ohně a prány) berou esenci z jídla a přetavují ji v nejčistší a nejmocnější formu tělesné energie – v *retaḥ* (sémě/životní esenci).

Duše v bodu nula

Všimni si té gradace: nebesa -> mraky -> země -> rostliny -> muž. V každém kroku se prostor zmenšuje a „obal“ duše se stává

hutnějším. Nyní je duše přítomna v oné jediné kapce, která nese potenciál celého nového života. Je to nejdůležitější „nosič“ na cestě k znovuzrození.

Co to znamená pro Šankaru ve filmu?

Tato pasáž ukazuje, proč Šankara tolik zdůrazňuje ovládání smyslů (*Sanjama*). Pokud je tělo posvátným obětištěm a potrava se v něm mění v životní sílu, pak každý náš čin má kosmický dopad. Šankara tímto Vjásovi demonstruje, že jeho učení o *brahmačárji* (celibátu/ovládání síly) není jen morální příkaz, ale hluboké pochopení toho, jak vesmírná energie proudí skrze člověka.

Logický důkaz pro reinkarnaci

Vjása se Šankary ptal na detaily „odchodu a příchodu“ duše. Tímto veršem Šankara uzavírá „mužskou“ část cyklu. Dokazuje, že nic nevzniká z ničeho – nový život je

výsledkem dlouhého řetězce obětí, který začal až u Slunce a hvězd.

10.5 Oheň V - Žena (Yoshā)

Sémě je vloženo do lůna ženy, kde vzniká plod (*Garbha*).

10.5.1 Čhandógja upanišad 5.8.1-2 (1:29:14)

- <https://vivekavani.com/chu5c8v1/>

yoṣā vāva gautamāgnistasyā

upastha eva

samidyadupamantrayate sa

dhūmo yonirarciryadantaḥ

karoti te'ngārā abhinandā

visphuliṅgāḥ || 5.8.1 ||

tasminnetasminnagnau devā

reto juhvati tasyā

āhutergarbhaḥ sambhavati ||

5.8.2 ||

„Ó Gautamo, žena je vskutku oním (pátým) ohněm. Její lůno je palivem, vybídnutí (k lásce) je kouřem, lůno (samotné) je plamenem, akt spojení je řeřavým uhlím a rozkoš je jiskrami.“

„Do tohoto samého ohně (ženy) bohové obětují sémě. Z této oběti vzniká plod (embryo/zárodek).“

Celá ta gigantická cesta, která začala u Slunce a hvězd, se nyní zužuje do nejdůvěrnějšího a nejzázračnějšího momentu – vzniku nového lidského života.

Sexuální akt jako božský rituál

Upanišada zde zbavuje početí jakékoliv „hříšnosti“ nebo pouhé tělesnosti. Vidí v něm *Jadžňu* – posvátnou oběť. Žena není vnímána jako objekt, ale jako oltář, ve kterém se vesmírná energie (která prošla Sluncem, deštěm a obilím) konečně ukotvuje v lidské formě.

Kruh se uzavírá

Vzpomeň si na začátek (5.4.2), kde první obětinou byla *šradhá* (víra/jemná voda). Teď, v pátém ohni, se tato „voda“ (nyní ve formě sémě) stává člověkem. Je to fascinující biologický popis putování vědomí skrze různé stavy hmoty.

Proč to Šankara říká Vjásovi?

Vjása (v přestrojení) tímto testoval, zda Šankara skutečně rozumí, jak je *Átman* (nesmrtelné Já) vázáno do těla. Šankara recitací těchto slok říká:

„Rozumím mechanismu vězení.“ Abychom mohli mluvit o osvobození (Mókša), musíme nejdříve do detailu rozumět tomu, jak jsme se do tohoto světa „připletli“.

Ukazuje, že zná tradici (Parampará) a že jeho Advaita není jen teorie, ale stojí na pevných základech védských textů.

10.5.2 Čhandógja upanišad 5.9.1 (1:29:41)

- <https://vivekavani.com/chu5c9v1/>

*iti tu pañcamyāmāhutāvāpaḥ
puruṣavacaso bhavantīti sa
ulbāvṛto garbho daśa vā nava
vā māsānantaḥ śayitvā
yāvadvātha jāyate || 5.9.1 ||*

*Takto se tedy při páté oběti
ony (jemné) vody začnou
nazývat 'člověkem'. Zárodek
obalený plodovými blánami*

*leží uvnitř (lůna) devět nebo
deset měsíců, a poté se narodí.*

Zde se vysvětluje onen termín *āpaḥ* (vody). *Upanišada* říká, že člověk není nic jiného než „voda“, která prošla pěti ohni transformace. Je to fascinující starověký pohled na to, jak se vědomí postupně „zabaluje“ do hmotných prvků, až nakonec získá lidské jméno a podobu.

10.5.3 Čhandógja upanišad 5.9.2 (1:29:58)

- <https://vivekavani.com/chu5c9v2/>

*sa jāto yāvadāyusaṃ jīvati
taṃ pretaṃ diṣṭamito'gnaya
eva haranti yata eveto yataḥ
saṃbhūto bhavati || 5.9.2 ||*

*Když se narodí, žije tak dlouho,
jaký je mu vyměřen čas. A
když zemře, odnesou ho (podle*

*osudu) k ohni pohřební
hranice. Vrací se zpět k ohni, z
něhož vzešel a z něhož byl
stvořen.*

Kruh se uzavírá

Člověk vznikl z ohně (nebeského, dešťového, zemského...) a v ohni končí. Tělo je jen dočasným shlukem prvků, které si vesmír na pár let „půjčil“ a pak si je zase vezme zpět.

Důvod pro mnišství (Vairágja)

Šankara touto recitací Vjásovi naznačuje: „Proč bych měl lpět na životě v rodině a na majetku, když vidím, že celý život je jen mechanický cyklus pěti ohňů, který nevyhnutelně končí popelem?“ To je skutečný základ jeho askeze – není to nenávist k životu, ale hluboké pochopení jeho pomíjivosti.

Vítězství v debatě

Šankara těmito verši dává Vjásovi (autorovi *Brahma súter*) jasně najevo, že do detailu rozumí tomu, co se děje s duší mezi životy. Vjása ho chtěl nachytat na detailech, ale Šankara mu odrecitoval celou „mapu“ cesty duše.

10.5.4 Vjásova metafora o třech druzích ovoce (1:30:11)

Vjása souhlasně pokyvuje a je s Šankarovými komentáři (*bhásya*) k *Brahma sútrám* spokojen. Předpoví, že „Jistý učenec k tomuto komentáři složí *várttiku*.“ Jako uvidíme později, bude to Šankarův budoucí žák Suréšvara (dříve Maṇḍana Mišra).

Nyní Vjása zarecituje didaktickou metaforu, kterou tradice připisuje právě jemu. Je to metafora o třech druzích ovoce,

která ilustruje tři způsoby, jakými duše
(nebo život) opouští tento svět:

Pakvam āmraphalaṃ vṛntāc

cyutam patati

Audumbaraṃ tu saha vṛntena

patati.

Pippalaṃ pakvam api vṛkṣe

'vatiṣṭhati.

Parastāt patati... yadā kiñcid

āpatati...

Zralý plod manga odpadá

(sám) od stopky.

Plod fíkovníku (Audumbara)

však padá i se svou stopkou.

Plod pípala (posvátného

fíkovníku) zůstává na stromě, i

když je zralý.

Padá teprve později... když do

něj něco narazí (když přijde

vnější podnět).

Tato metafora o „zralosti“ (*pakvam*) je v kontextu filmu důležitá pro pochopení Šankarova osudu. Každé ovoce představuje jiný stav vědomí při smrti:

Mango (Ámra): Přirozené odpoutání

Když je mango zralé, jeho spojení se stopkou přirozeně povolí a plod čistě odpadne. To symbolizuje mudrce, který dosáhl poznání a jehož vazba k tělu a světu se přirozeně rozplynula. Smrt pro něj není násilná, je to jen přirozené završení procesu.

Divoký fik (Audumbara): Připoutanost

Tento plod padá k zemi i se stopkou, ke které je pevně přichycen. To symbolizuje běžného člověka, který je stále plný tužeb (*vásan*). I když jeho tělo umírá, jeho ego a touhy jsou k němu stále „přiroostlé“ a on se jich odmítá pustit. Padá s celým „balíkem“ své *karmy*.

Pípal (Pippala): Jívanmukta (Osvobozený zaživa)

Toto je nejdůležitější část pro Šankaru. Plod *pípala* je sice zralý (osvícený), ale na stromě drží dál. Neodpadne sám od sebe jen proto, že je zralý. Zůstává na stromě, dokud do něj neudeří vítr nebo do něj neďobne pták (vyčerpání *prárabdha karmy*).

Proč to Vjása říká? Šankara je v tuto chvíli „zralý“ (dosáhl nejvyššího poznání). Podle zákonů *karmy* by jeho tělo mělo odpadnout (zemřít), protože už splnil svůj účel. Ale Vjása mu naznačuje, že on je jako ten plod *pípala* – musí na stromě (v těle) zůstat i jako zralý, aby mohl sloužit světu, dokud nepřijde onen „vnější podnět“ (dokončení jeho mise).

Šankara právě dokončil své komentáře, je mu 16 let (ve filmu je starší – má plnovous)

a je připraven „odpadnout“ jako zralé mango – opustit tělo a splynout s *Brahman*.

Vjása mu však touto metaforou vysvětluje, že jeho život má pokračovat a odchází.

Podle legendy se však (to už ve filmu není) Šankara Vjásy zeptá: „Můj úkol je hotov, proč bych měl zůstat?“ A Vjása mu odpovídá, že je potřeba, aby toto poznání „vydrželo na stromě“ a rozšířilo se mezi lidi. Vjása daruje Šankarovi dalších 16 let života. Říká mu, že jeho tělo nyní nepatří jemu, ale *Dharmě*. Šankara pak odchází z této temné místnosti (ze své izolace) do širého světa, aby se utkal s ostatními učenci a založil kláštery.

11. Šankara a Kumārila Bhaṭṭa (1:30:56)

Map point [10] ----> [1:30:56 Prajág -
Trivéni Sangam](#)

Šankara přichází do Prajágu (dnešní Alláhábád), aby vyzval na debatu největšího žijícího zastávce rituální cesty (*Karma Mímámsa*) – Kumárilu Bhaṭṭu. Naskytne se mu však šokující pohled. Na soutoku tří řek [Trivéni Sangam](#) (Ganga, Jamuna & Sarasvatí) Velký učenec provádí pokání *tuṣāgni*.

Co je to *tuṣāgni*? Běžný oheň hoří rychle. *Tuṣāgni* je však oheň z rýžových plev, které pouze doutnají. Je to proces, který trvá dny. Člověk do něj vstoupí a oheň ho pomalu „stravuje“ od nohou nahoru. Je to

nejpřísnější forma *prājaścitty* (odčinění hříchů), kterou védská tradice zná.

Dva „hřichy“ Kumāriily Bhāṭṭy

Proč by tak brilantní učenec dělal něco tak děsivého? Kumāriila vysvětluje Šankarovi, že musí odčinit dvě věci:

- ◇ Zrada učitele. Aby Kumāriila porazil *buddhisty* (kteří v té době ovládali Indii), musel se převléknout za buddhistického mnicha a studovat u nich. Přestože to dělal pro „záchranu Véd“, zradil tím posvátný vztah mezi žákem a učitelem (*Guru-droha*).
- ◇ Popření Boha (Íšvary). Ve své filozofii *Karma Mímámsa* tvrdil, že rituály fungují samy o sobě a že není potřeba žádný Bůh jako „rozdělovatel plodů“. Později si uvědomil, že tím svedl lidi na scesti suchého formalismu.

Místo, kde se to děje – Prajág (soutok řek Gangy, Jamuny a neviditelné Sarasvatí) – je symbolické. Je to místo očištění.

Šankara, dojat mistrovým utrpením, mu nabízí, že ho zachrání. Říká: „Přijmi mé učení *Advaita Védanty* (ne-duality). Pokud poznáš, že tvůj *Átman* je totožný s *Brahmanem*, tvé tělo už pro tebe nebude důležité a utrpení zmizí. Mohu tě vyléčit svou duchovní silou!“

Kumārila odmítá. Jako mistr rituálů a zákonů ví, že zákon *karmy* musí být naplněn. Říká: „Kdybych teď přijal tvé učení, lidé by si mysleli, že jsem to udělal jen ze strachu před smrtí. Musím zemřít jako zastánce cesty, kterou jsem celý život učil, abych ji očistil svým pokáním.“

Kumārila Bhaṭṭa byl v té době jediný člověk v Indii, který by dokázal Šankaru v logické debatě porazit. Jeho smrtí končí jedna velká

éra rituálů. Nicméně Kumārila dá Šankarovi „poslední dar“: Uzná Šankaru jako vtělení Šivy a jeho komentáře jako absolutně správné.

Pošle Šankaru za svým nejlepším žákem – Maṇḍanou Miśrou. „Jdi do Mahišmati,“ říká Kumārila. „Najdi Maṇḍanu Miśru. Pokud porazíš jeho, porazil jsi celou školu Mímámsy a cesta k obnově *Dharmy* bude volná.“

11.1.1 *Rāma Bhujāṅgaprayāta Stotram* **(1:35:15)**

Viz Zazní 2. sloka z Šankarova hymnu *Rāma Bhujāṅgaprayāta Stotram*. Text opěvuje Nejvyšší Skutečnost (*Brahman/Íšvaru*), která je nezměrná, beztvará a všeprostupující – proto začíná slovem „Śivam“ (Ten příznivý / Čistý).

Rytmus básně je tzv. *Bhujāṅgaprayāta* („pohyb hada“), což dává zpěvu ten vlnivý, hypnotický spád:

*śivaṃ nityamēkaṃ vibhuṃ
tāraḱākhyaṃ
sukhākāramākāraśūnyaṃ
sumānyam |
mahēśaṃ kalēśaṃ surēśaṃ
parēśaṃ
narēśaṃ nirīśaṃ mahīśaṃ
prapadyē || 2 ||*

*Utíkám se k (Rámovi), jenž je
čirou příznivostí (śivaṃ), který
je věčný, jediný a
všeprostupující; k tomu, jenž je
zván 'Zachránce' (Táraka).
K tomu, jenž je samotnou
podobou blaha, a přesto je bez
podoby (beztvarý); k tomu,
jenž je nejvýše ctěný.*

*K Velkému pánu, Pánu umění
(času), Pánu bohů, k
Nejvyššímu pánu.*

*K Pánu lidí, k Tomu, jenž nad
sebou nemá žádného jiného
pána, k Pánu země.*

Tajemství slova „Śivaṃ“ v hymnu na Rámu:

Šankara začíná oslavu Rámy slovem śivaṃ (znamená „příznivý“, „blahodárný“, ale také samotného boha Šivu). V advaitové filozofii totiž není mezi Šivou a Rámou (Višnuem) žádný rozdíl. Šankara tímto Kumārilovi ukazuje nejvyšší sjednocení: Bůh je jeden, ať už ho nazveš jakkoliv.

Tāraka mantra (Mantra, která převádí přes oceán):

Slovo *tārakākhyam* naráží na slavnou indickou tradici, podle které bůh Šiva ve městě Káší (Váránasí) šeptá umírajícím do ucha jako jedinou cestu ke spáse tzv. *Tāraka*

mantru – a tou *mantrou* je jméno Rámovo. Šankara to Kumārilovi přednáší právě ve chvíli, kdy Kumārila čelí smrti. Říká mu tím: "Zapomeň už na složité rituály, teď potřebuješ jen to jediné zachraňující Vědomí."

Bůh beztvary, a přece blaho (ākāraśūnyaṃ):

I když je Ráma uctíván jako konkrétní král s lukem a šípy, Šankara ho zde opěvuje jako *ākāraśūnyaṃ* – Toho, který nemá žádnou formu.

Pán nad rituály (Nirīśaṃ):

Tento verš byl zřejmě vybrán do filmu jako přímá odpověď na školu *Mímámsy* (kterou Kumārila zastával). *Mímámsa* tvrdila, že nejvyšším pánem je samotný rituál (*dharma*) a i bohové mu musí sloužit. Šankara tu oponuje: Bůh (*nirīśa*) je ten, kdo nad sebou nemá už žádného pána, ani zákon rituálu.

- <https://youtu.be/PhekgnQNilw?si=xhofjLSb94WQ05Dw>
- https://www.hindupedia.com/en/Sri_Rama_Bhujangam
- <https://vignanam.org/english/sri-rama-bhujanga-prayaata-stotram.html>
- <https://medium.com/@vnpandey/allahabad-during-the-lives-of-kumārila-bhaṭṭa-ādi-śaṅkarācārya-and-maṇḍana-miśra-57884ccad686>

12. Šankara a Maṇḍana Miśra

12.1 Mahiṣmatí, na břehu řeky Narmady

Map point [11] ---> [1:36:09 Māhiṣmatī](#)
([Maheshwar](#))

Jsme ve městě Mahiṣmatí, na břehu řeky Narmady. Šankara zde hledá Mandanu Mišru.

12.1.1 Mantra k bohyni řeky Narmady ([1:36:09](#))

Narmadāyai namaḥ prātaḥ
Narmadāyai namo niśi
Namo 'stu Narmade tubhyaṃ
Pāhi māṃ viṣa-sarpataḥ

*Klaním se řece Narmadě
zrána,
klaním se Narmadě v noci.
Budiž ti vzána pocta, ó
Narmado,
ochraňuj mě před jedovatými
hady.*

Tato krátká modlitba má ve filmu hned několik vrstev, které skvěle dokreslují místo, kam Šankara právě dorazil:

Praktická a mýtická ochrana (Hadi)

Narmada protéká divokými pralesy a soutěskami střední Indie, kde bylo a je obrovské množství hadů. V indické mytologii je Narmada úzce spojena s *nágy* (hadími bytostmi). Podle legendy tato řeka dostala od hadího krále požehnání, že kdokoli s vírou recituje její jméno, bude chráněn před hadím uštknutím. Je to

krásný detail, který film pevně ukotvuje v místní lidové tradici.

Duchovní význam Narmady

Zatímco Ganga prý očišťuje tím, že se v ní člověk vykoupe, o Narmadě se říká, že k očištění stačí jen pouhý pohled na ni. Pro Šankaru je to navíc místo nesmírně osobní – právě na březích této řeky (v jeskyni v Ómkáréšvaru) potkal svého vlastního *guru*a, Góvindapádu. Řeka Narmada je tak pro něj symbolem duchovního probuzení.

Kontrast s nadcházející debatou

Režisér tuto klidnou, téměř lidovou modlitbu používá jako skvělou předehtu. Narmada tu plyne klidně a nezadržitelně. Vzápětí ale Šankara vstoupí do domu Maṇḍany Mišry, kde se strhne ta nejostřejší a nejsofistikovanější intelektuální bouře v dějinách indické filozofie. *Mantra* tak funguje jako ticho před bouří.

12.2 Debata v domě Maṇḍana Miśry

12.2.1 Śuka-Śārikā Saṃvāda (Rozprava papoušků a loskutáků) (1:36:42)

Než Kumārila Bhaṭṭa uhořel v onom
doutnajícím ohni v Prajāgu, řekl Šankarovi
zhruba toto:

*„Běž do města Mahiśmatí. Až
tam dorazíš, neptej se nikoho z
místních na cestu k domu
Maṇḍany Miśry. Poznáš ho
sám. Zastav se u domu, kde na
verandě visí klece s papoušky
(śuka) a loskutáky (śārikā),
kteří mezi sebou vedou učené
debaty o nejtěžších
filozofických otázkách Véd.
Tam žije Maṇḍana.“*

Když Šankara prochází ulicemi Mahišmatí, skutečně narazí na dům, odkud se neozývá obyčejný ptačí zpěv, ale recitace *sanskrtských* filozofických aforismů (*súter*). Ptáci tam neopakují jen nějaká náhodná slova, oni debatují o absolutních základech indické filozofie!

Zde jsou tři hlavní okruhy, o kterých ptáci diskutují (a které definují střet mezi školou *Mímámsa* a *Védántou*):

1. Zkoumání pravdivosti poznání (*Pramāṇa*)

*svataḥ pramāṇaṃ parataḥ
pramāṇam...*

*„Je pravdivost poznání dána
sama sebou (vnitřně), nebo je
potvrzována něčím jiným
(vnějším)?“*

Ptáci tu řeší gnozeologický problém. Jsou *Védy* pravdivé samy o sobě (jak tvrdí

Mímámsa), nebo potřebují vnější logický důkaz?

2. Kdo dává plody našich činů? (Karma vs. Íšvara)

phalapradaṃ karma

phalaprado'jaḥ...

„Přináší plody (výsledky)

samotný čin (karma), nebo

tyto plody rozděluje nezrozený

Bůh (Aja / Íšvara)?“

Toto je absolutní jádro budoucí debaty. Papoušci tu shrnují názor domácího pána Maṇḍany: Rituál funguje jako fyzikální zákon – když ho provedeš správně, výsledek se dostaví sám, Bůh není potřeba. Šankara naopak bude tvrdit, že mrtvý rituál nemůže sám o sobě rozdělovat plody, k tomu je potřeba vědomý princip (Íšvara).

3. Realita versus Iluze (Jagat).

jagat dhruvaṃ

syājjagadadhruvaṃ syāt...

*„Je tento svět trvalý a reálný,
nebo je tento svět pomíjivý a
nereálný?“*

Maṇḍana věřil, že svět je absolutně reálný a my v něm musíme jednat (plnit své povinnosti a rituály). Šankara zastává myšlenku Māyā – svět je jen zdání, jedinou realitou je Brahman.

12.2.2 Šankara vstupuje do domu spolu s Moudrostí a se Smrtí. (1:37:40)

Moudrost (Pradžňá / Džňána)

Kráčí po boku Šankary. Symbolizuje to, že Šankara už nejedná jako jedinec s egem, ale je samotným ztělesněním upanišadového poznání. Nepotřebuje knihy, Moudrost jde s ním.

Smrt (Mrtju / Kála – Čas)

Vstupuje do domu s nimi. Smrt je tu proto, aby ukázala pomíjivost všeho, co Mandana buduje. Debata, která bude následovat, je totiž otázkou „života a smrti“ pro obě filozofie. Navíc, Smrt neustále sleduje ty, kteří věří pouze v činy a čas (tedy Mandanu).

Důstojné přivítání a žádost o debatu

Zatímco texty popisují Mandanu jako arogantního, filmový Mandana (a jeho žena Ubhajabháratí) dodržují védský princip *Atithi dévó bhava* (Host je jako Bůh).

Almužna vs. Debata

Šankara jako *sannyásin* (mnich) si běžně chodí pro jídlo (*bhikša*). Když ale Mandana nabízí almužnu, Šankara odpovídá, že nepřišel pro jídlo, ale pro *Vāda bhikṣā* – almužnu v podobě filozofické debaty.

Mandanovo přijetí a nabídka jídla ukazuje jeho sebevědomí a ukotvenost v tradici hospodáře (*gr̥hastha*), pro kterého je nasycení hosta posvátnou povinností.

12.2.3 Mandanův projev o rituálech (Jádro *Karma Mímámsy*).

Když Šankara naslouchá Mandanovi, slyšíme absolutní esenci školy *Púrva Mímámsa*.

„Pouze skrze rituální činy se rozvíjí poznání...“

Mandana vysvětluje, že *Védy* nejsou filozofické traktáty ke čtení, ale knihy příkazů (*vidhi*). Pokud *Védy* říkají „udělej rituál *Agnihótra*“, musíš ho udělat. Poznání samo o sobě je podle Mandany k ničemu, pokud nevede k akci (*karmě*), která udržuje vesmír v chodu a přináší plody (např. nebe).

Šankara zatím jen mlčí. Nepřerušuje ho. Toto mlčení ukazuje Šankarovu jistotu; ví, že celá tato majestátní stavba rituálů se brzy zhroutí pod vahou advaitové logiky.

Přítomnost Vjása (Tiché schválení)

To, že je v místnosti mezi mudrci i Vjása, který na Šankaru tichým kývnutím upozorní, je naprosto geniální detail!

Vzpomeň si na dřívější scénu: Vjása je autor *Brahma súter* (jádra *Védánty*). Jeho přítomnost a kývnutí znamená:

„Toto je můj šampion. On je ten, kdo obhájí mou filozofii proti těmto rituálním formalistům.“

Je to vizuální potvrzení toho, že Šankara má za sebou absolutní autoritu tradice.

12.2.4 Mandana se Smrtí u Narmady

Tato scéna u řeky (patrně večerní *Sandhjá vandanam*) je vizuální básní a obrovskou kritikou Mandanovy filozofie. Mandana sedí na břehu a naprosto precizně, bez jediné chybičky provádí svůj rituál. Věří, že tímto obřadem ovládá svět a zajišťuje si dobrou *karmu*. Ale těsně za ním sedí Smrt.

Režisér tím divákovi (a potažmo do tvého průvodce) vzkazuje Šankarovu hlavní myšlenku: Rituály (*Karma*) jsou vázány na čas a prostor. A vše, co je vázáno na čas, dříve či později sežere Smrt. Žádný rituál tě nezachrání před smrtelností. Pouze poznání (*Džňána*) toho, že nejsi tělo, tě může osvobodit. Mandana provádí rituál pro záchranu duše, ale nevidí, že **Smrt už mu dýchá na krk.**

12.2.5 Tajemství černých kuliček (*Piṇḍa Dāna*)

To, co *bráhmani* v dlaních pečlivě tvarují, je *piṇḍa* (पिण्ड). Tento úkon tvoří středobod obřadu zvaného *Śrāddha*, což je každoroční oběť zemřelým předkům.

Z čeho se skládají a proč jsou černé?

Základem je uvařená rýže (nebo ječná mouka) smíchaná s přepuštěným máslem (*ghí*). To, co jim dodává onen tmavý až černý vzhled, jsou černá sezamová semínka (*tila*). V hinduismu se věří, že černý sezam má specifickou moc spojovat svět živých se světem mrtvých (*Pitṛlóka*) a předkové ho s radostí přijímají.

Co symbolizují?

Slovo *piṇḍa* doslova znamená „shluk“, „hrouda“ nebo dokonce „tělo“. Vložení této kuličky do posvátného ohně (nebo jejím odevzdáním do řeky) hospodář

symbolicky vytváří pro svého zesnulého předka nové, jemnohmotné tělo, aby netrpěl hladem a mohl pokračovat ve své posmrtné cestě.

- ◇ **Maṇḍanův svět** (*Gṛhastha* / Hospodář): Válí rýžové kuličky, protože věří, že *Karma* (čin) je všechno. Věřící, že jeho rituální povinností je živit své předky a udržovat vesmírný řád. Rituál je pro něj absolutní realitou a nutností. Bez syna, který pro tebe upeče *piṇḍu*, tvá duše v záhrobí strádá.
- ◇ **Šankarův svět** (*Sannyāsin* / Mnich): Šankara se zřekl všeho – ohně, rituálů i rodiny. Pro mnicha jeho předkové (i on sám) už na společenské úrovni „zemřeli“. Šankara tvrdí, že duše nepotřebuje rýžové kuličky, protože duše (*Átman*)

nikdy nehladoví a nikdy neumírá.
Osvobození (*Mókša*) nepřichází z
uvařené rýže, ale z Poznání (*Džňána*).

Příchod Šankary doprostřed tohoto obřadu je z tradičního pohledu nesmírně provokativní. *Sannyāsin* by se vůbec neměl účastnit obřadů pro předky. Přináší s sebou energii absolutního odříkání do místnosti, která se právě snaží rituálně oslavovat a udržovat rodovou linii.

Zatímco Maṇḍana dává předkům hmotnou potravu (*piṇḍu*), Šankara přichází, aby Maṇḍanovi nabídl potravu duchovní – uvědomění, že on sám není tím tělem, které rituály provádí.

12.2.6 Ubhayabhāratī a jantra – past na Moudrost (1:40:15)

Hlad „Moudrosti“

Postava Moudrosti (*Pradžňá*), která doprovází Šankaru, říká: "Sužuje mě hlad." V duchovním kontextu to není hlad po rýži. Je to hlad intelektu po novém poznání, nebo možná hlad čistého vědomí po tom, aby se projevilo. Ubhaya mu dává hrozny – plody, které jsou sladké a plné vody (života). Tím ho sytí, ale zároveň si ho „kupuje“ jako hosta.

Jantra jako geometrie moci

Jantra není jen obrázek. V *tantrické* tradici je to silové pole. Ubhaya ji tvoří na zemi jako „bojiště“ pro nadcházející debatu. Tím, že ji kreslí, definuje prostor, ve kterém se bude Šankara a Maṇḍana pohybovat.

- ◇ Moudrost: *Ko 'pi yantra-višeṣaḥ?* (Je to nějaká zvláštní jantra?)

- ◇ Ubhaya: *Ām. Tvāṃ niyantum.* (Ano. [Je tu proto], aby tě zkrátla / ovládla / omezila.)

"Tvāṃ niyantum" – Absolutní sebevědomí

Když Ubhaya odpoví "Abych tě zkrátla" (nebo ovládla), je to přímé varování Šankarovu táboru. Kdo je „Ty“? Nemyslí tím jen tu osobu, ale samotnou *Pradžňu* (Moudrost). Ubhaya v podstatě říká: "Moje schopnost logiky a mé rituální mistrovství jsou tak silné, že dokážu polapit a spoutat i tu nejvyšší moudrost, kterou s sebou přinášíš."

Ubhaya je v tradici považována za inkarnaci bohyně Sarasvatí. Touto větou dává najevo, že ona je tou, která stanovuje pravidla hry (*Niyama*).

Vizuální symbolika

Zatímco muži se připravují na verbální souboj, Ubhaya pomocí rituální geometrie

už dopředu „vymezuje“ hranice jejich intelektu. Je to ukázka toho, že v indické filozofii je ženský princip (*Šakti*) tou hybnou silou a strukturou, zatímco mužský princip je buď konající (*Maṇḍana*), nebo vědoucí (*Šankara*).

Tento krátký dialog staví Ubhaya do pozice nejtěžšího protivníka. Šankara sice přišel debatovat s Maṇḍanou, ale tato scéna naznačuje, že skutečnou výzvou bude ona. Později se to potvrdí, když Maṇḍana prohraje a Ubhaya do debaty vstoupí sama s otázkami o světské lásce a erotice, o kterých Šankara jako mnich nic neví (to je v životopisech, ale ne ve filmu).

12.2.7 Vjása provolává slávu Maṇḍanu Mišrovi (1:40:58)

To, že Vjása provolává slávu Maṇḍanu Mišrovi, není náhoda. Vjása (autor *Véd*)

uznává, že Maṇḍana je nejvyšší autoritou na cestě činu (*Karma-márğa*). Tato cesta není „špatná“; je to nezbytná etapa vývoje lidstva. Vjása tím dává najevo, že Šankara nebojuje proti nějakému hlupákovi, ale proti pilíři civilizace. Pokud padne Maṇḍana, padne celý starý řád.

12.2.8 Šankara se Smrtí u Narmady (1:41:15)

- ◇ *U Maṇḍany* Smrt seděla za ním jako stín. Maṇḍana o ní „věděl“, ale snažil se ji oddálit svými rituály. Pro něj je smrt koncem jeho rituálního světa, proto z ní má respekt (nebo strach).
- ◇ *U Šankary*: Šankara a Smrt zdraví světové strany společně. Pro Šankaru není Smrt nepřítel, ale průvodce. Šankara (Vědomí) ví, že je nesmrtelný, a proto může jít se

Smrtí ruku v ruce. To, že vlévá vodu do řeky (*Arghya*), ukazuje, že on už rituál neprovádí proto, „aby něco získal“ (jako Maṇḍana), ale jako přirozený pozdrav vesmíru.

12.2.9 Metafora o papoušcích: pálivost vs. sladkost. ([1:41:55](#))

Dialog mezi Moudrostí a Ubhajou o papoušcích je brilantní šifrou:

- ◇ ***Pálivé papričky***: Symbolizují cestu rituálů (*Mímámsa*). Je to cesta přísné disciplíny, „žáru“ (*Tapas*) a ostrých pravidel. Papoušci (tradice) jsou na tuto pálivost zvyklí, vybudovali si na ní svou identitu.

- ◇ ***Sladké hrozny***: Symbolizují cestu poznání (*Védánta*). Jsou sladké, tekuté, osvěžující a přinášejí okamžitou úlevu. Moudrost

(Šankarův tábor) nabízí tuto sladkost.

- ◇ „**A ty, má paní?**“ – To je provokativní otázka. Moudrost se ptá Ubhajy, zda i ona dává přednost drsné pálivosti manželských rituálů, nebo zda ve skrytu duše netouží po sladké svobodě, kterou přináší Šankarova *Advaita*.

12.2.10 Spor mezi Mandanou a Šankarou: Musí i mudrc konat? (1:42:13)

Téma	Maṇḍana Mišra (<i>Mímámsa</i>)	Ádi Šankara (<i>Védánta</i>)
Povinnost (Dharma)	Nikdo nesmí opustit rituály. I osvícený král musí pálit	Jakmile člověk pozná, že je <i>Brahman</i> , rituál pro něj

oběti, aby
udržel řád
světa.

ztrácí smysl.
Je to jako
svíčka po
východu
Slunce.

***Působnost
Véd***

Védy jsou
sbírkou
příkazů. Co
nevede k
činu, je
bezvýznamn
é.

Védy jsou
zdrojem
poznání.
Jejich
hlavním
cílem je
ukázat nám
naši pravou
podstatu, ne
nás nutit k
pohybu.

Nevědomost

Člověk se
rodí s
dluhem vůči
bohům a

Dluhy
existují jen
pro ego. Když
zmizí „já“,

předkům.	zmizí i dluhy.
Ten splácí	Rituály jsou
prací.	jen
	„mateřská
	školka“ pro
	mysl.

12.3 Šankara vítězí v debatě s Mandanou

12.3.1 Moudrost a papoušek (1:42:49)

Papoušek jako zrcadlo Maṇḍany Mišry

Papoušek v kleci je doslovnou karikaturou ortodoxního zastánce rituálů (a tedy samotného Maṇḍany):

- ◇ ***Drmolení manter:*** Papoušek jen mechanicky opakuje zvuky a texty, které ho někdo naučil, ale nezná jejich skutečný význam. To je přesně Šankarova výtka vůči kněžím – znají

Vědy nazpaměť, ale uniká jim jejich podstata.

- ◇ **Klec:** Symbolizuje omezený svět rituálů, pravidel a nekonečného koloběhu znovuzrození (*Samsáry*). Papoušek má křídla (duše má potenciál být absolutně svobodná), ale protože věří, že smyslem života je sedět na bidýlku a recitovat, nikdy nezkusí vyletět.

Slavná metafora: Cesta ptáka a cesta mravence

To, co Moudrost papouškovi říká o hoře Kailáš, není náhodný příměr. Je to prastará védánská koncepce dvou duchovních cest, kterou Iyer geniálně vložil do tohoto dialogu:

- ◇ ***Cesta mravence (Pipīlikā-mārga):*** Představuje *Mímámsu* a rituály. Mravenec leze na obrovskou horu

Kailáš centimetr po centimetru. Je to cesta pomalá, plná překážek a vyžaduje obrovské úsilí (a mnoho životů/inkarnací), než člověk dosáhne vrcholu.

- ◇ ***Cesta ptáka (Vihaṅgama-mārga):***
Představuje Advaita Védántu a cestu poznání (Džňána). Pták (stejně jako člověk, který si uvědomí svou pravou podstatu) nemusí nikam složitě lézt. Prostě roztáhne křídla a je na vrcholu okamžitě. Osvobození není otázkou času a dřiny, ale okamžitého prozření.

Pálivost iluze a Sladkost pravdy

Dialog se vrací k tomu, co už nakousla Ubhaja – papričky versus hrozny. Papoušek se krmí „pálivou ostrostí“ (utrpením, přísností a dřinou rituálního života), protože věří, že mu to přinese spásu.

Moudrost mu nabízí „sladký hrozen“ – Pravdu, která je tu a teď, osvobozující a radostná. Věta "Všechno v této kleci je jen iluze! Skutečná Pravda je svoboda tam venku!" je absolutním shrnutím Šankarova učení o *Máje* (iluzi).

Režisér divákovi říká: „Podívej se na toho papouška. Jakmile papoušek pochopí, že má sníst hrozen a vyletět z klece, znamená to, že v sousední místnosti Maṇḍana právě pochopil Šankarovu logiku a vzdává se rituálů.“

Je to nesmírně laskavý, lehce humorný a vizuálně dokonalý způsob, jak ukázat porážku dogmatismu. Papoušek je přesvědčen. Moudrost zvítězila nad mechanickým opakováním.

12.3.2 *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya* *Vārttika (1:44:27)*

Papoušek na verandě konečně „spolkl sladký hrozen“ a uvnitř v sále Maṇḍana Miśra definitivně odkládá svou celoživotní pýchu.

Tato sloka (verš) je nádhernou ukázkou toho, jak vypadá skutečná intelektuální a duchovní kapitulace ve starověké Indii. Není v ní žádná zahořklost z prohry, ale naopak obrovská úleva a oslava toho, kdo přinesl světlo.

Mandana uznává Šankarovo vítězství a zpívá následující sloku:

आशैलादुदयात्तथास्तगिरितो

भास्वद्यशोरश्मिभिः

व्याप्तं विश्वमनन्धकारमभवद्यस्य

स्म शिष्यैरिदम् ।

आराज्ज्ञानगभस्तिभिः

प्रतिहतश्चन्द्रायते भास्करः

तस्मै शङ्करभानवे

तनुमनोवाग्भिर्नामः स्यात्सदा ॥

āsailād udayāt tathāstagiritō

bhāsvad-yaśō-raśmibhiḥ

vyāptaṁ viśvam

anandhakāram abhavad yasya

sma śiṣyair idam ।

ārāj-jñāna-gabhastibhiḥ

pratihataś candrāyate

bhāskaraḥ

tasmai śaṅkara-bhānave tanu-

mano-vāgbhir namaḥ syāt

sadā ॥

Od hory úsvitu až po horu

soumraku je celý tento svět

*naplněn a zbaven temnoty
zářivými paprsky jeho slávy a
(slávy) jeho žáků.*

*Před oslepující září jeho
poznání i samotné Slunce
bledne a podobá se (jen)
Měsíci.*

*Tomuto Šankarovi, jenž je
skutečným Sluncem, vzdávám
svou věčnou poklonu – tělem,
myslí i slovem.*

Je to oslavná úvodní sloka (tzv. *Mangalačarana*) v majestátním metru *Śārdūlavikrīḍita* (Hra tygra), kterou začíná jedno z nejtěžších a nejdůležitějších děl védanty – *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika* (Rozsáhlý komentář k Šankarově komentáři na *Bṛhadāraṇjaka Upaniṣadu*). Režisér G. V. Iyer vzal skutečný, historický verš, který Maṇḍana Miśra (již jako

osvícený mnich Surešvara) napsal na oslavu svého milovaného mistra Šankary o mnoho let později ve své knize, a vložil mu ho do úst přímo v okamžiku jeho porážky a kapitulace.

Tato slova nejsou jen formálním uznáním porážky. Maṇḍana v nich používá hlubokou védskou symboliku, kterou přesně vystihuje podstatu toho, co se právě stalo:

Šankara jako absolutní Slunce (Śaṅkara-bhānu)

Maṇḍana celý život uctíval fyzické ohně (*Agni*) a modlil se k fyzickému Slunci (*Súrja*) prostřednictvím svých rituálů. Teď ale říká něco revolučního: Poznání (*Džňána*), které Šankara přinesl, je tak obrovské, že vedle něj i to skutečné fyzické Slunce na obloze vypadá jako bledý, chladný Měsíc (*candrāyate bhāskaraḥ*). Šankara je pro něj

od této chvíle jediným zdrojem skutečného světla.

Odevzdání na všech úrovních (Tanu-manovāgbhir)

V indické filozofii (a zvláště v *Mímámse*, kterou Maṇḍana vyznával) člověk tvoří *karmu* třemi způsoby: tělem (*tanu* - činy), myslí (*mano* - myšlenkami) a řečí (*vāk* - slovy). Tím, že se Maṇḍana klaní Šankarovi skrze všechny tyto tři nástroje, doslova mu odevzdává celou svou *karmickou* existenci. Říká tím: „Už nebudu konat, myslet ani mluvit sám za sebe. Vše, co jsem, teď patří tobě.“

Odstranění temnoty (Anandhakāram)

Všimni si, jak to koresponduje se začátkem jejich setkání. Šankara vstoupil do Maṇḍanova domu spolu se „Smrtí“ a „Moudrostí“. Maṇḍana žil v temnotě nevědomosti (iluzi rituálů), i když si myslel,

že je nejvzdělanější na světě. Nyní ta temnota zmizela.

Maṇḍana byl po desetiletí spoután obrovským tlakem udržovat tradici, provádět bezchybné rituály a nezklamat své předky. Když zazpívá tuto sloku, spadne z něj obrovská tíha. Z přísného, obávaného akademika se v jediné vteřině stává pokorný žák, který našel klid. Cesta „mravence“ skončila, konečně může vzlétnout jako „pták“.

Moudrost pouští papouška z klece a Mandana se stává Šankarovým žákem a později ho Šankara přejmenuje na Surešvaru.

12.3.3 Také Ubhajabháratí uzná Šankarovo vítězství ([1:45:21](#))

Ubhaja nyní přijde a řekne: "Tento mistr Šankara je vskutku neporazitelný. Ale co

kdybych tě nyní na debatu vyzvala já?“

Šankara skloní hlavu, vzpomene si na svou matku a řekne: "Matko... tam, odkud se slova z nedostatku sil vrací zpět... ve skutečnosti, která je poznatelná jen přímou zkušeností, jaký smysl má debata?"

A Ubhaja odpoví: "Těmito slovy jsi mě dokonale odzbrojil. Bhagaváne, co mám nyní tedy dělat?“

Šankara: "Staň se naší ochránkyní. Vydej se na cestu s námi.“

Tím končí debata v domě Mandany. K Šankarově skupince jeho žáků se na dalším putování přidá Mandana a jeho žena.

12.3.4 Ve filmu vynechaná legenda: Šankara a past umění lásky

Podle tradičních textů proběhl závěr debaty s Ubhajabháratí (inkarnací bohyně moudrosti Sarasvatí) mnohem dramatičtěji.

Když její manžel Maṇḍana prohrál, Ubhaja vstala a pronesla fatální námitku.

Argument levé poloviny těla

Ubhaja prohlásila: „Podle Véd je manželka polovinou těla svého muže. Porazil jsi jen jeho pravou polovinu. Dokud neporazíš i mě, tvé vítězství není úplné.“ Šankara výzvu přijal. Ubhaja ale věděla, že v logice a Védántě ho neporazí, a tak zaútočila na jeho jedinou slabinu. Zeptala se ho na *Káma-śástru* (vědu o lásce a erotice): jaké jsou fáze milostné touhy, jak se projevují v závislosti na měsíčním cyklu a jaká je jejich podstata?

Mystická jóga (Parakāya Praveśa)

Šankara, který byl mnichem (*sannyásinem*) od svých osmi let, o těchto věcech nesměl nic vědět. Kdyby odpověděl teoreticky, lhal by o své přímé zkušenosti. Kdyby neodpověděl, prohrál by. Vyžádal si proto

měsíční odklad. V lese pak pomocí nejvyšší jogínské techniky zvané *Parakāya Praveśa* (vstup do cizího těla) opustil svou fyzickou schránku, nechal ji hlídat svými žáky a jeho vědomí vstoupilo do těla krále Amaruky, který právě zemřel.

Zapomnění v královském harému

„Vzkříšený“ král Amaruka s Šankarovým intelektem uvnitř se vrátil do paláce. Tam se s královnami oddával všem slastem života, aby získal potřebné zkušenosti k zodpovězení Ubhajiných otázek. Život v paláci byl ale tak opojný, že Šankara začal pomalu zapomínat na to, kým skutečně je. Jeho zděšení žáci se nakonec museli přestrojit za potulné muzikanty, proniknout do paláce a zpěvem filozofických písní svého mistra „probudit“ z iluze smyslů.

Triumfální návrat

Šankarovo vědomí se na poslední chvíli vrátilo do těla v jeskyni. Předstoupil před Ubhaju a bezchybně zodpověděl všechny její otázky o lidské intimitě a touze. Dokázal tak, že Advaita (ne-dualita) neznamena útěk před světem, ale absolutní pochopení veškeré lidské zkušenosti. Teprve tehdy Ubhaja uznala jeho úplné vítězství.

Kritický pohled (Proč to režisér odmítl)

Moderní badatelé a filozofičtí puristé tento příběh ostře odsuzují a filmový tvůrce se zjevně přiklonil k jejich názoru. Zastánci čisté Védanty považují legendu za urážlivou hned z několika důvodů:

- ◇ Porušení pravidel: Téma debaty (podstata rituálů vs. poznání) bylo jasně dáno předem. Uhnout k erotice by bylo z hlediska tehdejších

striktních pravidel akademické diskuse nemyslitelné.

- ◇ Urážka ženské moudrosti: Ubhajaháratí byla geniální učenkyně. Dělat z ní malichernou a mstivou ženu, která po prohře manžela zkouší mnicha nachytat na "podpásovou" otázku, naprosto devaluje její charakter i její duchovní úroveň.
- ◇ Nepochopení *Advaity*: Šankarovým posláním byla nejvyšší filozofie, nikoliv sbírání světských zážitků pro vyhrávání sázek.

Iyerovo mistrovské řešení

Režisér G. V. Iyer se ukázal jako génius, když tuto kontroverzní a degradující odbočku zcela vynechal. Místo toho nechal Šankaru zvítězit poukazem na samotné limity jazyka: „Ve Skutečnosti, která je

poznatelná jen přímou zkušeností, jaký
smysl má debata?“ Tím zachoval absolutní
důstojnost obou postav a udržel film v
nepřerušené, krystalicky čisté duchovní
rovině.

13. Další putování

13.1 Tři zpěvy

13.1.1 *Mundaka Upanishad* 3.2.8 (1:46:10)

यथा नद्यः स्यन्दमानाः समुद्रेऽ

स्तं गच्छन्ति नामरूपे विहाय ।

तथा विद्वान् नामरूपाद्विमुक्तः

परात्परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥ ८ ॥

yathā nadyaḥ syandamānāḥ

samudre'

staṃ gacchanti nāmarūpe

vihāya .
tathā vidvān
nāmarūpādvimuktaḥ
parātparam puruṣamupaiti
divyam .. 8..

„Tak jako tekoucí řeky
opouštějí svá jména a tvary a
mizí (slévají se) v oceánu,
tak i moudrý (vidvān),
osvobozen od jména a tvaru
(nāma-rūpa),
dosahuje Nejvyššího, Božského
Bytí (Puruši),
jež je vyšší než to nejvyšší.“

- <https://vivekavani.com/muu3c2v8/>

13.1.2 Nirvāṇa Ṣaṭkam (Šestice veršů o osvobození) – sloka 4 (1:47:02)

Na puṇyaṃ na pāpaṃ na
saukhyam na duḥkham

*Na mantró na tīrtham na vedā
na yajñāḥ
Aham bhojanam naiva
bhojyam na bhokta
Cidānandarūpaḥ śivo'ham
śivo'ham*

*Není ve mně dobro ani zlo,
štěstí ani utrpení
Mantra ani poutní místo,
posvátný text ani obřad
Nejsem zážitek, zakoušení ani
ten, kdo zakouší
Jsem ztělesněním Vědomí a
Blaženosti, jsem Šiva, jsem
Šiva*

- <https://shlokam.org/shloka/nirvana-shatakam-Ux8z.htm>
- <https://samhita.cz/zpivani/download/>

nirvana_satkam_podrobny_preklad.pdf

- <https://youtu.be/rUzQJbZtd-c?si=nH22RnTi7aB-iXlg>
- <https://youtu.be/GJtOp1gS9fg?si=M7aOAE9NQqiOA04K> (Pandit Jasraj)

13.1.3 *Prapañcasāra Tantra* – úvodní mantra (1:49:11)

अकचटतपयाद्यैः सप्तभिर्वर्णवर्गै
विरचितमुखबाहापादमध्याख्यह
त्का।

सकलजगदधीशा शाश्वता

विश्वयोनि

वितरतु परिशुद्धिं चेतसः शारदा

वः॥१.१॥

Akacaṭatapayādyaiḥ
saptabhir varṇa-vargai-
-rviracita-mukha-bāhā pāda-
madhyākhyā-hṛtkā.
Sakala-jagad-adhīśā śāśvatā
viśva-yoni-
-rvitaratu pariśuddhiḥ
cetasah śāradā vaḥ.

*Kéž vám bohyně Šāradā
(Sarasvatī) udělí absolutní
čistotu mysli.*

*Ona, jež je věčnou vládkyní
celého vesmíru a jeho
samotným zdrojem (lůnem),
a jejíž tvář, paže, nohy, střed
těla i srdce jsou tvořeny
sedmi skupinami hlásek,
počínaje A, Ka, Ča, Ťa, Ta, Pa,
Ja.*

Tento verš otevírá bránu do Šankarovy tantrické stránky. Šankara totiž nebyl jen logik, ale i velký mystik a zakladatel uctívání bohyně Matky (systém Šrí Vidjá).

Tělo z abecedy (Mátriká Šakti)

Verš vyjmenovává slabiky A, Ka, Ča, Ťa, Ta, Pa, Ja. To nejsou náhodná písmena, ale názvy sedmi hlavních skupin (*varg*) sanskrtské abecedy (samohlásky, hrdelnice, patrové hlásky atd.).

Tantra učí, že celý vesmír je tvořen zvukem (*Šabda Brahman*). Bohyně Šáradá (Moudrost/Sarasvatí) tu není popsána jako žena z masa a kostí, ale jako bytost, jejíž samotné fyzické tělo je utkáno ze *sanskrtských* slabik. Její tvář, srdce i končetiny jsou zvukové vibrace.

Skrytá poklona pro Ubhajahárati

Proč Šankara zpívá tuto hymnu na bohyni Šáradu zrovna teď, když jdou na cestu?

Je to nádherná, nenápadná pocta. Jak už víme, Maṇḍanova manželka Ubhajaháratí je považována za vtělení samotné bohyně Sarasvatí (Šárady). Šankara tímto zpěvem dává najevo, že ačkoliv on vyhrál debatu, plně respektuje její božskou podstatu. Kráčí vedle něj sama ztělesněná Moudrost.

Od logiky k tantře (Prapañcasāra)

Slovo *Prapañca* znamená „projevený vesmír“ a *Sāra* je „esence“. Zatímco v debatě s Maṇḍanou Šankara svět (*Prapañca*) odmítal jako iluzi, zde v tomto *tantrickém* textu uctívá Bohyni, která je „lůnem tohoto vesmíru“ (*viśva-yoni*). Ukazuje to, že pro probuzenou mysl už svět není pastí (klecí jako pro papouška), ale nádhernou hrou božské energie.

Tato scéna je přechodovým mostem. Šankara odchází z města intelektuálů a stává se univerzálním učitelem. Zpívá o

čistotě mysli (*pariśuddhiṁ cetasaḥ*), protože ta je teď potřeba k tomu, aby jeho žáci zvládli dlouhou cestu, která je čeká.

A navíc to předznamenává jeden slavný bod jeho životopisu. Podle legendy s ním Ubhajabháratí (jako bohyně Šáradá) putovala na jih s podmínkou, že se Šankara nesmí ohlédnout. Když uslyšel, že její nákotníky ztichly, ohlédl se – a ona se na tom místě zastavila. A přesně tam Šankara založil svůj nejslavnější klášter, *Śṛīngeri Śāradā Pīṭham* (Sídlo bohyně Šárady ve Šringéri), který funguje dodnes.

- https://www.sankara.iitk.ac.in/comprehensive-texts?language=ro&field_text2_tid=104

13.2 Muṇḍaka Upaniṣad 3.2.6

(1:49:57)

वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः

संन्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः ।

ते ब्रह्मलोकेषु परान्तकाले

परामृताः परिमुच्यन्ति सर्वे ॥

vedāntavijñānasuniścītārthāḥ

saṁnyāsayogād yatayaḥ

śuddhasattvāḥ .

te brahmalokeṣu parāntakāle

parāmṛtāḥ parimucyanti

sarve .. 6..

Ti mudrci, kteří jasně poznali

nejvyšší smysl skrze moudrost

Védanty a jejichž bytí je

dokonale očištěno jógou

odříkání (sannyásou),

ti všichni jsou v čase

*konečného odchodu (smrti) v
říši Brahmanu absolutně
osvobození a dosahují nejvyšší
nesmrtelnosti.*

- 27. Mundaka Upanishad | Mantras
3.2.5 - 6 | Swami Sarvapriyananda
- <https://vivekavani.com/muu3c2v6/>

13.3 Sringeri u řeky Tunga (1:51:32)

Map point [12] ---> 1:51:32 Sringeri at
river Tunga

Tohle místo (Sringeri u řeky Tunga) je slavné. Právě tady podle legendy Šankara uviděl něco nevídaného: žábu, která v parném slunci roztáhla svůj deštníkovitý stín nad těhotnou kobrou, aby ji ochránila –

ačkoliv jsou to přirození nepřátelé. Šankara pochopil, že tato půda vyzařuje absolutní mír a nenásilí, a právě zde založil svůj první velký klášter (*Śāradā Pīṭham*), kde ustanovil Ubhayu Bhāratī (bohyni Sarasvatí) jako hlavní ochránkyni moudrosti.

Celá Šankarova skupinka odpočívá a medituje u řeky Tungy a jejích vodopádů. Surešvarācārya pozoruje cizí skupinku mužů u ohně, kteří obětují jídlo ohni a asi vzpomíná na své rituální období před příchodem Šankary a je mu jich líto. Zvedne se, otočí se k nim zády, jde k Šankarovi, který sedí na kameni a edituje texty. Suréšvarovi tečou slzy.

To, co tu slyšíme, je absolutní zlom v duši Suréšvary (dříve Maṇḍany Mišry). Jako bývalý mistr rituálů (*Karma Mímámsy*) dříve hájil obětování. Teď, po setkání se Šankarou, se dívá na lidi, kteří sice už

neobětují živá zvířata, ale dělají je z těsta (*piṣṭa-paśu*), a dochází mu ta obrovská marnost – úmysl zabítet a touha po odměně z rituálu tam stále je. Bolí ho to až k slzám.

A Šankara přesně na tento moment čekal. Tím, že Surešvara prohlédl iluzi rituálů, se stal tím nepovolanejším, aby napsal slavný komentář k Šankarovu dílu.

13.4 Spor učedníků: Kdo napíše *várṭtiku*? (1:54:56)

Šankara si uvědomuje genialitu svého nového žáka Surešvary (bývalého Maṇḍany Miśry). Rozhodne se ho pověřit prestižním úkolem: sepsat *várṭtiku* (podrobný veršovaný komentář) k jeho stěžejnímu dílu, *Brahma sūtra Bhášja*. Toto rozhodnutí však vyvolá bouři nevole mezi staršími žáky, zejména u Padmapády (Sanandany), který byl se Šankarou od začátku.

Vzpouřa v řadách (Argumentace rituálem)

Ostatní mniši protestují. Jejich argument je logický, ale podbarvený žárlivostí:

- ◇ Surešvara byl ještě „včera“ zapřisáhlým zastáncem rituálů (*Karma Kánda*).
- ◇ Obávají se, že ve svém komentáři překrutí Šankarovo učení o čistém vědomí a propašuje tam zpět nutnost rituálů.
- ◇ Tvrdí, že takto důležitý úkol by měl dostat někdo, kdo je v sannyáse (odříkání) pevný od mládí – tedy Padmapáda.

Šankarovo řešení: Kompromis a důkaz

Šankara vidí do srdcí svých žáků. Ví, že Surešvara je ve svém poznání pevný, ale nechce rozvrátit harmonii ve společenství (*sangha*). Učiní tedy moudré rozhodnutí:

- ◇ Padmapádovi dovolí napsat komentář k *Brahma sútrám* (ten se později stal slavným dílem Paňčapádika).
- ◇ Sureśvarovi zadá jiný, neméně těžký úkol: ať napíše nezávislé dílo, ve kterém dokáže, že rituály (*karma*) nemohou vést k osvobození.

Výsledek: Naiškarmja Siddhi

Sureśvara přijímá rozhodnutí s pokorou. Místo aby se urazil, sepíše *Naiškarmja Siddhi* (Realizace bezčinnosti/ne-konání). V tomto díle brilantně a definitivně vyvrací názor, že ke svobodě je potřeba kombinace poznání a rituálů (*džňána-karma-samuččaja*). Dokazuje, že jakmile svítí slunce (Poznání), nepotřebujete svítilnu (Rituál).

Skutečná velikost Sureśvary se neukázala v tom, jak porazil ostatní v debatě, ale v tom,

jak přijal vůli Gurua a ustoupil, aby zachoval
mír.

I na duchovní cestě číhá ego (*ahankára*),
které touží po uznání a autorství. Šankara
tímto manévrem otestoval a pročistil ega
obou svých předních žáků.

13.5 *Annapurna Stotram* ([2:01:44](#))

13.5.1 Sloka 1

*nityānandakarī
varābhayakarī
saundaryaratnākārī
nirdhūtākhilaghorapāvanakar
ī pratyakṣamāheśvarī .
prāleyācalavaṃśapāvanakarī
kāśīpurādhīśvarī
bhikṣāṃ dehi
kṛpāvalambanakarī
mātā'nnapūrṇeśvarī .. 1..*

„Ó Ty, jež uděluješ věčnou
blaženost, jež dáváš dary a
odháníš strach, Ty, jež jsi
oceánem veškeré krásy,
Ty, která smýváš všechny
hrůzy a hříchy a očišťuješ nás,
zjevená Nejvyšší Bohyně.
Ty, která jsi posvětila rod
sněžných hor (Himálaje), ó
Vládkyně města Káší,
Matko Annapúrno, jež jsi
milosrdnou oporou, prosím,
uděl mi almužnu.“

13.5.2 Sloka 5

ḍṛśyāḍṛśya vibhūtivāhanakarī
brahmāṇḍabhāṇḍodarī
līlānāṭakasūtrabhedanakarī
vijñānadīpāṅkurī .
śrīviśveśamaṇḥ

prasādanakarī
kāśīpurādhiśvarī
bhikṣāṃ dehi
kṛpāvalambanakarī
mātā'nnapūrṇeśvarī .. 5..

„Ty, jež jsi nositelkou všech
viditelných i neviditelných sil
(bohatství) a jež ve svém lůně
chováš celý vesmír jako v
nádobě.

Ty, jež odhaluješ (a přetínáš)
vlákna tohoto vesmírného
divadelního představení (Líly)
a zažeháváš plamen nejvyššího
poznání.

Ty, jež přinášíš mír a potěšení
mysli samotného Pána
vesmíru (Šivy), ó Vládkyně
města Káśí,
Matko Annapúrno, jež jsi

*milosrdnou oporou, prosím,
uděl mi almužnu.“*

13.5.3 Sloka 3

*yogānandakarī ripukṣayakarī
dharmārthaniṣṭhākārī
candrārkānalabhāsamānalaha
rī trailokyarakṣākārī .
sarvaiśvaryasamastavāñchita
karī kāsīpurādhiśvarī
bhikṣāṃ dehi
kṛpāvalambanakarī
mātā'nnapūrṇeśvarī .. 3..*

*„Ty, jež uděluješ blaženost
jógy, jež ničíš (naše vnitřní)
nepřátele a upevňuješ nás v
Dharmě (spravedlnosti) a jejím
smyslu.*

*Ty, z níž tryskají vlny záře
podobné Měsíci, Slunci a Ohni,*

jež jsi neochvějnou
ochranitelkou všech tří světů.
Ty, jež uděluješ veškerá
bohatství (ducha) a plníš
všechna přání, ó Vládkyně
města Káší,
Matko Annapúrno, jež jsi
milosrdnou oporou, prosím,
uděl mi almužnu.“

13.5.4 Sloka 8

devī sarvavicitraratnaracitā
dākṣāyaṇī sundarī
vāme svādupayodharā
priyakarī saubhāgya
māheśvarī .
bhaktābhīṣṭakarī
sadāśubhakarī
kāśīpurādhiśvarī
bhikṣāṃ dehi

*kṛpāvalambanakarī
mātā'nnapūrṇeśvarī .. 8..*

*„Ó Bohyně, ozdobená
rozmanitými drahokamy,
nádherná dcero Dakši
(Dákšájani).*

*Ty, jež na své levé hrudi chováš
sladké mléko (pro výživu
světa), láskyplná a přinášející
štěstí, Nejvyšší Bohyně.*

*Ty, jež plníš touhy oddaných a
vždy konáš dobro, ó Vládkyně
města Káší,*

*Matko Annapúrno, jež jsi
milosrdnou oporou, prosím,
uděl mi almužnu.“*

13.5.5 Sloka 6

*urvī sarvajaneśvarī bhagavatī
mātā'nnapūrṇeśvarī*

veṇīnīlasamānakuntaladhari
nityānnadāneśvari .
sarvānandakari
sadāśubhakari
kāśīpurādhiśvari
bhikṣāṃ dehi
kṛpāvalambanakari
mātā'nnapūrṇeśvari .. 6..

*„Ty, jež jsi samotnou Zemí
(Urví), Vládkyní všech bytostí,
vznešenou Bohyní, Matkou
Annapúrnu.*

*Ty, jejíž tmavé vlasy padají v
dlouhých copáncích, věčná
dárkyně potravy (Anny).*

*Ty, jež přinášíš všem radost a
vždy konáš dobro, ó Vládkyně
města Káší,*

Matko Annapúrno, jež jsi

*milosrdnou oporou, prosím,
uděľ mi almužnu.“*

- <https://shlokam.org/annapurnastotram/>
- https://youtu.be/zjGTytTGYpg?si=g_M1Mk6xKive73FG (Anuradha Paudwal / Ajit Kadkade)
- <https://youtu.be/L7Jf8DntqSw?si=KrsLyhUmK7xNYOs4> (Peaceful & Powerful Divine Chant | Navi Gill)

13.6 Předzvěst založení čtyř klášterů (*Math*) (2:06:12)

Šaňkara si uvědomoval, že k udržení učení nestačí jen knihy, ale je potřeba instituce. Vyslal své čtyři hlavní žáky do čtyř světových stran Indie, čímž symbolicky (i fakticky) sjednotil indický subkontinent

duchovně, dávno předtím, než byl sjednocen politicky.

- ◇ Východ (Puri): Padmapáda
- ◇ Jih (Sringeri): Suréšvara
- ◇ Západ (Dwarka): Hastámalaka
- ◇ Sever (Badrinath/Joshimath): Tótaka

13.7 Ubhajabháratí jako bohyně moudrosti (2:06:59)

Žena Mandany Mišry, Ubhaja Bháratí, je v tradici považována za vtělení (avatára) bohyně Sarasvatí (bohyně moudrosti a umění).

Když Śaṅkara říká: "Jsi Šáradá ve Sringeri, Kámákší v Kánčí...", potvrzuje její božskou podstatu. Říká jí, že ona bude sídlit v chrámech, které on zakládá. Dodnes je ve Sringeri uctívána jako Šáradá Ambá.

14. Smrt matky

14.1 Moudrost upozorní Šankaru, že ho matka volá ([2:07:20](#))

Telepatické pouto a flashback

Krátký stříh na mladou matku je brilantní. Neukazuje nám matku jako starou, umírající ženu, ale pravděpodobně tak, jak si ji Šankara pamatuje z doby, kdy ji opustil, nebo jak ji vnímá na úrovni duše (kde čas nehraje roli). V *Advaita Védántě* je vše propojeno jedním Vědomím. Matčina intenzivní vzpomínka na syna v jejích posledních chvílích funguje jako reálné zavolání, které Šankara a Moudrost okamžitě zachytí.

Splnění starého slibu

Když se stal Šankara *sannyásinem*, rituálně zemřel pro svou rodinu. Mniši mají přísný zákaz účastnit se pohřbů nebo se vracet k

rodinným vazbám. Šankara ale při svém odchodu z domova matce slíbil, že v hodině její smrti bude u ní. To, že se zvedne a jde za Moudrostí, ukazuje, že jeho realizace Pravdy z něj neudělala chladný kámen. Láska a dodržení daného slova (*Dharma*) u něj překonávají i ty nejpřísnější mnišské předpisy.

14.2 Setkání na zápraží jako srovnání účtů:

Když Šankara vedený Moudrostí dorazí domů, vizuál Smrti sedící v čele postele je nesmírně silný. Ale moment, kdy Smrt vyjde na zápraží a přivítají se, ukazuje, že už nejsou protivníci. Šankara Smrt nevyhání ani se s ní nehádá. Jeho otázka na matčin stav a suchá, věcná odpověď Smrti („Už jí nezbyvá moc času“) demonstrují absolutní přijetí reality. Šankara ví, že

fyzické tělo matky podléhá přírodním zákonům, a plně to respektuje.

14.2.1 *Vedasara Shiva Stotram* (5. sloka)

(2:09:41)

परात्मानमेकं जगद्धीजमाद्यं
निरीहं निराकारमोंकारवेद्यम् ।
यतो जायते पाल्यते येन विश्वं
तमीशं भजे लीयते यत्र विश्वम् ॥

५ ॥

*parātmānamekaṃ
jagadbījamādyam
nirīhaṃ nirākāram
oṃkāravedyam .
yato jāyate pālyate yena
viśvam
tamīśam bhaje liyate yatra
viśvam .. 5 ..*

„Uctívám Jedinou Nejvyšší
Duši (Paramátman),
prapůvodní semeno celého
vesmíru,
jež je bez tužeb a bez tvaru, a
jež lze poznat skrze slabiku
ÓM.

Uctívám toho Pána, z něhož se
vesmír rodí a jímž je udržován,
a v němž se nakonec celý
vesmír opět rozplývá.“

परात्मानम् (**parātmānam**) –
nejvyšší duše (*para*:
nejvyšší | *ātmānam*: duše);
एकं (**ekam**) – jeden; जगद्बीजम्
(**jagad-bījam**) – semeno
vesmíru (*jagat*: vesmír |
bījam: semeno); आद्यं
(**ādyam**) – pravěký; निर्हीहं
(**nirīham**) – bez touhy;

निराकारम् (*nirākāram*) –
beztvarý; ओंकारवेद्यम्
(*omkāravedyam*) – známý
Omkarou (*omkāra*: Omkara |
vedyam: známý); यतः (*yataḥ*)
– od koho; जायते (*jāyate*) – je
zrozen; पाल्यते (*pālyate*) – je
udržován; येन (*yena*) – kým;
विश्वं (*viśvam*) – vesmír; तम्
(*tam*) – ten; ईशं (*īśam*) –
pán; भजे (*bhaje*) – uctívát;
लीयते (*līyate*) – spojuje se; यत्र
(*yatra*) – kde; विश्वम् (*viśvam*)
– vesmír.

Jedná se o 5. sloku ze slavného Šankarova hymnu, který se jmenuje *Vedasara Shiva Stotram* (nebo také *Vedasara Shiva Stava*), což v překladu znamená „Esence Véd ve chvále Šivy“.

- <https://shlokam.org/shloka/vedasara-shiva-stava-88am.htm> (text)
- https://youtu.be/ODI6f6OxPy0?si=u78CjL_ZByCfAm7 (zpěv)

14.3 Porušení tradice

Dramatický konflikt

Jako sannjásin (mnich) se Śaṅkara při zasvěcení rituálně "vzdal ohně". To znamená, že nesmí rozdělávat oheň, vařit, ani provádět védské rituály, včetně pohřebních (kremace).

Reakce společnosti

Ortodoxní příbuzní v Káladí mu odmítli pomoci s pohřbem matky Āryāmbā a dát mu oheň na hranici, protože to považovali za hřích proti pravidlům kasty a mnišství.

Zázrak/Legenda

Legenda praví, že Śaṅkara, opuštěn všemi, vynesl tělo matky na zahradu domu (což je také proti zvyklostem, pálí se na břehu řeky) a zapálil pohřební hranici z kmenů banánovníku vlastní jógovou silou (nebo třením), aby splnil slib, který matce dal – že bude u ní v její poslední chvíli.

14.4 Vairāgya Diṇḍima (Jāgrata Jāgrata) (2:12:13)

Vairāgya Diṇḍima (v překladu „Buben odříkání“) je text někdy připisovaný Šankarovi.

Vairāgya: Stav odpoutanosti, nezaujatosti nebo odříkání od světských potěšení a tužeb.

Diṇḍima: Typ malého bubnu, který se v Indii tradičně používal k vyhlašování důležitých zpráv nebo varování.

Dílo se skládá z několika veršů (uváděno sedm nebo deset), které končí refrénem „tasmāt jāgrata jāgrata“ (Proto se probud'! Probud' se!). Ve filmu zazní verš 4.

- ◇ **Vnitřní nepřítelé:** Chtíč (*kāma*), hněv (*krodha*) a chamtivost (*lobha*) jsou popsáni jako zloději ukrytí v těle, kteří kradou „drahokam moudrosti“.
- ◇ **Pomíjivost života:** Člověk je spoután touhami a činy, zatímco jeho život nepozorovaně ubývá. Bohatství je přirovnáváno ke snu a mládí ke květině, která rychle uvadá.
- ◇ **Relativita vztahů:** Text zdůrazňuje, že v konečném důsledku nikdo nemá matku, otce ani příbuzné, protože tyto vazby jsou dočasné a neprovázejí duši po smrti.

- ◇ **Utrpení světa:** Život v koloběhu samsáry je popsán jako oceán plný bolesti a starostí, z něhož je jedinou cestou ven duchovní bdělost.

1. Verš: O nevědomosti a plynutí času

Lidé jsou svázáni nadějemi a starostmi, ale nevidí, že jim dochází čas.

आशाया बध्यते जन्तुः कर्मणा

बहुचिन्तया ।

आयुः क्षीणं न जानाति तस्मात्

जाग्रत जाग्रत ॥ १ ॥

āśayā badhyate jantuḥ

karmanā bahu-cintayā |

āyuhḥ kṣīṇaṃ na jānāti tasmāt

jāgrata jāgrata || 1 ||

Živá bytost je svázána nadějí

(touhou), karmou a mnoha

starostmi.

Neví však, že její život se chýlí
ke konci. Proto se probud'te!
Probud'te se!

2. Verš: O vnitřních zlodějích

Varování před neřestmi, které nás okrádají
o moudrost.

कामश्च क्रोधश्च लोभश्च देहे

तिष्ठन्ति तस्कराः ।

ज्ञानरत्नापहाराय तस्मात् जाग्रत

जाग्रत ॥ २ ॥

kāmaśca krodhaśca lobhaśca

dehe tiṣṭhanti taskarāḥ |

jñāna-ratnāpahārāya tasmāt

jāgrata jāgrata || 2 ||

Chtíč, hněv a chamtivost – tito
zloději přebývají v těle,

aby ukradli drahokam poznání
(džňána). Proto se probud'te!
Probud'te se!

3. Verš: O pomíjivosti mládí a bohatství

Srovnání života s bleskem a snem.

सम्पदः स्वप्नसङ्काशाः यौवनं

कुसुमोपमम् ।

विद्युच्चञ्चलम् आयुष्यं तस्मात्

जाग्रत जाग्रत ॥ ३ ॥

sampadaḥ svapna-saṅkāśāḥ

yauvanam kusumopamam |

vidyuc-cañcalam āyuṣyam

tasmāt jāgrata jāgrata || 3 ||

Bohatství je podobné snům,
mládí je křehké jako květina.
Život je nestálý jako záblesk

blesku. Proto se probud'te!

Probud'te se!

4. Verš: O iluzi vztahů (Klíčový pro scénu smrti)

Tento verš zní v kontextu smrti matky nejtvrději, ale z pohledu Advaita Védanty je to čistá pravda – duše nemá příbuzné.

माता नास्ति पिता नास्ति नास्ति

बन्धुः सहोदरः ।

अर्थो नास्ति गृहं नास्ति तस्मात्

जाग्रत जाग्रत ॥ ४ ॥

mātā nāsti pitā nāsti nāsti

bandhuḥ sahodaraḥ |

artho nāsti grhaṃ nāsti

tasmāt jāgrata jāgrata || 4 ||

*Není matka, není otec, není
příbuzný ani bratr.*

*Není majetek, není domov (nic z toho není věčné/skutečné).
Proto se probud'te! Probud'te se!*

5. Verš: O utrpení samsáry

Závěrečné shrnutí strastí koloběhu zrození.

जन्म दुःखं जरा दुःखं जाया दुःखं

पुनः पुनः ।

संसारसागरं दुःखं तस्मात् जाग्रत

जाग्रत ॥ ५ ॥

janma duḥkhaṃ jarā

duḥkhaṃ jāyā duḥkhaṃ

punaḥ punaḥ |

saṃsāra-sāgaraṃ duḥkhaṃ

tasmāt jāgrata jāgrata || 5 ||

Zrození je utrpení, stáří je

utrpení, manželka (rodinný

život) je utrpení, znovu a znovu.

Celý oceán samsáry je utrpení.

Proto se probud'te! Probud'te se!

- <https://kanfusion1.rssing.com/chan-50942016/article784.html>

15. Z jihu na sever

Map point [13] ---> 2:14:11
Kanjakumari

15.1 Saundarya Lahari (4. sloka) (2:14:11)

त्वदन्यः पाणिभ्यामभयवरदो

दैवतगणः

त्वमेका नैवासि

प्रकटितवराभीत्यभिनया ।

भयात् त्रातुं दातुं फलमपि च

वाञ्छासमधिकं

शरण्ये लोकानां तव हि चरणावेव

निपुणौ ॥ ४ ॥

tvad-anyaḥ pāṇibhyām

abhaya-varado daivata-gaṇaḥ

tvam ekā naivāsi prakṛita-

varābhīty-abhinayā |

bhayāt trātumḥ dātumḥ phalam

api ca vāñchā-samadhikaḥ

śaraṇye lokānām tava hi

caraṇāv eva nipuṇau || 4 ||

Všichni ostatní bohové

rozdávají dary a odhánějí

strach pohyby svých rukou

(prostřednictvím mudr).

*Jen Ty jediná, ó Vesmírná
Matko, tato gesta rukama
neukazuješ.*

*Neboť k záchraně před
strachem a k udělení plodů, jež
dalece přesahují všechna
přání,
ó Útočiště všech světů, plně
postačují samotné Tvé nohy.*

- <https://shlokam.org/texts/saundarya-4/>

15.2 Mahānārāyaṇa Upanishad.

12.14-16 (2:14:56) ***

न कर्मणा न प्रजया धनेन

त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः ।

परेण नाकं निहितं गुहायां
विभ्राजते यद्यतयो विशन्ति ॥

*na karmanā na prajayā
dhanena tyāgenaike
amṛtatvamānaśuḥ |
pareṇa nākaṃ nihitaṃ
guhāyāṃ vibhrājate
yadyatayo viśanti ||14 ||*

*Ne skrze činy (rituály), ne
skrze potomstvo, ani skrze
bohatství,*

*nýbrž pouze odříkáním
(puštěním se všeho) dosáhli
někteří nesmrtelnosti.*

*To, co leží i za hranicemi nebes
a je ukryto v jeskyni srdce,
tam jasně září to, do čeho
vstupují realizovaní mudrci.*

न (na) – ne; कर्मणा (karmaṇā)
– prací; न (na) – ne; प्रजया
(prajayā) – potomstvem;
धनेन (dhanena) –
bohatstvím; त्यागेन (tyāgena)
– odříkáním; एके (eke) –
sám; अमृतत्वम् (amṛtatvam) –
nesmrtelnost; आनशुः
(ānaśuḥ) – dosažená; परेण
(pareṇa) – vyšší než; नाकम्
(nākam) – nebe; निहितम्
(nihitam) – sedící; गुहायाम्
(guhāyām) – v jeskyni;
विभ्राजते (vibhrājate) – září; तत्
(tat) – to; यतयः (yatayaḥ) –
hledající; विशन्ति (viśanti) –
dosáhnout;

वेदान्तविज्ञानविनिश्चितार्थाः

संन्यासयोगाद्यतयः

शुद्धसत्त्वाः ।

ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले

परामृताः परिमुच्यन्ति सर्वे ॥

१५ ॥

vedāntavijñānaviniścitārthāḥ

saṁnyāsayogādyatayaḥ

śuddhasattvāḥ ।

te brahmaloke tu parāntakāle

parāmṛtāḥ parimucyanti

sarve ॥15 ॥

Ti mudrci, kteří jasně poznali

nejvyšší smysl skrze moudrost

Védanty a jejichž bytí je

dokonale očištěno jógou

odříkání (sannyásou),

ti všichni jsou v čase

konečného odchodu (smrti) v

říši Brahmanu absolutně

*osvobození a dosahují nejvyšší
nesmrtelnosti.*

Tento verš 15 se také vyskytuje *Mundaka Upaniṣadě* (3.2.6):

- <https://vivekavani.com/muu3c2v6/>
(Mundaka Upanishad 3.2.6 – text + komentář Swámí Sarvapriyánandy)
- <https://cdn.vivekavani.com/wp-content/uploads/2021/06/Mundaka-Upanishad-3.2.6.m4a>
(audio - komentář Swámí Sarvapriyanandy)

दहं विपापं वरवेश्मभूत यत्
पुण्डरीकं पुरमध्यसंस्थम्।
तत्रापि दहे गगनं विशोकं
तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम् ॥

१६ ॥

dahraṁ vipāpaṁ
varaveśmabhūta yat
puṇḍarīkaṁ
puramadhyasaṁstham |
tatrāpi dahre gaganam
viśokaṁ tasmin
yadantastadupāsitavyam ||
16 ||

*Uprostřed tohoto města
(fyzického těla) je malý, čistý
(bezhříšný) a vznešený
příbytek – lotos srdce.*

*V tomto malém prostoru se
nachází nekonečný, zářivý
prostor (éter) prostý veškerého
smutku. To, co se skrývá
uvnitř něj, přesně na to je
třeba meditovat.*

- <https://shlokam.org/shloka/nakarmana-na-prajaya-62sk.htm> (text)

- <https://srivaishnavism.redzambala.com/upanishad/maha-narayana-upanishad-with-commentaries-12.html> (text)
- <https://vivekavani.com/maha-narayana-upanishad/> (text)
- <https://youtu.be/v3lqvw32h6Y?si=RgohjcdI8OTZwLDo> (zpěv)

15.3 Zasvěcení nového žáka

(2:15:51) ***

Scéna: Šankara u řeky předává oranžové roucho novému žákovi. Přitom na pozadí zní verš z *Rigvédy*, recitovaný jedním z nejnáročnějších a nejúchvatnějších způsobů *védské* recitace zvaným *Ghanapátha*.

Co je to Ghanapāṭha (Ghanapátha)?

Védské texty se uchovávaly ústně tisíce let bez jediné chyby díky tzv. *Vikṛti* (modifikacím) recitace. *Ghanapátha* je nejsložitější z nich. Slova se v ní neříkají popořadě (1-2-3), ale v propletených vzorcích (1-2, 2-1, 1-2-3, 3-2-1, 1-2-3...).

Tento styl recitace (*Ghanapátha*) je v jižní Indii nesmírně ceněn.

Proč ve filmu? Zní to velmi perkusivně, rytmicky a mocně. Je to „zvukové brnění“ textu. V okamžiku, kdy Šankara přijímá žáka, tento styl recitace symbolizuje neporušenost a věčnost vědění, které se právě předává dál.

15.3.1 Rigvéda 10.97.22 (Oṣadhi Sūktam)

ओषधयः सं वदन्ते सोमेन सह

राज्ञा ।

यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तस्मै

पारयामसि ॥

oṣadhayaḥ saṃ vadante

somena saha rājñā ।

yasmai kṛṇoti

brāhmaṇastasmai pārayāmasi

॥

*Byliny spolu hovoří, společně s
králem Sómou:*

,Toho, pro koho bráhman

vykoná (tento rituál/obřad),

toho my zachráníme

(převédeme přes strasti).‘

Tento verš pochází z „Hymnu na byliny“. Ačkoliv mluví o rostlinách, v duchovním smyslu má hluboký význam pro iniciaci. Král Sóma zde představuje vládce rostlinné říše, ale také nektar nesmrtelnosti a poznání.

Léčivá síla poznání

„V momentě, kdy Šankara obléká nového *brahmačarina* do oranžového roucha, slyšíme mistrovskou recitaci stylu *Ghanapátha*. Tento styl byl vyvinut k tomu, aby zabránil jakékoliv změně ve *védském* textu – je to symbol absolutní věrnosti tradici (*Parampara*).

Výběr verše z *Ošadhi Súktam* (Hymnu na byliny) není náhodný. V tradici je nevědomost (*avidjá*) považována za nemoc a *Guru* za lékaře. Text říká, že ten, pro koho je rituál vykonán, bude ‚zachráněn‘ nebo ‚převeden na druhý břeh‘. Šankara zde

nepředává jen kus látky, ale lék na koloběh znovuzrození. Vizuální paralela se scénou, kdy byl Šankara sám přijímán svým *Guruem*, podtrhuje nekonečný řetězec předávání moudrosti.“

15.3.2 *San̄kṣepaśārīrakam 3.295 (2:16:05)*

Žák následuje Šankarova kroky do chrámu a zní zpěv:

स्वाध्यायधर्मपठितं निजवेदशाखा-

वेदान्तभूमिगतमादरपालितं च ।

संन्यासिना परदृशा गुरुणोपदिष्टं

साक्षान्महावचनमेव विमुक्तिहेतुः

॥

svādhyāyadharmapaṭhitaṃ

nijavedaśākhā-

vedāntabhūmigatamādarapāli

*taṃ ca |
saṃnyāsinā paraḍṛśā
guruṇopadiṣṭaṃ
sākṣānmahāvacaṇameva
vimuktihetuḥ ||*

*To, co bylo studováno jako
náboženská povinnost
(svadhjája) ve vlastní védské
větvi,
co bylo nalezeno v zahradě
Védánty (Upanišadách) a s
úctou opatrováno,
když je to pak předáno
Guruem – sannyásinem, který
realizoval Nejvyšší Pravdu,
stává se tento Velký Výrok
(Mahávákja) přímou příčinou
osvobození.*

Zatímco v předchozí scéně jsme slyšeli
Ghanapáthu (způsob, jak text uchovat),

tento verš ze *San̄kṣepaśārīrakam* (3.295) vysvětluje, jak text oživit skrze učitele.

Autorem tohoto textu je Sarvajnātman, o němž tradice říká, že byl žákem Suréšvary (přímého Šankarova žáka). Film zde tedy cituje dílo Šankarovy vlastní myšlenkové linie.

Mahávákja jako klíč k osvobození

Text zdůrazňuje, že samotné čtení *Véd* nestačí. Můžeš je „opatrovat s úctou“ (*ādarapālitaṃ*) celý život, ale k zážehu osvobození (*vimuktihetuḥ*) dojde až v momentě, kdy ti *Guru* předá tzv. *Mahávákja* (Velký výrok, např. *Tat Tvam Asi* – To jsi ty). Je to jako mít v ruce zápalku; teprve *Guru* je tím, kdo ji škrtně.

Kvalifikace Gurua

Všimni si, jak text popisuje učitele: musí to být *saṃnyāsin* (ten, kdo se zřekl světa) a *paraḍṛś* (ten, kdo má „vizi onoho břehu“,

tedy ten, kdo pravdu nejen zná, ale i žije). Iyer tímto výběrem textu potvrzuje Šankarovu autoritu – on sám je tímto ideálním *Guruem*.

Vizuální symbolika (Chrám a květinový kruh)

Žák v Šankarových stopách: Obraz žáka kráčejícího přesně v Šankarových stopách je silným symbolem *Parampará* (nepřerušené linie). Žák doslova „vstupuje do stop“ svého mistra.

Oběť květů (Pušpándžali)

Ten oranžovo-bílý kruh z květů představuje *Hridaja-Kamala* (Lotos srdce). V chrámu se neuctívá jen vnější božstvo, ale skrze oběť květů do středu kruhu se symbolicky uctívá přítomnost *Átmanu* v srdci. Oranžová barva květů je barvou *sannyásy* (ohně poznání), bílá barvou *Sattvy* (čistoty).

15.4 Příběh o Jānaśrutim a Raikvovi (Čhándógja upanišad – část 4) (2:18:03)

Král Jānaśruti přijde za mudrcem Raikvou (žil pod vozem a trpěl svrabem). Král nabízí Raikvovi svou dceru, aby ho přesvědčil k předání učení. Raikva ve filmu vysvětluje *Samvarga Vidju* – nauku o „Pohlcovači“ (*Práně*).

Část 1: Odmítnutí darů (Bohatství vs. Svrab)

Tady Raikva doslova vyjmenovává, co mu král přinesl (vůz, krávy, zlato) a srovnává to se svým rozbitým vozíkem a svrabem, který si škrábe.

*„Ayaṃ rathaḥ, ime gāvaḥ,
ayaṃ niṣka-rāśiḥ...*

*„Tohle je vůz, tohle jsou krávy,
tohle je hromada zlatých
mincí...“*

*...idaṃ bhagnaṃ śakaṭaṃ,
idaṃ pāma-kaṣaṇam.*

*„...[a tady je] tento rozbitý
vozík a toto škrábání svrabu.“
(Raikva říká: Ty máš zlato, já
mám jen tenhle šrot a kožní
nemoc. Nech si to.)*

Část 2: Vědění se neprodává

*Na kiñcid vyatyasyati. Nahi
dhana-madena vidyā
vikrīyate.*

*„Nic se tím nemění. Vědění se
neprodává pro opojení z
bohatství.“*

Část 3: Tvář dcery jako vstupenka

Zde přichází klíčový moment z Upanišad.
Raikva říká, že ta dcera (její tvář/ústa) je
tím důvodem, proč bude mluvit.

Iyaṃ tu śuddhā... vidyā-āsthā?

*(Zde je zvuk nejasný, ale
pravděpodobně říká, že ona je
čistá nádoba pro poznání.)*

Idaṃ te mukham babhūva.

*„Toto [její tvář] se stalo tvými
ústy [tvým vstupem].“*

*(Originál Upanišady: „Skrze
tato ústa [tuto tvář] jsi mě
přiměl mluvit.“)*

Raikva byl *brahmacārin*. Neměl domov a žil asketickým životem. Dosáhl však poznání sebe sama. Když se na něj Jānaśruti obrátil s žádostí o duchovní poučení, nebyl ochoten mu vyhovět. Nelíbilo se mu, že mu Jānaśruti nabízel bohatství. Proto ho nazval *sūdra*. Když mu však Jānaśruti nabídl svou dceru za ženu, Raikva byl jeho horlivostí ohromen. Poté souhlasil, že ho bude učit.

Část 4: Samvarga Vidja (Tajemství Prány)

Tat tava bhāgyam. Prāṇo vā
saṃvargaḥ.

„To je tvé štěstí. Prána (dech)
je vskutku Pohlcovač
(Samvarga).“ (Samvarga = to,
co pohltí, absorbuje.)

Yataḥ sarvāsāṃ viśva-
śaktīnām avasānaṃ prāṇa-
śaktiḥ.

„Neboť Prána je místem
zániku (spočnutí) všech
vesmírných sil.“

Část 5: Co se děje ve spánku (Mechanika Prány)

Yadā jīvaḥ svapiti, prāṇam eva
apyeti.

„Když živá bytost spí,
rozpouští se do Prány.“
(Sloveso apyeti = vchází do,
splývá s.)

Prāṇe cakṣuḥ, prāṇe śrotraṃ,
prāṇe manaḥ.

„[Do] Prány [vchází] zrak, do
Prány sluch, do Prány mysl.“
(Raikva vysvětluje, že ve
spánku smysly nefungují,
protože je „sežrala“ Prána.)

Prāṇo hy evaitān sarvān
saṃvṛṅkte.

„Neboť Prána, věru, toto
všechno pohlcuje.“

Tohle byla přímá citace Chandogyia
Upanishad 4.3.3.:

*athādhyātmaṃ prāṇo vāva
saṃvargaḥ sa yadā svapiti
prāṇameva vāgapyeti
prāṇaṃ cakṣuḥ prāṇaṃ
śrotraṃ prāṇaṃ manaḥ
prāṇo
hyevaitānsarvānsaṃvṛṅkta
iti || 4.3.3 ||*

Shrnutí: Raikva říká: „Všechno, co vidíš, slyšíš a myslíš, je jen palivo, které se ve spánku a při smrti vrací do jednoho velkého ohně – do *Prány*. *Prána* je ten velký Požírač.“

Celý příběh najdeme zde:

- ◇ Část 4 - Chapter I — The Story of Janasruti and Raikva (4.1.1-4.1.8)
- ◇ Část 4 - Chapter II — Dialogue of Raikva and Janasruti (I) (4.2.1-4.2.5)

- ◇ Část 4 - Chapter III — Dialogue of Raikva and Janasruti (II) (4.3.1-4.3.8)
- <https://vivekavani.com/chu/>

15.5 Setkání s Kápálikou (*tantrikem*) (2:21:13)

Map point [14] ---> 2:21:13 Srisailam

Tento mrazivý příběh se odehrál v místě Šríšailam (Srisailam) v dnešním indickém státě Ándhrapradéš. Místní chrám je jedním z 12 posvátných *Jyotirlingů* (světelných *lingamů* boha Šivy) a Šankara v něm podle tradice složil svůj nádherný hymnus *Šivánanda Laharí*.

Šríšailam leží vysoko v kopcích Nallamala, je obklopeno hlubokými lesy a protéká jím řeka Krišna. Co je ale historicky

nejdůležitější: toto místo bylo ve starověku a středověku obrovským centrem *tantriků* a právě *Kápáliků* (tedy asketů, kteří uctívali boha Šivu v jeho děsivé podobě Bhairavy, potírali se popelem z krematorií a jako misku na jídlo nosili lidskou lebku – kapálu; prováděli krvavé oběti).

Když Šankara pobýval ve Šríšailamu, přistoupil k němu vůdce místních *Kápáliků* jménem Ugra Bhairava. Řekl mu, že k dosažení dokonalosti potřebuje obětovat bohu Šivovi hlavu buď krále, nebo vševědoucího mnicha. A protože Šankara je vševědoucí a nemá na těle žádné lpění, požádal ho o tu jeho.

Šankara, jakožto dokonalý ztělesněný mistr neduality (kterému na fyzickém těle nezáleželo), s úsměvem souhlasil. Domluvili se, že to udělají v noci na tajném místě, aby jim v tom Šankarovi žáci nezabránili. Když

už Šankara seděl v meditaci a Kápálíka zvedal svůj meč, Šankarův nejpokročilejší žák Padmapáda měl vizi, že je jeho mistr v ohrožení.

Padmapáda byl velkým uctívačem boha Narasimhy (Višnu v podobě hrozivého muže-lva). V tu chvíli do něj vstoupila božská síla Narasimhy, Padmapáda obrovským skokem přiletěl na místo a Kápálíku holýma rukama roztrhal, čímž Šankaru zachránil.

**Map point [15] ---> [2:21:13 Bhairava](#)
[Sela](#)**

Kousek od chrámu je v lese zvláštní místo - zapadlá zalesněná rokle Bhairava Sela (Bhairavův potok) s tajuplnou jeskyní. Je klidně možné, že samotný vůdce Kápálíků dostal jméno právě podle tohoto místa. Na

[Google Maps](#) je z tohoto místa několik krátkých videí a docela to připomíná lokaci z filmu.

15.6 *Saundarya Lahari* (Vlna krásy) – verš 27 ([2:23:21](#))

जपो जल्पः शिल्पं सकलमपि

मुद्राविरचना

गतिः

प्रादक्षिण्यक्रमणमशनाद्याहुतिवि

धिः ।

प्रणामस्संवेशस्सुखमखिलमात्मार्प

णदृशा

सपर्यापर्यायस्तव भवतु यन्मे

विलसितम् ॥ २७ ॥

*japo jalpaḥ śilpaṃ sakalam
api mudrā-viracanā
gatiḥ prādakṣiṇya-kramaṇam
āśanādy'āhuti-vidhiḥ .
praṇāmaḥ samveśaḥ sukham
akilam ātmārpaṇa-dṛśā
saparyā-paryāyas tava
bhavatu yan me vilasitam ..27..*

*Ať je každé mé slovo modlitbou
(džapou) k Tobě, ať je každý
pohyb mých rukou posvátným
gestem (mudrou).*

*Ať je každý můj krok
obcházením Tvého chrámu
(pradakšinou) a moje jídlo a
pití ať je obětinou vhozenou do
posvátného ohně.*

*Ať je můj spánek poklonou
Tobě a veškerá má radost ať je
aktem naprostého odevzdání
se.*

*Ó Vesmírná Matko, ať je
cokoliv, co činím, nepřetržitým
uctíváním Tebe.*

Šankara tím říká: „Nechtěla jsi mou hlavu (smrt), ale můj život. Dobrá tedy. Odteď celý můj život, každý nádech a pohyb, patří Tobě.“

- <https://shlokam.org/shloka/soundarya-lahari-auWm.htm>

15.7 Sómnáth a Planoucí *Lingam* (*jvalalingāya namaḥ*) ([2:24:06](#))

Map point [16] ---> [2:24:06 Shree
Somnath Temple](#)

Chrám v [Sómnáthu](#) (v dnešním Gudžarátu) není jen tak ledajaký chrám. Je to vůbec první z dvanácti posvátných *Džjótirlingamů* – "Lingamů utkaných ze světla". Když mniši zpívají poklonu *Jvalalingamu* (Planoucímu *Lingamu*), vzdávají tím hold přímo podstatě Sómnáthu. Bůh zde není uctíván jako socha s lidskou tváří, ale jako sloup nekonečného, planoucího kosmického ohně, který proniká třemi světy.

Poznámka: Přestože děj i titulky hlásí, že se nacházíme v Sómnáthu, pozorný divák zjistí, že vizuál filmu neodpovídá realitě.

Skutečný Sómnáth leží přímo na mořském břehu a dnešní podoba chrámu pochází z roku 1951. Aby režisér zachoval autentickou historickou atmosféru 8. století, chytře využil "kreativní geografii" a scénu natočil u neznámého, opuštěného středověkého chrámu kdesi ve skalnatém vnitrozemí.

15.7.1 *Liṅgārcana mantry (Mahánárājana Upaniṣada – anuvāka 16) ****

निधनपतये नमः।

निधनपतान्तिकाय नमः।

ऊर्ध्वाय नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः।

हिरण्याय मः। हिरण्यलिङ्गाय

नमः।

सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय

नमः ।

दिव्याय नमः । दिव्यलिङ्गाय नमः ।

भवाय नमः । भवलिङ्गाय नमः ।

शर्वाय नमः । शर्वलिङ्गाय नमः ।

शिवाय नमः । शिवलिङ्गाय नमः ।

ज्वलाय नमः । ज्वललिङ्गाय नमः ।

आत्माय नमः । आत्मलिङ्गाय

नमः ।

परमाय नमः । परमलिङ्गाय नमः ।

nidhanapataye namaḥ |

nidhanapatāntikāya

namaḥ |

ūrdhvāya namaḥ |

ūrdhvaliṅgāya namaḥ |

hiraṇyāya namaḥ |

hiraṇyaliṅgāya namaḥ |

suvarṇāya namaḥ |
suvarṇalingāya namaḥ |
divyāya namaḥ |
divyalingāya namaḥ |
bhavāya namaḥ |
bhavalīṅgāya namaḥ |
śarvāya namaḥ | śarvalīṅgāya
namaḥ |
śivāya namaḥ | śivalīṅgāya
namaḥ |
jvalāya namaḥ | jvalalīṅgāya
namaḥ |
ātmāya namaḥ | ātmalīṅgāya
namaḥ |
paramāya namaḥ |
paramalīṅgāya namaḥ |

*Poklona Pánu rozpuštění
(zániku). Poklona tomu, jenž je
zániku nablízku.*

Poklona Vznešenému (tomu, co

*míří vzhůru). Poklona
Vznešenému Lingamu.
Poklona Zlatému. Poklona
Zlatému Lingamu.
Poklona Zářivému. Poklona
Zářivému Lingamu.
Poklona Božskému. Poklona
Božskému Lingamu.
Poklona Zdroji bytí (Bhavovi).
Poklona Lingamu Bytí.
Poklona Ničiteli (Šarvovi).
Poklona Lingamu Ničitele.
Poklona Příznivému (Šivovi).
Poklona Příznivému Lingamu.
Poklona Planoucímu. Poklona
Planoucímu Lingamu.
Poklona Nejvyššímu Já
(Átman). Poklona Lingamu v
nitru duše (Átmalingamu).
Poklona Absolutnímu. Poklona
Absolutnímu Lingamu.“*

Zde je dvacet dva pozdravů připojených k dvaceti dvěma božským jménům, která se vyslovují při posvěcení symbolu *Śivaliṅga* ve veřejném chrámu, při soukromé modlitbě doma nebo na těle oddaného Śivy.

Tyto pozdravy se nacházejí v 16. sekci (*anuvāka*) *Mahánárájana Upaniṣady*.

V rámci širšího členění *védských* textů je jeho přesné umístění následující:

Veda: *Krišna Jadžurvéda* (Černý *Jadžurvéda*)

Áranjaka: *Taittiríja Áranjaka*, konkrétně 10. *prapáthaka* (desátá kapitola), která tvoří samotnou *Mahánárájana Upaniṣadu*.

Sekce: 16. *anuvāka*, verš 1-2.

- <https://srivaishnavism.redzambala.com/upanishad/maha-narayana-upanishad-with-commentaries-14-22.html>

- <https://kanfusion.blogspot.com/2020/03/the-lingaarchana-mantras.html>
- <https://estudantedavedanta.net/Mahanarayana%20Upanishad%20-%20Swami%20Vimalananda%20%5B%20Sanskrit-English%5Dc.pdf>
- <http://www.sanskritweb.net/yajurveda/ta-comb.pdf>

Map point [17] ---> [2:24:44 Marble
Rocks - Narmada](#)

15.8 Prajág a Váránasí Uttarpradéš ([2:25:04](#))

Map point [18] ---> [2:25:04 Akbar
Fort, Prayag](#)

Map point [19] ---> [2:25:30 Váránasí](#)

15.8.1 Taittirīya Upaniṣad 1.9.1 ***

ऋतं च स्वाध्यायप्रवचने च । सत्यं

च स्वाध्यायप्रवचने च । तपश्च

स्वाध्यायप्रवचने च । दमश्च

स्वाध्यायप्रवचने च । शमश्च

स्वाध्यायप्रवचने च । अग्नयश्च
स्वाध्यायप्रवचने च । अग्निहोत्रं च
स्वाध्यायप्रवचने च । अतिथयश्च
स्वाध्यायप्रवचने च । मानुषं च
स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजा च
स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजनश्च
स्वाध्यायप्रवचने च । प्रजातिश्च
स्वाध्यायप्रवचने च । सत्यमिति
सत्यवचा राथीतरः । तप इति
तपोनित्यः पौरुशिष्टिः ।
स्वाध्यायप्रवचने एवेति नाको
मौद्गल्यः । तद्धि तपस्तद्धि तपः ॥

ṛtaṃ ca

svādhyāyappravacane ca ।

satyaṃ ca

svādhyāyappravacane ca |
tapaśca
svādhyāyappravacane ca |
damaśca
svādhyāyappravacane ca |
śamaśca
svādhyāyappravacane ca |
agnayaśca
svādhyāyappravacane ca |
agnihotraṃ ca
svādhyāyappravacane ca |
atithayaśca
svādhyāyappravacane ca |
mānuṣaṃ ca
svādhyāyappravacane ca |
prajā ca
svādhyāyappravacane ca |
prajanaśca
svādhyāyappravacane ca |
prajātiśca
svādhyāyappravacane ca |

satyamiti satyavacā

rāthītarah |

tapa iti taponityah pauruṣiṣṭih

|

svādhyāyappravacane eveti

nāko maudgalyah |

taddhi tapastaddhi tapah ||

Správné jednání (ṛtam) – a s

ním studium a předávání

poznání (svādhyāya-

pravacane).

Pravdomluvnost (satyam) –

a s ní studium a předávání

poznání.

Odříkání (tapas) – a s ním

studium a předávání

poznání.

Vnější ovládání smyslů

(damas) – a s ním studium a

předávání poznání.

Vnitřní klid mysli (śamas) –

*a s ním studium a předávání
poznání.*

*Udržování posvátných ohňů
(agnayas) – a s ním studium
a předávání poznání.*

*Ohňové rituály (agnihotram)
– a s nimi studium a
předávání poznání.*

*Pohostinnost k hostům
(atithayas) i – a s nimi
studium a předávání
poznání.*

*Společenské povinnosti
(mānuṣam) – a s nimi
studium a předávání
poznání.*

*Potomstvo (zajištění rodu) –
a s ním studium a předávání
poznání.*

*Plození (samotný manželský
akt) – a s ním studium a*

předávání poznání.

*Vnoučata (zajištění
pokračování rodu do dalších
generací) – a s tím studium a
předávání poznání.*

*Mudrc Satyavacā z rodu
Rathītara tvrdí, že nejvyšší
ctností je Pravda.*

*Mudrc Taponitya z rodu
Puraśiṣṭa tvrdí, že nejvyšší
ctností je Odříkání.*

*Ale mudrc Nāka z rodu
Mudgala prohlašuje, že
nejvyšší ctností je samotné
studium a předávání poznání
(svādhyāya-pravacane).*

*Neboť právě to je to nejvyšší
odříkání, to je to pravé
odříkání.“*

Tato pasáž z *Taittirīja Upanišady* (1.9.1) je jedním z nejzásadnějších textů o povinnostech člověka, a především o vztahu mezi učitelem a žákem. Je to vlastně jakási „ústava“ pro každého, kdo hledá poznání.

- <https://scriptures.redzambala.com/upanishad/taittiriya-upanishad-english-sanskrit.html#109>

16. Šankarova nemoc - Dévaprajág, Himálaj (2:25:48)

Jsme v místě zvaném Dévaprajág (Devprayag). Je to jedno z nejposvátnějších míst v celém Himálaji a jedná o bod, kde "vzniká" posvátná řeka Ganga.

Slovo *Prajág* znamená "soutok" a *Dévaprajág* znamená "Božský soutok". Přesně v tomto bodě se slévají dvě mohutné horské řeky:

Bhágíratí (Bhagirathi): Dravá, tyrkysově zbarvená řeka, která pramení z ledovce Gomukh. Tradičně je považována za původní, "opravdovou" Gangu, kterou podle legendy snesl král Bhágíratha z nebes na zem.

Alaknandá (Alaknanda): Klidnější, tmavší a bahnitější řeka, která přitéká od posvátného Badrináthu.

Teprve od tohoto bodu, kde se tyto dvě řeky spojí, nese řeka oficiální jméno Ganga. Ve filmu i v realitě je tento soutok vizuálně ohromující, protože jasně vidíš, jak se mísí dvě zcela odlišné barvy vody.

Map point [20] ---> [2:25:48](#)
[Devaprayag - The Origin of Ganga](#)
[River](#)

16.1 Žáci u řeky perou hábity a Šankarův je od krve

Je známo, že Šankara trpěl nemocí fistula (píštěl) Je to abnormální kanálek nebo spojení, které se vytvoří mezi dvěma orgány nebo mezi vnitřním orgánem a kůží. V případě Šankary tradiční texty hovoří o nemoci zvané *bhagandara*, což je anální píštěl. Je to nesmírně bolestivý stav provázený záněty, hnisáním a silným krvácením. Přesně proto Padmapáda nachází jeho oranžový mnišský oděv nasáklý krví.

Podle tradice tuto nemoc Šankara nezískal přirozeně. Během svých cest do oblasti

Kámarúpy (dnešní Ásám, centrum *tantrismu*) porazil v debatě učence jménem Abhinavagupta (nezaměňovat se slavným *kašmírským* filozofem stejného jména). Pokořený Abhinavagupta použil černou magii, aby na Šankaru seslal tuto smrtelnou a ponižující chorobu.

To, že nemoc objeví právě Padmapáda u praní prádla, je naprosto přesná citace ze starých textů! Šankara svou nemoc před žáky tajil, protože tělo pro něj už nebylo důležité, a snášel bolest v tichosti.

Dévaprajág místo očisty. Kontrast mezi čistou vodou a zkrvaveným rouchem Šankary ukazuje žákům (a divákovi) krutou realitu: i tělo osvíceného mistra podléhá přírodním zákonům, nemocem a rozkladu. Padmapáda a Suréšvara, jeho největší žáci, jsou konfrontováni s tím, že jejich učitel není fyzicky nesmrtelný.

16.2 Smrt se stará o Šankaru

Šankara leží v bolestech, ale kdo se o něj stará? Personifikovaná Smrt. Proč se Šankara směje? Protože vidí tu absurditu. Smrt, která běžně lidi děsí a neúprosně je kosí, se o tohoto mudrce bojí a ošetřuje ho (dává mu mléko, symbol výživy a života). Šankara ví, že nad ním Smrt nemá moc, dokud on sám neuzná, že jeho mise na zemi skončila. Smrt tu není jako kat, ale jako oddaná služebnice, která čeká na mistrův povel.

16.3 Šankara se jde vykoupat do Gangy

Závěr této pasáže, kdy se těžce nemocný a krvácející Šankara zvedne a vyjde z jeskyně směrem k žákům, je ukázkou absolutní dominance Vědomí nad hmotou. Ačkoliv jeho tělo umírá, jeho povinnost učitele

(Dharma) ho nutí jít dál. Neleží v jeskyni v sebelítosti, ale jde za svými žáky k řece.

Ten kontrast je naprosto srdcervoucí: na jedné straně stojí vyděšení žáci, kteří v něm vidí svého pozemského otce a bojí se, že z nich budou „sirotci“, a na straně druhé stojí fyzicky zlomený, ale duchovně naprosto nedotčený Šankara, který se obrací k jedinému bezpečnému přístavu – ke klínu Matky.

Zde se nám krásně prolíná Matka příroda (řeka Ganga a Himálaj), Božská Matka (Déví) i vzpomínka na jeho vlastní matku, kterou nedávno pochoval.

16.4 Saundarja Laharí

Saundarja Laharí není pouhou sbírkou posvátných hymnů, ale funguje zároveň jako *tantrická* učebnice. Poskytuje přesné

instrukce k *púdže* (uctívání) a zaměřuje se na Šrí *Jantru*.

Dílo obsahuje 100 různých hymnů a je s ním spojeno 100 různých *janter* – v podstatě na každou sloku připadá jedna. Detailně popisuje příslušnou tantrickou metodu uctívání spojenou s každým konkrétním veršem a přesně líčí duchovní i světské výsledky, které z této praxe plynou.

Existuje k němu mnoho výkladů a komentářů, ale za ty nejužitečnější lze považovat ty, které poskytují překlady slovo od slova, vyobrazení příslušné *jantry*, přesný postup uctívání a popis slibovaných výsledků.

O původu tohoto textu koluje několik fascinujících legend:

Legenda o roztrženém rukopisu:

Jedna z legend vypráví, že Ádi Šankara kdysi navštívil horu Kailáš, aby uctil Šivu a

Párvatí. Tam mu Pán Šiva věnoval jako dar rukopis obsahující 100 veršů, které popisovaly mnoho podob Bohyně. Když se však Šankara vracel z Kailáše zpět, cestou ho zastavil Nandi (Šivův posvátný býk). Vytrhl mu rukopis z ruky, roztrhl ho vpůli, jednu část si nechal a tu druhou vrátil Šankarovi. Zničený Šankara běžel zpět k Šivovi a vylíčil mu, co se stalo. Šiva se jen usmál a přikázal mu, aby si těch 41 veršů, které mu zbyly, ponechal jako úvodní část díla, a zbývajících 59 veršů chválících Bohyni dopsal on sám.

Proto se traduje, že verše 1–41 jsou původním dílem samotného Šivy a vrhají obrovské světlo na starobylé rituály *Tantry*, *Jantry* a různé mocné *mantry* (tato část se často nazývá *Ánanda Laharí* – Vlny blaženosti). Zbývajících verše 42–100 složil

sám Ádi Šankara a zaměřují se především na popis fyzické krásy a zjevu Bohyně.

Legenda o smazané zdi:

Další, velmi intimní legenda říká, že když jednou Ádi Šankara navštívil Kailáš, Šiva zrovna psal verše o kráse bohyně Párvatí přímo na zdi jejich domova. Jakmile si však všiml přítomnosti Šankary, rychle nápisy smazal – nechtěl totiž, aby si nějaký cizinec četl o intimitách a kráse jeho manželky. Šankara však stihl malou část textu zahlédnout a díky své geniální, nadřazené mysli si dokázal zbytek domyslet a zrekonstruovat. A tak složil *Saundarja Laharí* (Vlny krásy Déví).

- <https://youtu.be/aPJ6ke1bJ9s?si=1CESCzL4PLxMYhQV> (všech 100 slok text + zpěv + yantry)
- <https://shlokam.org/shloka/soundarya-lahari-auWm.htm> (text)

- <https://youtu.be/RKEKnVyaDl0?si=PvU1NoRTg4GoioSl> (zpěv – 100 slok - žena)
- https://youtu.be/xJ_CqmL9MY8?si=ZmrE4czSvWS1jo_s (zpěv – 100 slok - muž)

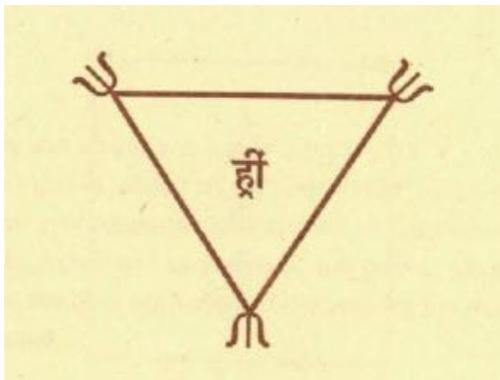
16.4.1

Saundarja

Laharí

(Verš 46)

(2:30:24)

ललाटं लावण्यद्युतिविमलमाभाति

तव यत्

द्वितीयं तन्मन्ये मकुटघटितं

चन्द्रशकलम् ।

विपर्यासन्यासादुभयमपि संभूय च

मिथः

सुधालेपस्यूतिः परिणमति

राकाहिमकरः ॥

*Lalāṭaṃ lāvaṇya-dyuti-
vimalam ābhāti tava yat
Dvitīyaṃ tan manye makūṭa-
ghaṭitaṃ candra-śakalam |
Viparyāsa-nyāsād ubhayam
api saṃbhūya ca mithaḥ
Sudhā-lepa-syūtiḥ pariṇamati
rākā-himakaraḥ ||*

*Ó Matko, Tvé čelo, zářící
čistým jasem své božské krásy,
je podle mě obráceným srpem
měsíce.*

Druhým srpem je půlměsíc,

*který zdobí Tvou korunu.
Kdyby se tyto dva půlměsíce
spojily a srostly k sobě,
slepené sladkým nektarem
nesmrtelnosti (amrita),
proměnily by se v zářivý
úplněk podzimní noci.*

Hledání úplnosti (Úplněk)

Žáci vidí rozklad. Vidí tělo, které umírá a rozpadá se. Šankara ale v tomto verši zpívá o spojení dvou polovin (čela Bohyně a měsíce v její koruně), které dohromady tvoří dokonalý, bezchybný úplněk. Zatímco jeho fyzická existence se chýlí ke konci, jeho vědomí se spojuje s Absolutnem do dokonalé celistvosti.

Nektar nesmrtelnosti (sudhā-lepa)

Verš mluví o tom, že tyto dvě poloviny měsíce jsou k sobě slepeny sudhou (nebo amritou) – božským nektarem

nesmrtelnosti, který podle *tantrické* anatomie stéká z temene hlavy. Šankara dává žákům (a divákům) najevo, že ačkoliv jeho tělo sužuje smrtelná a bolestivá nemoc, uvnitř prožívá blaženost a pije nektar věčnosti. Zima a led Himálaje ho neděsí; připomínají mu chladivý a uklidňující svit měsíce.

Vlny krásy místo vln bolesti

Text Saundarja Laharí je pravděpodobně nejkrásnějším hymnem na Božskou Matku v celé indické literatuře. To, že Šankara recituje milostnou, hluboce estetickou poezii oslavující tvář Bohyně ve chvíli, kdy sám vykašlává krev, ukazuje triumf *Védánty*. Tělo trpí, ale *Átman* (Duch) se kochá nezměrnou krásou Vesmíru. Vstupuje do Gangy ne proto, aby si vyléčil tělo, ale aby se vrátil „do klína Matky“.

- https://youtu.be/aPJ6ke1bJ9s?si=AM7yGbeA4UTEE_P5&t=182 (text + zpěv + yantra 46)
- <https://divineinfoguru.com/sloka-mantras/soundarya-lahari-sloka/soundarya-lahari-sloka-46-with-meaning-and-yantra/> (o této jantře 46)

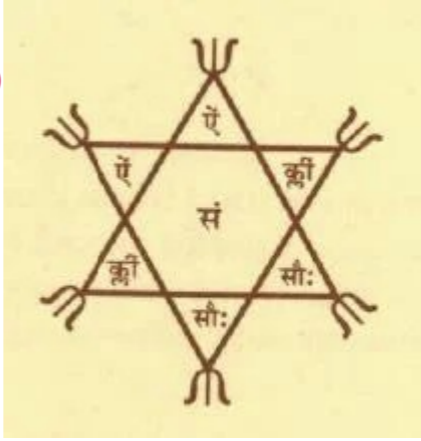
16.4.2

Saundarja

Laharí (Verš 75)

(2:31:09)

तव स्तन्यं
मन्ये

धरणिधरकन्ये हृदयतः

पयःपारावारः परिवहति

सारस्वतमिव ।

दयावत्या दत्तं द्रविडशिशुरास्वाद्य

तव यत्

कवीनां प्रौढानामजनि कमनीयः

कवयिता ॥

Tava stanyaṃ manye
dharāṇidhara-kanye
hṛdayataḥ
Payah-pārāvārah parivahati
sārasvatam iva |
Dayāvatyā dattaṃ draviḍa-
śiśur āsvādya tava yat
Kavināṃ prauḍhānām ajani
kamanīyaḥ kavayitā ||

*Ó Dcero hory (Párvatí),
domnívám se, že mléko z
Tvých prsou
je jako oceán nesmírného
poznání (sārasvatam), který
prýští přímo z Tvého srdce.
Když tento nektar, s takovým
soucitem darovaný, okusil
drávidský chlapec (draviḍa-
śiśur),
stal se rázem tím*

*nejpůvabnějším básníkem i
mezi těmi největšími mistry.*

Tento verš vnáší do filmu úžasný autobiografický (nebo možná historický) prvek a dokonale pointuje předchozí dění.

Záhada drávidského chlapce (Draviḍa-śiśu)

Tento termín zaměstnává komentátory už staletí a existují dva hlavní výklady, přičemž oba jsou pro film relevantní:

- ◇ ***Autobiografický odkaz:*** Mnoho učenců věří, že Šankara zde mluví sám o sobě. Narodil se v Kérale (což je *drávidský* jih), brzy ztratil otce a stal se zázračným dítětem, které chrlilo geniální poezii a filozofii. Verš tak říká: „To, že já, chlapec z jihu, dokážu psát takovou poezii, není má zásluha. Je to proto, že mě

Matka napojila mlékem své
moudrosti.“

- ◇ **Odkaz na světce Džňánasambandara:**
Jiná slavná legenda mluví o
tamilem (drávidském) chlapci ze 7.
století, který jako tříletý plakal hlady
u chrámu, dokud se neobjevila
samotná bohyně Párvatí a nenakojila
ho. Chlapec okamžitě začal zpívat
extatické básně a stal se jedním z
největších světců jižní Indie. Šankara
mu tímto veršem mohl skládat
poctu.

Mléko Smrti vs. Mléko Poznání

Tady se ukazuje Iyerova režijní genialita. V
jeskyni podává Smrt nemocnému
Šankarovi obyčejné mléko, aby udržela jeho
slábnoucí tělo při životě. U řeky ale Šankara
zpívá o mléce, které z něj udělalo
nesmrtelného básníka (*kavīnām*

prauḍhānām). Je to ukázka toho, že tělesná výživa je pomíjivá, ale duchovní výživa (poznání zosobněné jako mléko Matky) trvá věčně.

Poznání pramenící ze srdce (*hrdayataḥ*)

Šankara, mistr přísné a logické *Advaita Védanty* (která se často zdá být čistě intelektuální záležitostí mozku), zde jasně říká, že to nejvyšší poznání a poezie pramení z absolutního soucitu a lásky (*dayāvatyā*) v srdci Božské Matky.

- <https://youtu.be/aPJ6ke1bJ9s?si=6oflgkQCYdeTmg42&t=1309> (text + zpěv + yantra 75)
- <https://divineinfoguru.com/sloka-mantras/soundarya-lahari-sloka/soundarya-lahari-sloka-75-with-meaning-and-yantra/> (o této jantře 75)

17. Povstaňte! Probud'te se!

17.1 *Katha Upanišad* 1.3.14 (2:31:54)

Právě když si žáci mysleli, že jejich mistr umírá a propadali zoufalství, Šankara se vynoří z posvátné Gangy nejen fyzicky osvěžený, ale s ohromující duchovní autoritou. Volá na žáky:

uttiṣṭhata jāgrata

Povstaňte! Probud'te se!

Je to citát z *Katha Upanišady*, z verše 1.3.14, který později na Západě zpopularizoval Svámí Vivékánanda jako své hlavní krédo („Ale nebojte se. Probud'te se, vstaňte a jednejte. Nepřestávejte, dokud nedosáhnete cíle. Moudří totiž říkají, že tento úkol je velmi obtížný, jako chůze po ostří nože.“):

उत्तिष्ठत जाग्रत

प्राप्य वरान्निबोधत ।

क्षुरस्य धारा निशिता दुरत्यया

दुर्गं पथस्तत्कवयो वदन्ति ॥

१४ ॥

uttiṣṭhata jāgrata

prāpya varānnibodhata .

kṣurasya dhārā niśitā

duratyayā

durgam pathastatkavayo

vadanti .. 14..

Povstaňte! Probud'te se!

Přistupte k velkým mistrům a

poznejte Pravdu.

Neboť jako je ostrá a těžko

překročitelná hrana

nabroušené břitvy,

*tak obtížná je tato cesta – tak
praví moudří.*

Probud'te se ze zoufalství (uttiṣṭhata jāgrata)

Žáci plakali nad Šankarovým krvácejícím tělem a báli se, že z nich budou „sirotci“. Šankara je tímto výkřikem doslova fackuje, aby se probrali z *Máji* (iluze). Tím, že oplakávají jeho pomíjivé fyzické tělo, zapomněli na celé jeho učení. Volá na ně: „Neplačte nad masem a kostmi! Probud'te se do reality Vědomí!“

Metafora Ostří břitvy (kṣurasya dhārā)

Toto je jeden z nejslavnějších příměrů v indické filozofii (a inspiroval i slavný román *The Razor's Edge* od W. S. Maughama). Šankara žákům připomíná, že cesta k osvobození (*Advaita Védánta*) není pro slabochy. Vyžaduje absolutní soustředění, dokonalé rozlišování a odvahu. Pokud na ostří břitvy ztratíte rovnováhu (začnete

lpět na těle, emocích nebo strachu ze smrti), fatálně se pořežete.

Vyhledejte ty nejlepší (prāpya varān)

Šankara ví, že jeho čas se i přes dočasné zlepšení krátí. Znovu na žáky apeluje, že poznání nevznikne samo od sebe. Musí dál vyhledávat moudrost, studovat a držet se učení starých mistrů.

- <https://vivekavani.com/kau1c3v14/>

17.2 Svlékání pěti obalů (Pañča Kóša) - Taittirīya Up. 3.10.5 (2:32:13)

*sa yaś cāyam puruṣe, yaś
cāsāvāditye
sa ekaḥ, sa ya evamvit,
asmāl lokāt pretya
etam anna-mayam
ātmānam upasankramya*

*etam prāṇa-mayam
ātmanam upasankramya
etam manomayam ātmānam
upasankramya
etam vijñāna-mayam
ātmanam upasankramya
etam ānanda-mayam
ātmanam upasankramya
imān lokan kāmān
nikāmarūpy anusañcaran
etat sāma gāyann āste
hā vu hā vu hā vu*

*Ten (Duch), jenž je zde v
člověku, a Ten, jenž je tam v
onom slunci – ti jsou Jedno.
Ten, kdo toto zná, když
odejde z tohoto světa,
překoná toto já utkané z
potravy (fyzické tělo),
překoná toto já utkané z*

*vitální síly (dech),
překoná toto já utkané z
mysli,
překoná toto já utkané z
intelektu,
překoná toto já utkané z
blaženosti.*

*Putuje těmito světy, přijímá
jakoukoli potravu a bere na
sebe jakoukoli podobu, jakou si
jen přeje, a sedí, zpívaje tuto
vesmírnou píseň:*

*Hā vu! Hā vu! Hā vu! (Ó zázrak!
Ó zázrak! Ó zázrak!)*

Svlékání iluzí (Pět obalů)

Upanišada zde popisuje slavnou doktrínu *Pañča Kóša* (pět obalů duše), kterou Šankara ve svém učení (např. v díle *Vivékáčúdámāni*) tak často zdůrazňoval. Aby člověk dosáhl svobody, musí si uvědomit, že není ani

svým fyzickým tělem (obal z potravy), ani svým dechem, ani svými emocemi (myslí), ani svým intelektem, a dokonce ani tou nejjemnější osobní blažeností. Zpěv jasně říká: Šankara toto všechno právě teď překračuje (*upasankramya*). Už není člověkem s krvácející fistulou, už je všeprostopujícím Vědomím.

Identita se Sluncem

První verš je esencí Advaity: „To, co je ve mně, je to samé, co září ve slunci.“ Fyzická schránka Šankary je možná zlomená a křehká, ale jeho skutečné Já je stejně obrovské a zářivé jako slunce nad Himálajem. Neexistuje žádná hranice mezi ním a vesmírem.

Zpěv absolutní svobody (Hā vu!)

Konec tohoto textu je fascinující. Křik „Hā vu! Hā vu! Hā vu!“ není slovo, je to pradávňý zvukový projev čisté, neřaděné

extáze. Ukazuje to, že cíl Advaity není nějaká prázdná, chladná nuda nebo temnota. Je to stav absolutní blaženosti a úžasu nad dokonalostí bytí.

- <https://www.ccdas.net/p/seeing-the-lord-everywhere>

17.3 Mantrapuṣpam (úryvek z Taittirīya Āraṇyaka 1.22.1–7) (2:32:53) ***

Na předchozí zpěv plynule navazuje krátký zpěv:

आयतनवान् भवति ।

अग्निर्वा अपामायतनम् ।

आयतनवान् भवति ।

य एवं वेद ।

योऽपामायतनं वेद ।

आयतनवान् भवति ।

āyatanavān bhavati ।

agnirvā apāmāyatanam ।

āyatanavān bhavati ।

ya evaṃ veda ।

yo'pāmāyatanam veda ।

āyatanavān bhavati ।

*Ten (kdo to zná), stává se
pevně usazeným (nachází svou
oporu/základnu).*

*Oheň je zdrojem (základnou)
vody.*

Ten se stává pevně usazeným.

Ten, kdo to takto zná.

Ten, kdo zná zdroj vody.

Stává se pevně usazeným.

Je to úryvek slavného védského zpěvu známého jako *Mantra Pushpam*. Pochází z

Taittiríja áranjaky, jež je součástí černé *Jadžurvédy*, a v Indii se tradičně recituje na samotný závěr náboženských rituálů (púdža) při obětování květin. (Tato část oslavuje vodu, celá mantra pokračuje v podobném duchu a postupně propojuje vodu s dalšími přírodními principy (vítr, slunce, měsíc atd.), čímž ukazuje hlubokou propojenost celého vesmíru.)

- https://youtu.be/YEKnYDqNVZQ?si=yPWSDzYy4FS_OXUM
- https://yogastudies.org/wp-content/uploads/Mantra_puspam.pdf

17.4 Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad Bhāṣya Vārttika (2:33:01)

आशैलादुदयात्तथास्तगिरितो
भास्वद्यशोरश्मिभिर् व्याप्तं
विश्वमनन्धकारमभवद्यस्य स्म
शिष्ये जने ।

आराद्ज्ञानगभस्तिभिः
प्रतिहतश्चन्द्रायते भास्करस् तस्मै
शङ्करभानवे तनुमनोवाग्भिर्नमः
स्यात् सदा ॥

Āśailād udayāt tathāsta-girito
bhāsvad-yaśo-raśmibhir
Vyāptaṃ viśvam
anandhakāram abhavad yasya
sma śiṣye jane |
Ārād jñāna-gabhastibhiḥ

*pratihataś candrāyate
bhāskaras Tasmai Śaṅkara-
bhānave tanu-mano-vāg-bhir
namas syāt sadā ||*

*Od hory východu slunce až k
hoře západu, paprsky jeho
zářící slávy prostoupily vesmír
a zbavily jej temnoty
(prostřednictvím) jeho žáků.
Před jeho paprsky poznání i
samotné slunce z dálky bledne
a zdá se být pouhým měsícem.
Tomuto Šankarovi, jenž je jako
slunce, ať navždy patří má
poklona tělem, myslí i slovem.*

Stejný text viz kapitola 12.3.2

Tento překrásný verš (z *Bṛh. Up. Bhāṣya Vārttika* od Sureśvarācāryi) je hlubokou poctou, kterou vzdává Suréšvaráčárja

svému učiteli, Ádi Šankarovi. Přirovnává v něm Šankaru k zářícímu slunci duchovního poznání, které zcela rozhání temnotu nevědomosti.

Od východu na západ (Āśailāḍ udayāt...)

Verš odkazuje na mýtické hory východu a západu (*Udayagiri* a *Astagiri*). Symbolizuje to, že Šankarovo učení a sláva prostoupily celým světem a nenechaly žádný prostor pro temnotu nevědomosti.

Slunce poznání (Śaṅkara-bhānave)

Šankara je zde přirovnáván ke slunci (*bhānu*). Suréšvara však používá krásnou básnickou nadsázku (v *sanskrtu* zvanou *atišajókti*) – Šankarovo světlo poznání je natolik oslnivé, že i skutečné fyzické slunce vedle něj vypadá chladně a bledě jako měsíc (*candrāyate*).

Úplná odevzdanost (*tanu-mano-vāg-bhir*)

Závěr sloky vyjadřuje naprostou úctu a oddanost žáka. Suréšvara se svému *guruovi* klaní na všech třech úrovních lidského bytí: tělem (*tanu*), myslí (*manas*) a řečí (*vāk*).

18. Na Nejvyšším Vrcholu

18.1 Rozhovor s Moudrostí

(Šankara jako *Bódhisattva*

hinduismu) ([2:33:55](#))

Moudrost: „Šankaro, vystoupal jsi na ten nejvyšší, nejvznešenější vrchol (poznání). Kam dál je ještě možné jít?“

Šankara: „Pro mě osobně už neexistuje žádný cíl (žádné místo, kam bych měl jít). A přesto musím jít dál – kvůli ostatním.“

18.1.1 Modlitba (2:34:08)

Následuje soucitná modlitba, která definuje Šankarovo poslání jako *Bódhisattvy* v rámci hinduismu – někoho, kdo by mohl odejít do *Nirvány* (*Mókši*), ale zůstává, aby pomohl ostatním.

Ačkoliv to zní velmi klasicky, tento konkrétní verš není v této přesné podobě součástí hlavních děl (jako *Vivékačúdamani* nebo *Brahmasútra Bhášja*), ale jde o veršovanou syntézu Šankarova učení vytvořenou pro film (nebo velmi málo známou sloku). Silně však vychází z úvodu k jeho dílu *Upadéša Sáhasrí* (Tisíc učení), kde popisuje žáka „spáleného ohněm *samsáry*“, kterého musí učitel zachránit:

*Saṃsāra-duḥkha-taptānām
ajñāna-hata-cetasām
kāmaye sarva-lokānām
advitīyātma-darśanam.*

*Pro ty, kdo jsou sežehnuti
strastmi světa (samsáry) a
jejichž mysl je temná
nevědomostí,
si přeji (pro všechny bytosti)
realizaci jediného, nedvojného
Já.*

Šankara zde říká Moudrosti, že jeho cesta má smysl právě pro tyto lidi. On už je v cíli, ale oni trpí.

Rozhovor pokračuje:

18.1.2 Moudrost zpívá (Avadhúta Gíta – 1. verš)

V originále Avadhúta Gíty je to takto:

ईश्वरानुग्रहादेव पुंसामद्वैतवासना ।

महद्भयपरित्राणाद्विप्राणामुपजायते

॥ १ ॥

īśvarānugrahādeva
puṃsāmadvaitavāsanā |
mahadbhayaparitrāṇādviprāṇ
āmupajāyate || 1 ||

*Pouze z milosti Boží se v
moudrých lidech rodí touha po
poznání nedvojnosti, která je
zachraňuje před velkým
strachem (z nekonečného
koloběhu zrození a smrti).*

Ve filmu však Moudrost zpívá obměněnou
verzi:

īśvarānugrahādeva
puṃsāmadvaitavāsanā |
īśvarānugraho bhaktya ka
tatra pari devana

*Pouze z milosti Boží se v lidech
rodí touha po poznání
nedvojnosti.*

*Tato Boží milost (přichází)
skrze oddanost; jaký pak je
důvod k nářku?*

Moudrost tedy říká: „Tato milost se získává oddaností. Proč si tedy děláš takové starosti (proč tolik naléháš)?“

Šankara odpovídá: „Což není správné naléhat a prosit za to, aby všechny bytosti ve všech světech našly štěstí?“

(Zde Šankara obhájí svou roli učitele – i když je vše milost, on se musí „trápit“ učením ostatních, protože soucit mu nedovolí jinak.)

18.2 Rozhovor se Smrtí (pro Brahman je smrt jen omáčkou k rýži)(2:35:08)

Nyní ke dvojici Šankara – Moudrost přichází Smrt:

Šankara se zde staví tváří v tvář Smrti a odzbrojuje ji tím nejvyšším argumentem z *Katha Upanišady*.

Smrt se mu vysmívá, že čas pohltí vše, ale Šankara kontruje slavným výrokem, že pro „To“ (*Brahman*) je smrt jenom „omáčkou k jídlu“.

Šankara zde neříká jen „nebojím se“. On cituje *Katha Upanišadu*, kde se říká, že Absolutno (*Brahman*) je tak mocné, že kněžstvo a válečníci jsou pro něj jen jídlem (rýží) a Smrt je jen tekutým kořením (*upasečana*), kterým se to jídlo polévá. Tím, že se Šankara identifikuje s *Brahman* (*Tad asmi*), říká Smrti: „Ty mě nemůžeš sníst. Já (jako *Brahman*) jsem ten, kdo pojídá tebe.“

To je jeden z nejslavnějších a nejtajemnějších veršů *Katha Upanišady*.

Jedná se o 1. kapitolu (Adhyāya), 2. oddíl (Vallī), verš 25. Zkráceně: *Katha Upaniṣad* 1.2.25.

18.2.1 *Katha Upaniṣad* 1.2.25

यस्य ब्रह्म च क्षत्रं च उभे भवत

ओदनः ।

मृत्युर्यस्योपसेचनं क इत्था वेद यत्र

सः ॥

*Yasya brahma ca kṣatram ca
ubhe bhavata odanaḥ |*

*Mṛtyur yasyopasecanaṃ ka
itthā veda yatra saḥ ||*

*Pro koho jsou bráhmani
(kněžstvo) i kšatrijové
(válečníci) obojí jen potravou,
a pro koho je samotná smrt
pouhou omáčkou,*

*kdo může takto (skutečně)
vědět, kde On přebývá?*

brahma ca kṣatram ca ubhe bhavata odanaḥ

Odanaḥ doslova znamená vařenou rýži (hlavní chod). Kněžstvo a válečníci – dvě nejmocnější a nejvznešenější vrstvy tehdejší společnosti, představující duchovní i světskou moc celého vesmíru – jsou pro *Brahman* pouhým základním jídlem. Znamená to, že *Brahman* do sebe nakonec absorbuje (pohltní) všechno stvořené.

mṛtyur yasyopasecanam

Upasecanam je to, čím se jídlo polévá (omáčka, ghí, vývar), aby lépe klouzalo do krku a mělo chuť. Smrt (*Mritju*), která děsí všechny živé tvory, je z pohledu *Brahman* jen drobným doplňkem, který pomáhá „strávit“ vesmír během jeho zániku.

ka itthā veda yatra saḥ

Závěrečná řečnická otázka. Kdo z obyčejných smrtelníků, omezených svou myslí, může pochopit, kde se nachází to, co takto snadno pohlcuje celý vesmír i samotnou smrt?

18.3 Šankara objímá Moudrost (2:35:36)

Šankara zde používá klasickou védátskou metaforu Ledu a Vody. Led (pevný tvar) a voda (tekutina) vypadají rozdílně, ale jejich podstata (H₂O) je totožná. Stejně tak se liší tvary světa (kámen, člověk, strom), ale jejich podstata (*Brahman*) je jedna.

18.4 Šankara objímá Smrt (2:36:09)

Šankara zde dělá to nejvyšší gesto *Advaita Védanty* – objímá Smrt jako součást Jednoty.

V předchozí scéně s Moudrostí řekl, že „led a voda jsou jedno“. Teď to aplikuje na sebe. Život a Smrt jsou jen dvě formy téhož Bytí. Šankara neporáží Smrt tím, že ji zničí, ale tím, že ji přijme a sjednotí se s ní.

Šankara říká Smrti: "I když jsem tě ve své filozofii 'odháněl' (tvrzením, že Já neumírá), ty jsi věrně čekala. Od mého narození jsi mým stínem. Proč teď váháš? Pojd', staňme se jedním."

Tím, že se Šankara sjednotí se Smrtí, přestává existovat dualita "Já vs. Smrt". Zůstává jen *Brahman*.

18.5 Kédárnáth: Brána do Absolutna ([2:36:26](#))

Map point [21] ----> [2:36:26 Shri
Kedarnath Jyotirlinga Temple](#)

Kédárnáth je jedním z nejposvátnějších a nejhůře přístupných poutních míst v Indii. Nachází se v nadmořské výšce téměř 3 600 metrů, obklopen majestátními zasněženými vrcholky pohoří Garhvál a leží u pramene řeky Mandákiní.

Proč je toto místo pro Šankarův příběh tak naprosto klíčové?

Konec pozemské pouti (Mahásamádhi)

Podle všech hlavních tradic (zejména podle textů Šankara Digvidžaja) je Kédárnáth místem, kde Ádi Šankara ve svých pouhých 32 letech opustil své fyzické tělo. Poté, co

prošel celou Indií, sjednotil rozpadající se filozofické proudy, založil čtyři hlavní kláštery a napsal monumentální komentáře, uznal, že jeho pozemská mise (*Dharma*) je naplněna. Kédárnáth je tradičně považován za místo jeho *Mahásamádhi* (vědomého opuštění těla). Hned za dnešním chrámem se mimochodem dodnes nachází jeho symbolický památník (*samádhi*).

Odkaz Pánu Šivovi

Chrám v Kédárnáthu je zasvěcen Šivovi (stejně jako Sómnáth, odkud Šankara před nedávnem vyšel). Ale zatímco Sómnáth byl plný zlata a lidí, Kédárnáth je drsný, chladný a vytesaný z mohutných kamenných bloků uprostřed nehostinné pustiny. Je to zosobnění Šivy jako velkého askety, který sedí na hoře Kailáš pohroužen

do absolutní meditace. Pro Šankaru je to dokonalé místo návratu.

- <https://youtu.be/Zifv5GheKNo?si=aD5tMQPQjhhHTaVV> (Historie Kendranathu)

18.6 Rekapitulace vnitřních hlasů (2:36:47)

Šankara v duchu slyší souhrn svého životního díla. Hlasy recitují, jak postupně porazil nebo sjednotil všech šest ortodoxních škol indické filozofie (*Šad-daršana*).

Text rekapituluje jeho vítězství nad školami *Sánkhja*, *Jóga*, *Njája*, *Vaišéšika* a *Mímámsa*, aby nakonec usedl na trůn té nejvyšší – *Védánty* (*Uttara Mímámasy*).

1. Porážka školy Sánkhja

*Sāṅkhyātītaṃ pradarśya,
Sāṅkhyam vijigye bhavān.*

*(Sāṅkhya-atītaṃ = To, co je za
hranicemi kategorií/počtů
[Sánkhji], pradarśya = ukázav,
vijigye = zvítězil jsi).*

Poznámka: Sánkhja počítá elementy vesmíru. Šankara ukázal to, co je „mimo počty“ (Brahman), a tím je překonal.

2. Porážka školy Jóga

*Yogeśvaro bhūtvā Yogaṃ
vijigye bhavān.*

*(Yogeśvaro = Pán jógy, bhūtvā
= se stav, Yogaṃ = školu Jógy,
vijigye = zvítězil jsi).*

Poznámka: Stal se mistrem jógy, aby ukázal, že samotná technika bez poznání nestačí.

3. Porážka škol Njája a Vaišešika (Logika a Atomismus)

*Tejo-'nantam pradarśya,
Nyāya-Vaišešikau vijigye
bhavān.*

(Tejo-anantam = Nekonečnou záři/Světlo vědomí, pradarśya = ukázav, Nyāya-Vaišešikau = logiky a atomisty, vijigye = zvítězil jsi).

Poznámka: Tyto školy zkoumají atomy a logiku. Šankara jim ukázal nekonečné Světlo Vědomí, které se do logiky nevejde.

4. Porážka školy Pūrva Mímámsa (Rituály)

*Karma-gahanād uddhṛtya
Pūrva-mīmāṃsāṃ vijigye
bhavān.*

(Karma-gahanād = Z hustého lesa/temnoty rituálních činů,

*uddhṛtya = vyzdvihnuv
[pravdu], Pūrva-mīmāṃsāṃ =
školu rituálů, vijigye = zvítězil
jsi).*

Poznámka: Mímámsa se ztrácí ve složitých rituálech. Šankara ukázal, že osvobození je v poznání, ne v činech.

5. Vítězství Uttara Mímámsy (Védánty)

*Uttara-mīmāṃsāyā
hṛdayaṅgamaṃ hṛdayaṃ
pradarśya sarvaṃ vijigye
bhavān.*

*(Uttara-mīmāṃsāyā =
Védánty, hṛdayaṅgamaṃ = do
srdce pronikající/dojemné,
hṛdayaṃ = srdce/jádro,
sarvaṃ = vše, vijigye = zvítězil
jsi).*

Poznámka: Odhalením skutečného "srdce" Védánty (Advaity) završil všechna vítězství.

6. *Usednutí na Trůn Vševědoucnosti*

*Samprati Ṣaḍ-darśanācāryo
bhavān evārohati Sarvajña-
pīṭham.*

*(Samprati = Nyní, Ṣaḍ-
darśana-ācāryo = Učitel šesti
systémů filozofie, bhavān eva =
ty jediný/právě ty, ārohati =
vystupuješ/sedáš, Sarvajña-
pīṭham = na Trůn
Vševědoucnosti).*

18.7 Šankarova odpověď (2:37:20)

Poté, co mu hlasy připomněly jeho vítězství nad všemi filozofickými školami, Šankara odpovídá, že tato vítězství a tyto systémy

(dharmy) přijímá, ale jeho konečné útočiště je jinde – v čistém Bytí.

Zde definuje podstatu *Átman* (Já) pomocí slavné védántske formule: *Nitya-Śuddha-Buddha-Mukta* (Věčné, Čisté, Vědomé, Svobodné).

„Ano (Bāḍham), uznávám a přijímám všechny tyto cesty a povinnosti (dharmy), o kterých jste mluvili. Avšak (své konečné) útočiště hledám jedině v Já (Átman), jehož přirozeností je, že je Věčné (Nitya), Čisté (Śuddha), Probuzené (Buddha) a Svobodné (Mukta). To je ta Pravda, která leží za vším ostatním.“

1. Přijetí ostatních cest

*Bāḍham! Aṅgīkaromi sarvān
api dharmān.*

*(Bāḍham = Ano/Budiž [silný
souhlas], Aṅgīkaromi =
přijímám/uznávám, sarvān
api = všechny [tyto], dharmān
= dharmy/povinnosti/učení).*

Poznámka: Šankara neříká, že jsou špatné.
Říká: "Ano, beru je na vědomí, mají své
místo."

2. Překročení k Podstatě

Tataḥ param api tattvam...

*(Tataḥ param = Avšak to, co je
dál/nad tím, api = i/dokonce,
tattvam = Pravda/Podstata).*

*Alternativa pro kattva: Mohlo
by to být také „Tataḥ param*

api gatvā“ (Když jsem šel ještě dál za ně...).

Interpretace: „Ale existuje Pravda, která je až za tím vším.“

3. Definice Já (Ātman)

*...Nitya-śuddha-buddha-
mukta-svabhāvam Ātmānam
eva...*

*(Nitya = Věčné, śuddha = čisté,
buddha = probuzené/vědomé,
mukta = svobodné/osvobozené,
svabhāvam = [mající tuto]
přirozenost, Ātmānam = k Já,
eva = jedině).*

Poznámka: Toto je absolutně klíčová definice. Já není hříšné, není omezené, nepotřebuje se vyvíjet. Ono už je dokonalé.

4. Odevzdání se

...śaraṇaṃ gacchāmi.

(Śaraṇaṃ = útočiště, gacchāmi
= jdu/beru).

18.8 Bhagavad Gíta 18 – verše 51. 49, a 53 (2:37:32)

Tyto zpěvy jsou přímé citace z *Bhagavad Gíty*, kapitola 18 (*Mókša-Sannjása Jóga*).

Je to dokonalá volba pro tuto scénu.

Šankara kráčí sám a tyto verše popisují kvality člověka, který je těsně před dosažením Absolutna (*Brahman*). Verše definují stav *Brahma-bhūya* (stávání se Bohem).

18.8.1 Bhagavad Gíta 18.51 - Popisuje disciplínu mysli.

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं
नियम्य च ।

शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ
व्युदस्य च

buddhyā viśuddhayā yukto
dhr̥tyātmānaṃ niyamya ca |
śabdādīn viṣayāṃs tyaktvā
rāga-dveṣau vyudasya ca ||

*Obdařen dokonale očištěným
intelektem (buddhyā
viśuddhayā)*

*a pevnou vůlí plně ovládající
svou mysl (dhr̥tyātmānaṃ
nyamya ca),*

*zcela opustiv zvuk a všechny
ostatní objekty smyslů*

(śabdādīn viṣayāṃs tyaktvā)
a odvrhnuv veṣkerou
připoutanost (touhu) i odpor
(rāga-dveṣau vyudasya ca)...“

buddhyā—intelektem;
viśuddhayā—čistý; **yuktaḥ**
—obdařený; **dhr̥tyā**—
pevností; **ātmānam**—já;
niyamyā—ovládající; **ca**—a;
śabda-ādīn—zvuk a jiné;
viṣayān—smyslové objekty;
tyaktvā—opouštějící; **rāga-**
dveṣau – přitažlivost a
averze; **vyudasya** – odložit
stranou;

Opuštění objektů smyslů (śabdādīn viṣayāṃs tyaktvā)

Proč Šankara kráčí pryč od Kédárnáthu dál do zasněžených hor? Ve vysokém Himálaji

se ztrácejí smyslové vjemy. Není tam co slyšet (jen svištění větru, zvuk mizí), není tam co cítit, a vizuálně se vše slévá do jednolité bílé plochy sněhu a mlhy. Tím, že vchází do této krajiny, doslova odkládá smyslový svět tak, jak *Gíta* nařizuje.

***Konec duality – žádná touha, žádný odpor
(rāga-dveṣau vyudasya)***

Kédárnáth je chladný a drsný, ale Šankara k němu necítí odpor. Před chvílí opustil své milované žáky (Padmapádu a ostatní), ale necítí připoutanost ani stesk. Dvojnost světa (to, co máme rádi, vs. to, co nenávidíme) pro něj v této chvíli definitivně přestala existovat. Zbývá jen čisté, neutrální Vědomí.

***Očištěný intelekt jako jediný průvodce
(buddhyā viśuddhayā)***

Šankara zanechal své spisy a komentáře v údolích Indie. V této výšce už nepotřebuje

slova. Jeho intelekt je natolik očištěn celoživotní meditací a askezí, že ho nyní jako ostrý meč provádí posledním přechodem mezi životem a osvobozením.

18.8.2 Bhagavad Gíta 18.49 - Popisuje stav Naiškarmja (ne-činění)

असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा

विगतस्पृहः ।

नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां

संन्यासेनाधिगच्छति ॥ ४९ ॥

asakta-buddhiḥ sarvatra

jitātmā vigata-spr̥haḥ |

naiṣkarmya-siddhiṃ paramāṃ

sanyāsenādhigacchati || 49 ||

Ten, jehož intelekt je za všech okolností neulpívající (asakta-buddhiḥ),

*kdo ovládl své já a v němž
vyhasla veškerá touha (vigata-
sprhaḥ),
ten skrze odříkání (skrze stav
sannyásy) dosahuje nejvyšší
dokonalosti:stavu, kdy jej
žádný čin nepoutá
(naiṣkarmya-siddhiṃ).*

asakta-buddhiḥ — intelekt
bez připoutanosti; **sarvatra**
— všude; **jitātmā** — ten, kdo
překonal sám sebe; **vigata-
sprhaḥ** — osvobozený od
touhy; **naiṣkarmya-siddhim**
— dokonalost nečinnosti;
paramām — nejvyšší;
sanyāsena —
prostřednictvím odříkání;
adhigacchati — dosahuje.

Definice skutečného Sannyásina

Divák celou dobu viděl Šankaru v oranžovém rouchu, s holí a nádobou na vodu. Ale tento verš říká, že skutečná sannyása (zřeknutí se) není v šatech, ale v intelektu, který „neulpívá“ (*asakta-buddhiḥ*). Šankara v Kédárnáthu neodchází jen od hor a chrámu, on odchází i od své identity „učitele“, „autora“ a „reformátora“. Nechává za sebou všechno, co vykonal.

Tajemství Naiškarmja-siddhi

Toto je termín, který Šankara miloval. Znamená to „dokonalost bezčinnosti“. Nejde o to, že by člověk nic nedělal, ale o to, že si uvědomuje: „Já (Átman) nejsem tím, kdo jedná.“ Šankara prochodil tisíce kilometrů a napsal tisíce stran, ale v tomto posledním momentu ví, že to vše byla jen hra *máji* na povrchu oceánu Vědomí. On

sám je nehybným svědkem. Toto uvědomění je ta „nejvyšší dokonalost“ (*paramāṃ siddhiṃ*).

Vizuální tečka za filmem

Na začátku filmu: Malý chlapec Šankara hledá cestu, chce se stát *sannyásinem*, aby našel pravdu.

Na konci filmu: Starý (vlastně mladý, ale vyčerpaný) Šankara se stává *sannyásou* v tom absolutním, *gítovském* smyslu. Už nic nechce (*vigata-spr̥haḥ*). Už nikam nepatří.

18.8.3 Bhagavad Gíta 18.53 - konečné rozpuštění ega.

हङ्कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं

परिग्रहम् ।

विमुच्य निर्ममः शान्तौ ब्रह्मभूयाय

कल्पते ॥ ५३ ॥

*ahaṅkāraṃ balaṃ darpaṃ
kāmaṃ krodhaṃ pariagraham |
vimucya nirmamaḥ śānto
brahma-bhūyāya kalpate || 53
||*

*Odhodiv egoismus
(ahaṅkāram), násilnou sílu,
pýchu, touhu, hněv i lpění na
majetku;
zbaven pocitu 'já' a 'moje'
(nirmamaḥ) a prodchnut
hlubokým klidem (śāntaḥ),
je takový člověk připraven
stát se Brahman (brahma-
bhūyāya kalpate).“*

ahaṅkāram – ego; **balam** –
síla; **darpaṃ** – pýcha;
kāmaṃ – chtíč; **krodham** –
hněv; **pariagraham** –
majetnictví; **vimucya** –

opuštění; **nirmamaḥ** – osvobozený od „moje“; **sāntaḥ** – klidný; **brahma-bhūyāya** – pro dosažení Brahmanu; **kalpate** – je vhodný.

Opuštění ega (Ahaṅkāraṃ ... vimucya)

Všimni si, co všechno Šankara v této scéně symbolicky odhazuje. Nejsou to jen negativní vlastnosti jako hněv nebo pýcha (které on už dávno přemohl). Je to i to nejjemnější *Ahaṅkāra* – pocit individuálního „já“. Aby mohl Šankara vstoupit do stavu Brahman, musí přestat existovat jako „Šankara“. Zůstává jen prázdná nádoba, kterou naplní vesmírné vědomí.

Stav „Bez-moje“ (Nirmamaḥ)

Slovo *Nirmama* je v Advaitě klíčové. Znamená to doslova „není moje“. Šankara kráčí do sněhu bez bot, bez knih, bez

doprovodu. V tomto momentě mu nepatří ani jeho vlastní dech, ani jeho slavné jméno. Je to absolutní svoboda od vlastnictví – fyzického i mentálního.

Brahma-bhūyāya: Stát se Tím

Zatímco Šankara mizí z dohledu, zpěv vrcholí slovy *brahma-bhūyāya kalpate*. V *sanskrtu* to neznamená jen „přijít k Bohu“, ale doslova „stát se podstatou *Brahman*“.

Vizuálně to Iyer vyjadřuje tou bílou prázdnotou hor. Bílá barva v sobě obsahuje všechny ostatní barvy, stejně jako *Brahman* v sobě obsahuje všechny tvary a bytosti, ač samo je bezforemné.

19. Velké sjednocení

19.1 Šankarova poslední slova

(2:38:31)

Madhuram! Manoharam!

„Jak sladké! Jak úchvatné!“

Ānanda-mayam!

„Čistá Blaženost!“

Sarvair āgamyatām!

*„Pojďte všichni! Vstupte
všichni!“*

19.2 *ākāśāt patitaṃ toyam* **(2:39:00)**

आकाशात् पतितं तोयं यथा

गच्छति सागरम् ।

सर्वदेवनमस्कारः केशवं

प्रतिगच्छति ॥

ākāśāt patitaṃ toyam yathā

gacchati sāgaram |

sarvadevanamaskāraḥ

keśavam pratigacchati ||

Jako voda, která padá z nebes a

vtéká do moří,

tak uctívání všech Bohů

dospěje k Nejvyššímu

(keśavam)

Tento verš tvoří cyklické orámování filmu a kromě začátku zazněl ve filmu již několikrát. Tento verš nyní slouží jako „velké sjednocení“ celé indické spirituality. Je to verš, který usmiřuje lidovou zbožnost s vysokou filozofií.

Vše je Jedno

Z pohledu *Advaity* tento verš řeší odvěký spor: "Který Bůh je ten pravý?"

Voda (*Toya*) a Oceán (*Sāgara*): Déšť má mnoho kapek a dopadá na různá místa (hory, údolí, střechy). Ale podstata vody je vždy H_2O a její cíl je vždy oceán.

Názvy a formy (*Nāma-Rūpa*) bohů – ať už je to Šiva, Višnu, Ganéša nebo Vesmírná matka – jsou jen různé "kapky". Jsou to jen masky téhož Absolutna.

Kešava: V běžném hinduismu je to jméno Višnu. Ale v kontextu Šankarovy *Advaity* zde „Kešava“ neznamena jen modrého boha se čtyřma rukama. Znamená to *Brahman* – Konečnou Realitu, Zdroj.

Někdy se slovo *Ke-ša-va* v esoterickém smyslu vykládá jako ten, kdo v sobě

zahrnuje Brahma (Ka), Višnu (A) a Šivu (Íša). Tedy Trojjedinost.

Šankara jako sjednotitel (Šanmata)

V době Šankary byla Indie rozervaná sektářskými boji. Uctívači Višnu (vaišnavové) se hádali s uctívači Šivy (šaivové), uctívači Matky (šaktisté) pohrdali ostatními.

Šankarova reforma (Šanmata): Šankara je známý jako Šanmata Sthápanáčárja (Zakladatel šesti cest). On nezrušil uctívání různých bohů. On řekl: "Uctívejte si koho chcete – Šivu, Višnu, Slunce, Ganéšu... ale chápejte je jen jako symboly toho Jednoho."

Šankara neodchází ze světa jako elitářský filozof, který pohrdá "prostými věřícími".

"Moje filozofie (Advaita) je sice o bezbřehém Oceánu bez tvaru, ale chápu a přijímám i vaše řeky (vaše osobní bohy).

Všichni nakonec doplujeme na stejné místo."

19.3 *Om pūrṇam adaḥ pūrṇam idaṃ* (2:39:35)

Tato *mantra* je tzv. *Śānti Mantra* (Mírová invokace), která se tradičně recituje před začátkem studia některých *Upanišad*.

Konkrétně se nachází ve dvou hlavních *Upanišadách*:

1. *Iša Upanišad (Īśāvāsyā Upaniṣad)*: Je to úvodní verš (Invokace), který stojí ještě před veršem 1.

2. *Bṛhadāraṇyaka Upanišad* (5.1.1): Zde se nachází jako první verš páté kapitoly.

Jelikož je *Iša Upanišad* často považována za první a nejdůležitější z hlavních *Upanišad* a *Bṛhadāraṇyaka* za tu nejrozsáhlejší, tato

mantra doslova rámuje celou moudrost
Védánty.

ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं

पूर्णात्पूर्णमुदच्यते ।

पूर्णस्य पूर्णमादाय

पूर्णमेवावशिष्यते ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

*Om pūrṇam adaḥ pūrṇam
idaṃ*

pūrṇāt pūrṇam udacyate |

Pūrṇasya pūrṇam ādāya

pūrṇam evāvaśiṣyate ||

Om Śāntiḥ Śāntiḥ Śāntiḥ ||

*Óm. Tamto (Bůh) je Plnost a
toto (svět) je také Plnost.*

Z Plnosti povstává Plnost.

Když z Plnosti odejmeš Plnost,

zůstává – stále a navždy – jen

Plnost.

Óm. Mír, Mír, Mír.

Pūrṇam = Plnost /

Celistvost / Nekonečno /

Dokonalost; **Adaḥ** = Tamto

(neviditelné,

transcendentní,

Bůh/*Brahman*); **Idam** = Toto

(viditelné, imanentní,

vesmír/svět/tělo);

Udacyate = Povstává /

Vychází; **Ādāya** = Když se

odejme / Vezme-li se;

Avaśiṣyate = Zůstává /

Zbývá.

Tato mantra popisuje paradox Nekonečna, který moderní matematika zná, ale *védští* zřeci ho znali už před tisíci lety.

Pūrṇam adaḥ (Tamto je Plnost)

Absolutno (Brahman), které nevidíme, je nekonečné a úplné.

Pūrṇam idaṃ (Toto je Plnost)

Tento viditelný vesmír, který z něj vzešel, je také projevem téže nekonečné Plnosti. Není to „méněcenná kopie“.

Pūrṇāt pūrṇam udacyate (Z Plnosti povstává Plnost)

I když z Nekonečna stvoříš nekonečný počet vesmírů, to původní Nekonečno se nezmenší.

Pūrṇasya pūrṇam ādāya... (Když z Plnosti odejmeš Plnost...)

I když tento svět zničíš nebo odejmeš (jako když Šankara odejde za obzor), to, co zůstává, je stále dokonalá Plnost.

$$\infty + \infty = \infty$$

$$\infty - \infty = \infty$$

Když vidíme Šankaru mizet v dálce, tato *mantra* divákovi říká:

"Nebojte se, že odchází. Nic nebylo. Jeho tělo (*Idam*) bylo jen formou, ale jeho vědomí (*Adaḥ*) je všude. Byl Plností, když tu byl s námi, a zůstává Plností, i když ho už nevidíme."

Je to triumfální, ne smutný konec. Je to oslava toho, že nic nezaniká, jen se vrací do Zdroje.

20. O vzniku *sanskrtských* titulků k filmu a o vzniku tohoto průvodce

20.1 Jak to vzniklo

Tenhle krásný film jsem poprvé viděl někdy v roce 2010 s anglickými titulky. Podle nich jsme s přáteli udělali také tiulky české. Film na mě působil úchvatně a majestátně, ale skoro ničemu jsem nerozuměl. Příčiny byly tři:

- ◇ Nevěděl jsem o Šankarovi a jeho životě, ani o *védách*, *upanišadách* a *sanskrtu* skoro nic.
- ◇ Kopie filmu byla velice špatná, těžko šlo rozeznat detaily, s jistotou jsem poznal občas asi jen Šankaru.
- ◇ To nejhorší – titulky:

- › bylo jich velice málo, spousta dialogů titulky buď neměla, nebo v titulcích byla přeložena jen každá pátá věta
- › některé titulky trochu naznačovaly, co se asi ve filmu děje, ale dost často se zdálo, že tu něco nesedí, že se mluví o něčem úplně jiném
- › v podstatě vůbec nebyly otitulkovány nádherné zpěvy *manter*, hymnů a citátů z *Véd*, *Upanišad* a z *Bhagavad Gíty*. Ani nebylo zřejmé, o jaké texty se vůbec jedná.

Výsledek – totální chaos, zmatení, nepochopení děje, hluboké symboliky, motivace jednání postav...

V roce 2026 mě přátelé požádali, abych jim pomohl s výběrem filmů pro rekonstruovaný web www.samhita.cz a jedním z filmů, které jsme chtěli určitě doporučit byl právě tento. Když jsem si ho našel v archivu a připomněl si, v jakém je stavu kvalita filmu a titulků, napadlo mě, zda vy s tím nešlo něco udělat.

Podařilo se mi najít a stáhnout velmi dobrou kopii filmu, navíc bez hardcoded titulků – to byl první úspěch. Byly u toho také anglické titulky asi podobné úrovně, jak jsem popisoval výše.

Nejdříve jsem začal titulky vylepšovat o některé texty zpěvů, které jsem nyní poznával a začal je doplňovat do titulků v sanskrtu i v překladu.

Zjistil jsem, že mi s tím velmi dobře pomáhá AI (*Gemini*), zvlášť, když jsem si vyrobil robota – odborníka na *sanskrt* a

Advaita Védántu. Robot mi kromě hledání textů jednotlivých zpěvů v sanskrtu a jejich převedení do IAST a překladů začal nabízet také vysvětlení kontextu jednotlivých scén z filmu, vysvětlení symboliky a začal vše propojovat s koncepty *Advaita Védánty*. Najednou film začal dávat smysl.

Nakonec jsem si vyexportoval zvukovou stopu a po částech jsem pomocí online AI programů na transkribci textu získal v *sanskrtu* nejen skoro všechny zpěvy, ale i skoro všechny dialogy. Výstup z webové aplikace byl velice zkomolený, ale robot *Gemini* dokázal text velice dobře opravit a zrekonstruovat. Zjistil jsem, že velká část původních titulků byla buď úplně nesmyslná, nebo aspoň dost zavádějící.

Protože mi robot poskytl spoustu informací a výkladů k ději filmu, které jsem si začal ukládat, napadlo mě nakonec, že z těchto

poznámek udělám průvodce filmem, a tak vznikl tento text.

V průběhu práce, už ve chvíli, kdy jsem film publikoval na YouTube, jsem narazil na pozoruhodný článek o tomto filmu od pana Ram Abloha (viz odkaz a překlad níže). To byl pro mne poklad, protože autor uvádí seznam a text všech manter a hymnů, na které ve filmu narazil. Předtím mi docela dost zpěvů chybělo, protože byly nezřetelné, ale díky panu Ablohovi se mi je podařilo identifikovat. Protože už byly obě verze filmu publikované na YouTube, které neumožňuje nahrát aktualizované verze, rozhodl jsem se, že tyto zpěvy, kterých je 13, nechám prostě jen v průvodci. Jsou označeny třemi hvězdičkami (***)

20.2 Výstup:

- ◇ **Vznikly dvě jazykové verze titulků (česká a anglická), obě mají sanskrt + překlad + občasné poznámky, komentující děj, místo, zpěv. Kde film najdete – viz následující sekce.**
- ◇ **Tento průvodce filmem slouží k hlubšímu pochopení děje, symbolické roviny filmu a také jako inspirace k dalšímu studiu *advaitových* textů. Je opatřen mnoha odkazy:**
 - › scény či zpěvy popsané v průvodci mají uveden časový kód, který odpovídá času ve filmu. Po kliknutí na tento odkaz se spustí film z YouTube přesně v daném místě na časové ose.

- › U většiny citovaných textů z Upanišad, véd a dalších spisů jsou uvedeny odkazy na jejich zdroje na webu, někdy odkazy na YouTube (přednášky, hudební zpracování).

20.3 Otevřenost projektu:

Uvědomuji si, že jsem se jistě dopustil mnoha chyb a nepřesností, za které nesu plnou odpovědnost.

Neumím *sanskrt*, nejsem odborník na *advaitové* texty, tuto práci jsem dělal jen jako naprostý amatér, poháněný obrovským nadšením.

Ale tento projekt je otevřený každému, kdo miluje úžasné učení *Advaita Védánty* a chtěl by titulky nebo tento text vylepšit nebo úplně předělat:

- ◇ Proto níže najdete odkazy nejen na YouTubové verze. Je tam také odkaz na **Internet Archive**, kde jsou také **volně ke stažení verze filmu s titulky, které nejsou natvrdo vypálené, ale jen vložené do filmu (softcoded)**, který je ve formátu mkv. Samotné titulky ve formátu ass jsou přiložené také zvlášť a dají se snadno upravit (*Aegisub*).

- ◇ I tento průvodce se dá stáhnout **njen v PDF (A4 pro tisk a 9x6 cm pro mobily)**, ale v odkazech najdete také **verzi ve formátu ODT**. Průvodce tak můžete využít pro svoje potřeby a libovolně si ho upravit.

21. Odkazy

21.1 Kde si film pustit a stáhnout

21.1.1 Pustit: YouTube

*Adi Shankaracharya (1983) - Sanskrt + CZE
Titulky [Celý film / Full Movie]*

- [https://youtu.be/NUV-0s0CKNU?
si=7I1hsBDf0cYsuiRs](https://youtu.be/NUV-0s0CKNU?si=7I1hsBDf0cYsuiRs)

*Adi Shankaracharya (1983) - sanskrit +
English Subtitles [Full Movie]*

- [https://youtu.be/fHERWrfTD0c?
si=BIKU_AzVoFVRQqDD](https://youtu.be/fHERWrfTD0c?si=BIKU_AzVoFVRQqDD)

21.1.2 Stáhnout: Internet Archive

- [https://archive.org/details/adi-
shankaracharya-1983-sanskrit-eng-
cze](https://archive.org/details/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze)

21.2 Kde stáhnout tohoto průvodce k filmu

- <https://archive.org/details/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-english>

Průvodce zde najdete ve formátu PDF (A4 pro tisk a 9x6 cm pro mobily) a ODT.

21.3 Interaktivní mapa filmových lokací

- <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1TMb0LuiAQHaFO6NKQJGRSLSnvzyUrjE&ll=19.84681271132953%2C84.91686165594554&z=5&entry=yt>

21.4 Šankarův životopis

21.4.1 *Sankara-dig-vijaya* – základní životopis

- <https://ia600403.us.archive.org/15/items/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze/Sankara-Digvijaya.pdf> (Autor: Madhava-Vidyaranya; překlad: Svámí Tapasyananda)

21.4.2 *Shankara-Digvijayam-Sringeri*

- <https://archive.org/download/adi-shankaracharya-1983-sanskrit-eng-cze/Shankara-Digvijayam-Sringeri.pdf> (An concise english translation adapted from Sri Madhaviya Shankara Digvijayam by Sri Vidyaranya = stručný životopis)

založený na podrobném životopisu předchozím.)

21.4.3 Online zkrácený životopis

- <https://www.sringeri.net/history/sri-adi-shankaracharya/biography/abridged-madhaviya-shankara-digvijayam>

21.4.4 Obrázkový životopis v jazyce Kannada

- https://www.srisharadapeetham.com/wp-content/uploads/2024/07/Jagadguru_Sri_Shankaracharya_A_Pictorial_Biography_in_Kannada_2024_4th_Edition.pdf

21.5 Cesty

- https://youtu.be/5mzr2NSPhYQ?si=G_P2qrhiAsFcP7S2
- https://youtu.be/-ZM0mXvS-kQ?si=jBdJcgqnHwjXeJ_G
- <https://www.amazon.com/journey-sankara-Subramanian-Chidambaran/dp/9365470102>
- <https://youtu.be/8siwQnRM1AQ?si=my-4kYvLTVZAAPnv>

21.6 Články o filmu

21.6.1 “Adi Shankaracharya” (1983) – the first *Sanskrit* film ever (Ram Abloh)

- <https://goldenreed.wordpress.com/2022/11/12/adi-shankaracharya-1983-the-first->

[sanskrit-film-ever/](#) (Velice zajímavý
článek + výpis téměř všech zpěvů z
filmu)